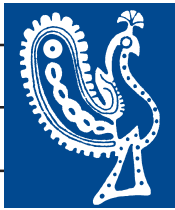

LETO XXII. ŠT. 29
(1043-1044) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 3. AVGUSTA 2017

www.noviglas.eu

SETTIMANALE
Poste Italiane S.p.a. - Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003 (conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD
ISSN 1124 - 6596

TAXE PERCUE - TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA - ITALY

NOVI GLAS

CENA 1,20 EVRA

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Pokljuka - Planina Zajamniki (Foto JMP)

Uvodnik

Jurij Paljk

Na oddih!

Pričujoča dvojna številka Novega glasa govori o poletnem dopustu, ki bo v našem uredništvu tokrat za teden dni daljši, saj bomo na skupinskem počitnikovanju predvsem zaradi neizkoriščenih dopustov. Uprava Zadruga Goriška Mohorjeva se je za ta korak odločila, da bi zmanjšali število neizkoriščenih dopustniških dni, predvsem vsem, ki delamo v uredništvu, saj naši neizkoriščeni dopusti bremenijo letno bilanco.

V vaše domove se bomo vrnili konec avgusta, tik pred študijskimi dnevi Draga na Opčinah, ki so osrednji kulturni in družbeni dogodek v začetku septembra, ko imamo Slovenci v Italiji tudi slovesnost ob spomeniku junakom na gmajni v Bazovici.

Verjamemo, da ste že sami opazili, da ne moremo kriti vseh dogodkov, ki bi sicer spadali v naš teden, še posebej se nam pozna, da nimamo več stalnega časnikarja v Trstu. Prosimo za razumevanje, saj se trudimo, da bi našli ustrezno rešitev, kot se tudi trudimo, da smo prisotni na svetovnem spletu, kjer nas še posebno na družbenem omrežju Facebook spremlja veliko mladih, ki jih sicer teden na papirju ne doseže.

Časi se spreminjajo, tudi mi z njimi, družbene oblike obveščanja, mediji torej, pa tudi. Še posebej mladi se ne poslužujejo več klasičnih oblik branja, saj novice berejo izključno na pametnih telefonih, kvečjemu še na računalnikih. Pa vendar moramo vztrajati tako v tiskani obliki kot tudi na svetovnem spletu!

Poletni odmor bo služil vsem, da nabere moči, razmislimo o časniku, predvsem pa o tem, kako nagovarjati čim več ljudi, da bi segali po našem tedniku, tudi zato za jesen pripravljamo novo, sodobnejšo spletno stran. Ko se zahvaljujemo vsem sodelavcem, vsem vam, drage naročnice in naročniki, seveda vsem tudi iz srca želimo prijeten poletni odih.

Ostanite nam zvesti, na tiskanih straneh se vidimo ponovno konec avgusta, na spletu pa tudi med počitnicami!

Zadružna banka Doberdob in Sovodnje / Srečanje s člani

Generalka pred spojitvijo

Pred našima bankama, Zadružno banko (ZB) Doberdob in Sovodnje in Zadružno kraško banko (ZKB), so prelomni časi. V kratkem se bosta namreč spojili v nov enoten bančni subjekt. S to odločitvijo sta banki javnost seznanili v zadnjem letu, že dalj časa pa je bilo jasno, da bo do tega postopka prej ali slej res prišlo. V prejšnjem tednu so se zato pri Zadružni banki Doberdob – Sovodnje odločili, da bodo svoje člane podrobneje seznanili s časovnico združitve, njenimi vzroki in vsemi posledicami za posameznega varčevalca in za člana. Srečanje so organizirali 28. julija v večernih urah, najprej v Doberdobu in nato še v Sovodnjah. Prisotne je nagovoril predsednik uprave doberdobsko-sovodenjske banke Robert Devetta, navzoč je bil tudi ravnatelj Flavio Mosetti in več zaposlenih. A pojdemo po vrsti. Najprej pogledajmo časovnico. Naši banki sta prošnjo za združitev vložili 27. aprila letos. Italijanska centralna banka je zeleno luč prižgala 11. julija, 20. julija je svoje povoljno mnenje dala še deželna uprava. Pred nami sta zdaj še dva formalna koraka do združitve. Doberdobsko-sovodenjska banka bo 1. septembra sklicala izredni občni zbor, na katerem bodo morali spojitev potrditi člani. Skupščina bo v

goriškem Kulturnem domu ob 18. uri. Le dva dni za tem bo izredni občni zbor sklicala tudi Zadružna kraška banka. Spojitve bo nato stopila dokončno v veljavo 1. oktobra. Nova enotna banka bo ohranila štiri zgodovinske centre delovanja, je še pojasnil Devetta. ZB Doberdob in Sovodnje ima svoji osrednji postojanki v Doberdobu in Sovodnjah, ZKB pa na Opčinah in v Nabrežini. Ob tem gre poudariti, da imata banki podružnice po celotni tržaški in goriški pokrajini. "Te podružnice bodo še naprej delovale", je dejal Devetta in pri tem poudaril, da zaradi spojitve nikakor ne bo prišlo do krčenja njihovega števila. Za varčevalce, ki imajo račun odprt pri ZB Doberdob in Sovodnje, bo novost, ki jo prinaša spojitve, tudi sistemska sprememba številke tekočega računa IBAN, ki se bo prilagodila novi realnosti enotne banke. Iz vrst poslušalcev je prišlo nekaj vprašanj upravne narave. Devetta je pojasnil, da bo sedež nove banke na Opčinah, v novi devetčlanski upravi pa bodo trije predstavniki doberdobsko-sovodenjske banke. "Delovanje nove ustanove bo imelo iste postavke in iste cilje, kot sta jih imeli dozdajšnji banki", je še poudaril in pri tem seveda omenil zavezanost in podporo območju, pozornost do

članov in poslovanje brez špekulativnih namenov. Posebno pozornost bo enotna banka, za katero še niso izbrali imena, namenila tudi jezikovni in narodnostni specifičnosti našega območja.

Zakaj spojitve?

Kaj pa vzroki za to odločitev? Predsednik uprave Robert Devetta je omenil večjo konkurenčnost in prednosti razširjene organizacijske strukture. Svet italijanskega bančništva je nasploh v fazi racionalizacije in združevanja. Večje realnosti lažje preživijo na trgu. To dinamiko navsezadnje narekuje tudi reforma zadružnih bank, ki je stopila v veljavo letos. Vse zadružne banke so se morale odločiti za vključitev v enega od dveh državi holdingov. Prvi je rimski Iccrea, drugi pa Cassa centrale di Trento (izjema so nemške banke na Južnem Tirolskem, ki bodo del mreže Reiffeisen). Naši banki sta se odločili za holding iz Trenta. Spojitve so ob tem tudi splošen pojav v naši deželi. Doslej je bilo v Furlaniji Julijski krajini 15 zadružnih bank, po novem jih bo samo še 10. Ob tem je banki v združitev silila tudi širša ekonomska in finančna slika. Evropska centralna banka pod vodstvom Maria Draghija že dalj časa izvaja ekspanzivno monetarno politiko z ničnimi in negativnimi obrestnimi merami ter izrazitimi likvidnostnimi injekcijami v evrski sistem (postopki kvantitativnega sproščanja).

/ str. 20
kil

Intervju

Joško Fornazarič se je za naš teden pogovarjal z doktorjem medicinskih znanosti Erikom Brecljem

3

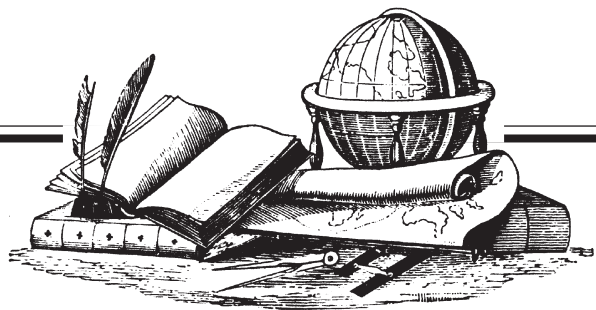
Priloga

Členjeni sodelavci so za tokratno številko priloge Bodi človek! pripravili vrsto zapisov o prehrani

9

Obvestilo uredništva

Cenjenim bralkam in bralcem sporočamo, da se bomo zaradi skupinskega dopusta vrnili v uredništvo v sredo, 23. avgusta. Prihodnja številka bo izšla v četrtek, 31. avgusta. Uprava V Trstu in Gorici bo zaprta od 14. do 18. avgusta. Tudi vam voščimo lepo poletje!

Poslednje slovo od Viljema Černa: besede R. Calligara in Z. Likarja

“Za sabo je pustil neizbrisno sled”

Množica ljudi se je v Bardu 25. julija poslovila od prof. Viljema Černa, “čedermaca Terskih dolin”. Pogrebna sveta maša za kulturnega in političnega delavca, velikega domoljuba in narodnjaka, ki je umrl 22. julija, le dva dni pred 80. rojstnim dnevom, je bila v cerkvi sv. Jurija, ki se dviga nad vasjo.

Zbrali so se številni predstavniki javnih uprav, kulturnih in družbenih ustanov iz Videmske, Tržaške in Goriške, med njimi podpredsednik deželnega sveta FJK Igor Gabrovec in predsednik videmske pokrajine Pietro Fontanini, pa tudi iz Slovenije, od koder so med drugimi prišli Boštjan Žekš, Janez Dular in Lojze Peterle. Žalno somaševanje je vodil župnik Renzo Calligaro; po berilih v lepem terskem narečju je v homiliji, pretežno v italijanski, spregovoril o Černu kot človeku, ki ni hotel “odvreči” svojega jezika. Zaradi tega ga mnogi spoštujejo, drugi pa so ga hoteli utišati že pred desetletji. Viljem je bil prav to, je dejal mašnik, bil je jezik svojih staršev, svojih ljudi, žene in dveh sinov, jezik Barda, Terske doline in Karnajte. Z besedami sv. Pavla je mašnik poudaril, da je tudi Viljem Černo “izbojeval dober boj, tek dokončal in vero ohranil”. “Njegov dober boj je bil boj za slovenski jezik Terske doline in vse Benečije”. Sam je trdil, da je jezik duša našega ljudstva, saj uteleša njegovo kulturo. Če se naše starodavno slovensko narečje, “ubrano in preprosto”, izgubi v brezbriznosti, se bodo dragoceni elementi naše kulture izgubili kot dragulji v blatu. “Če izgubimo svojo dušo, smo izgubili vse!” Tudi Viljema so

foto dd

črtili zaradi njegove pokončne drže, a oporo je vedno našel v veri, ki pomaga najti smisel v križu. “Verovati v Boga ne reši problemov, temveč pomaga ostati zvesti najboljšemu delu samega sebe, sanjam, življenju, lepoti. To je bila Viljemova dobra bitka. In jo je izboril!” G. Calligaro je pozval vse navzoče in vse skupnosti v beneških dolinah, naj ne dovolijo, da se porazgubi ogromna dedščina “naših te starih”. “Spet se polastimo našega jezika, naše duše, naše zgodovine!” Po maši, ki jo je popestrilo petje Barskega okteta, je v srčnem poslovnem govoru lepo orisal pokojnikov lik Zdravko Likar, nekdanji načelnik upravne enote Tolmin, ki je dolgoletnega prijatelja Viljema obiskal le dan pred smrtjo. “Za sabo je pustil neizbrisno sled”, je dejal. “Njegovo delo ni pomembno le za Slovence v Italiji, marveč za ves slovenski narod”. Kot eden redkih slovenskih izobražencev v Benečiji je ogromno naredil za njeno ozaveščanje. “Njegovo voditeljstvo, kulturno in politično delovanje je zgled največje požrtvovalnosti, nesebičnosti in poštenosti ter ljubezni do slovenskega jezika in kulture”. Poseben zaklad z najbolj zahodnega

roba slovenstva pa je njegovo pesniško ustvarjanje. Likar je med drugim navedel prijateljeve besede: “Vse moje delo izhaja iz želje, da beseda, ki smo jo podedovali, ne izumre!” Tudi v temnih letih sredi prejšnjega stoletja, ko “je bilo treba molčati in se skrivati”, je bil Viljem “pogumen in ponosen. Trajno se je z velikimi črkami zapisal v zgodovino slovenskega naroda, saj je v Sloveniji najbolj poznan in spoštovan Beneški Slovenec”. Bil je “neprekosljiv mojster dialoga”, s sebi značilno “gandijevsko držo je razorožil še tako zagrizenega nasprotnika”. Znal je biti “mehak, čustven, povezovalen”, pa tudi “zelo odločen”, ko so se dogajale krivice. Bil je “kot močno drevo z globokimi koreninami vraščen v beneško zemljo”. Tega “viharnika” niso mogle zločiti niti hude ure in viharji, ki so divjali po Benečiji. Njegovo neumorno razdajanje za slovenski življenjski je obrodilo sadove in ni bilo zaman”. Mladi rod namreč prevzema pobudo v svoje roke in gradi na temeljih, ki so jih postavili Viljem in njegovi sodelavci, ki še deljajo Likar ob poslednjem slovesu od “pristnega prijatelja in zaupnika”, od “liepega znanca Viljema”. DD

Prejeli smo

SCGV E. Komel odklanja izjave odbornika Torrentija

Vodstvo glasbene šole Emil Komel je osuplo sprejelo in odločno odklanja izjave odbornika Torrentija, ko potrjuje, da je šola Emil Komel zaprosila za izredni prispevek v višini 150.000 evrov z namenom združitve z Glasbeno matico. Po njegovih besedah šola Komel tega prispevka ni potrebovala za redno delovanje, saj je bila bilanca pozitivna. Denar naj bi izrecno potrebovali za uresničitev projekta združitve. Te izjave absolutno ne prikazujejo realnega poteka dogodkov in ekonomskega stanja šole. Ta ni vložila nobene prošnje, namenjene združevanju, temveč je v letih 2014 in 2015 večkrat predstavila svojo kritično ekonomsko sliko samemu odborniku in krovni organizaciji SSO. Kritično stanje je bilo sicer razvidno že v letu 2012, ko je moral odbor v mesecu decembru sprejeti težko odločitev izredne dopolnilne blagajne za uslužbence, saj je Dežela v tistem letu izplačala samo 60 % (142.000 evrov) celotne letne dotacije zaradi krčenja državnega prispevka za slovensko manjšino. Prejetje preostalega deleža v letu 2013 sicer ni spremenilo problematičnega ekonomskega stanja šole.

S strogo racionalizacijo vseh stroškov in stroški, vezanimi na najemnino in osebje, je bil odbornik Torrenti seznanjen na srečanju z vodstvom šole 28. marca 2014 v Gorici. Odbornik je ob tisti priložnosti tudi dejal, da je pred slovenskimi kulturnimi primarnimi ustanovami skupen izziv, ki ima kot cilj nove načine financiranja za vse, in pričakuje, da se s pomočjo deželne posvetovalne komisije za Slovence oblikujejo primerni kriteriji, ki bodo na najboljši način odgovarjali zdajšnjim potrebam slovenske narodne skupnosti v FJK, tako za redno delovanje kot za projekte.

Žal, kljub dobri volji in razpoložljivosti, ki ju je na tistem srečanju odbornik pokazal, niso sledila dejanja. Šola je medtem posredovala

uraden pisni predlog, na katerega pa ni dobila odgovora. Kritično stanje se je nadaljevalo v letu 2015, da se je moral upravni odbor odločiti za boleče ukrepe, kot sta povišanje šolnin v februarju in nato v juniju - le mesec pred dodelitvijo izrednega prispevka - spet dopolnilna blagajna za uslužbence v poletnih mesecih. V tistih mesecih so tudi nekateri honorarno zaposleni profesorji pristali na odlog plačila in na ta način ublažili trenutno pomanjkanje likvidnosti. Šola je zato zaprosila za izredni prispevek v višini 150.000 evrov za redno delovanje, da bi s tem krila dolgove, ki so se v letih nabrali zaradi krčenja prispevkov in nepričakovanih proračunskih težav. Prispevek je bil potem dodeljen čisto enostransko za združitve obeh glasbenih ustanov, s čimer se šola Komel ni nikoli strinjala. Tudi izjave v zvezi s pozitivno bilanco niso verodostojne, saj, če bi bila šola v pozitivu, ne bi bil upravni odbor primoran uvesti dopolnilne blagajne za uslužbence, prav v tistih mesecih, ko bi šola prejela izredni prispevek! Verjetno se odbornik nanaša na bilanco Centra Komel v obliki bilanca stanja in izkaz poslovnega izida (v ital. conto economico-stato patrimoniale), ki jo je šola pripravila za vložitev na deželo, namenjeno pravnemu priznanju. Po ekonomskih pravilih skupni vrednosti na obeh seznamih morata biti enaki. Verjetno se je odbornik osredotočil samo na postavko t. i. dobička (utile d'esercizio) in je spregledal postavko izgube (perdita d'esercizio), ki jasno kaže, da je Center Komel v krizni situaciji z likvidnostjo in bi moral začeti s prodajo svoje imovine (instrumentov, umetnin itd.), kar pa bi pomenilo ukinitve delovanja. Ponovno izpostavljamo diskriminatorno obnašanje odbornika Torrentija do šole Komel, ker jo pogojuje in jo postavlja v podrejen položaj v odnosu do vseh tistih primarnih organizacij, ki so prejemale izredne prispevke brez enostranske zahteve po samoukinitvi.

Povejmo na glas

Sijoči žarki solidarnosti

Lahko se zdi izven časa, ampak solidarnost, tista dejavna, res spominja na svetle in sijoče žarke, ki dajejo današnji družbi nasproten pečat. Družbi, ki nas vklepa v povsem drugačo naravnost, vsekakor prevladujočo in gospodujočo. Ne da bi vedeli, smo potisnjeni v ideale, ki jih je tako rekoč nujno upoštevati. Sistem nam namreč vceplja željo po materialnih dobrinah, za katere se moramo še kako boriti, in nas spreminja v posameznike posebne vrste. Sistem je zasnovan na dobičku in za ta cilj so potrebni kupci, ki naj čim več kupujejo, da se vse skupaj vrte naprej. Smo porabniki, ki naj kar največ potrebujemo in nabavljamo, in če bi se naša kupna moč prelomno zmanjšala, bi se družbeni stroj ustavil in menda padel v krizo pomenljivih razsežnosti. In v vsem tem velikem toku nismo več kot toliko srečni, poleg tega pa ta tok rojeva vse več revščine, vse več revnih ljudi. Zato je razumljivo, da smo v tej rubriki večkrat govorili o dejavni solidarnosti, večinoma o tisti v Sloveniji, in je več kot prav, da osvetlimo eno od tukajšnjih. Gre za emporije oziroma tržnice solidarnosti; v okrilju goriške nadškofije oziroma njene Karitas za zdaj delujeta dve, ena v Gorici v ulici Fajti in druga v Trzinu, v ustanavljanju pa je tretja v Gradišču. Družine in posamezniki, ki dokažejo svojo nizko socialno raven, prejmejo izkaznico, s pomočjo katere lahko brezplačno prejemajo v glavnem prehranske izdelke. V Gorici ima pravico do navedene podpore kar nekaj sto (!) družin in

posameznikov, in če pobliže pogledamo sestav teh upravičencev, je med njimi 55 % Italijanov, dobrih 20 % priseljencev iz vzhodne Evrope in 17 % iz Afrike. Jasno je, da tu ne gre za zdajšnje pribežnike, ki so pač posebna kategorija, potrebna vsaj toliko pomoči. Letno je podarjenih za okrog štiristo tisoč evrov sadja, zelenjave, kruha in mleka, testenin in vse skupaj poteka v veliki tišini. Nosilci te solidarne dejavnosti ne govorijo o svojih zaslugah, čeprav gre za zares izjemno dragoceno pobudo, ki bi zaslužila dosti več pozornosti in s tem vplivala na javnost ter jo obveščala o nemajhnem številu tukajšnjih ljudi v stiski. Ob tem je zanimivo vedeti, kako nadškofija in Karitas zbirata sredstva za svojo dobrodelno dejavnost. Obračata se na Občino in Deželo in ju prepričujeta, da dajeta pomembne prispevke. Prispevke dajejo tudi Fundacija Carigo, Rdeči križ in nekatere socialne organizacije ter prehrabena fundacija, znotraj katere prispevajo svoj delež veliki marketi, mesnice, pekarnice, kmetijske tvrdke. Z eno besedo: zelo razvejena in nepopolna hvalevredna pobuda, ki bo, upati je, postajala vse močnejša, da bi mogla držati ravnotežje brezčutnemu družbenemu stroju. Ta se za ljudi v stiski ne menja, saj nas želi spremeniti v brezdušna bitja, ki naj delamo zato, da bi kar največ kupovali. To pa nam ne more prinesiti notranjega miru in sreče, to lahko stori dobrodelnost za druge. Pridružimo se ji, torej!

Janez Povše

Okrogel življenjski jubilej našega urednika

Vse najboljše, dragi Jurij!

Joj, kako hitro teče čas! Preteklo je že deset let in naš dragi urednik Jurij Paljk je 27. julija spet praznoval okrogel življenjski jubilej, ki pa mu ga ne bi prisodili. Če pogledamo njegov lep obraz brez gub, njegovo vselej gladko, skrbno obruto lice, ki izdaja njegov prefinjeni čut za estetiko, bi gotovo mislili, da je za njim manj življenjskih pomlad. A čas je neusmiljen rabelj: zmeraj nas priganja naprej in naprej in za nami skuša zbrisati spomine. Mi pa se ne damo! In seveda naš dobri Jurij z nami, tudi ne. Čeprav so v zadnjih letih ponavljajoče se krize, v katere je naš tednik Novi glas zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in posledično tudi mladih sodelavcev zahajal, precej načele njegov optimistični pogled v prihodnost, nas še zmeraj vztrajno bodri. Spodbuja nas, da ne smemo kloniti niti v teh hudih časih, ko se včasih zdi vse brezizhodno. Ko papirnate izdaje časopisov razjedajo spletne strani, na katerih najdeš zmeraj sveže novice. Na uredništvu Novega glasa nas je zmeraj manj, prav zato nam Jurij dopoveduje, da je vsak izmed naše male ekipe dragocen in da ne smemo kloniti pred težavami, saj nas podpirate vi, ljubi bralci in bralci. In to mu daje vedno znova novega zagona, da vztraja in iz nas preganja malodušje, ki se na tiho prikra-

de v našo zavest. Kljub današnjemu času, v katerem vsak misli le nase in na svojo korist, pa še, kako bi na čim bolj fin spletkarski način opeharil drugega, Jurij vztrajno išče resnico in želi, da bi se uveljavila pravica. Seveda tudi za našo manjšinsko narodnost skupnost, ki se tudi v 21. stoletju mora boriti za uveljavitev pravic, ki naj bi ji bile zagotovljene po zaščitenem zakonu. Ko gre za to, naš odgovorni urednik Jurij nikdar ne slepomiši, z jasno besedo pove, kar misli, in to seveda tudi brez oklevanja napiše v naš tednik. Tudi zaradi tega ga imamo radi in mu ob pomembnem življenjskem mejniku želimo veliko zdravja, da bi še kljuboval nasprotnim vetrovom, da bi še razjasnjeval naša lica s svojim bodrilnim, gostobesednim prigovarjanjem, ki odraža njegovo vupavsko kri, pa tudi širino primorskega človeka, ki si je obzorja širil in bogatil ob nešteti knjigah, pa tudi v mladih letih na tovorni ladji, na odprtem morju. To morje ga vedno znova vabi k sebi, da bi mu šepetalo svoje pomirjujoče misli. Mi si želimo, da bi Jurij ostal zmeraj tak, pa da bi nam povedal še kakšno anekdoto s svoje pisane življenjske poti in še segal po peresu, da bi se oglašala tudi njegova pesniška duša. Vse najboljše, dragi Jurij! Hvala za vse. Bog te živi še na mnoga leta!

POGOVOR Dr. Erik Brecelj

“Če se resno ukvarjaš s kirurgijo, ta terja svoj davek, tudi od družine!”

Erik Brecelj iz Ajdovščine, letnik 1969. Oster in neposreden. Doktor medicinskih znanosti, specialist abdominalne in splošne kirurgije, že vso svojo strokovno kariero se ukvarja z rakom. V doktorski disertaciji je opisal problem prognoze razvoja raka ščitnice. V javnosti je postal širše znan s svojim dramatičnim zapisom o nevzdržnih razmerah pri vsakodnevem delu na Onkološkem inštitutu v Ljubljani, kjer operira že 18 let. Ko sem ga vprašal, kako bi se predstavil neznancu na sosednjem sedežu na poletu čez ocean, mi je v smehu in klenni vipavski govorici dejal, da je “kar težek človek, daleč od tega, da bi bil lahek za okolico”. Po njegovem je tudi delaven. “Bi zaradi teže sedel v poslovnem razredu?” sem vrtal še naprej. “Hja, to je edini razlog, da bi šel v poslovni razred. Sem pa tudi toliko skopuha, da ne bi dal denarja za dražjo karto”. Pravi, da ima rad naravoslovje, rad se umakne v mir. Ne mara javnosti, čeprav se veliko pojavlja v medijih. Zase pravi, da je dokaj introvertiran (sovraži fotografiranje!), a ko se v njem kaj zakuha do vrelišča, eksplodira navzven in je videti vse zelo ekstrovertirano.

Začniva pri tvojem poklicu. Zakaj si se odločil za medicino in zakaj ravno za kirurgijo?

Zopet: predvsem ljubezen do naravoslovja. Zanimala me je tehnika in strojništvo, le da je bila v času, ko sem se odločal za študij, industrija v Sloveniji že zelo šibka. Po enoletnem razmisleku v jugovojški sem se odločil za medicino. Ker sem, kot pravim, bolj tehnični človek, sem se pozneje odločil za kirurgijo. Doma smo imeli obrt, delali smo tudi bolniško opremo, skupaj z nekdanjim kovinskim podjetjem iz Ajdovščine. Tehnika in rokodelstvo mi torej gresta nekako najboljše od rok.

V gimnaziji si veljal za zgledega dijaka, študiral pa si na fakulteti, ki terja zelo veliko naporov in samodiscipline. Ali lahko sebe opredeliš, iz neke ljudske perspektive, kot piflarja?

Ne vem, če to velja samo za medicino; vsak študij zahteva svoje. Meni je bil študij medicine lažji kot srednja šola, čeprav to čudno zveni. Takrat, v gimnaziji, smo bili bolj pod pritiskom. Imeli smo nekaj profesorjev, ki so bili zelo zahtevni do nas. Danes sem jim neizmerno hvaležen, takrat pa jim nisem bil. Medicina je piflarja, ampak se da tudi z logiko priti skozi kakšne izpite. Sicer nisem bil kakšen zelo resen študent; meni je bilo važno samo, da do junija končam letnik. Ocene mi niso bile v ospredju. Ne, nimam se za piflarja.

Vendar pa nikoli nisi veljal za špekulanta, ki bi ubiral lažje poti, ko je pred izbiro. Prej obratno. To dokazuje tudi tvoje izpostavljanje, ko opozarjaš na nepravilnosti v zdravstveni dejavnosti. Kakšno vlogo ima po tvoje taki ljudje v današnji slovenski družbi?

Če gre za resne stvari, nisem špekulant. Meni podobni ljudje so v slovenski družbi dandanes nezaželeni. Tisti, ki delajo neumnosti, jih sovražijo zaradi opo-

zarjanja, po drugi strani pa so slaba vest tistih, ki so tiho. Slednji te sicer lahko podpirajo, ko pa je treba kaj narediti, ostane od te podpore bore malo. S takimi glasnimi ljudmi ni dobro imeti neposrednega stika, čeprav verjamem, da smo od daleč morda marsikomu simpatični.

Ali nisi kdaj, ko si zopet opozarjal javnost na katero od nepravilnosti, pomislil, da bi se preprosto obrnil stran in mirno živel v zavetju svojega relativno visokega plačnega razreda, ki ti ga daje ureditev plačnega sistema za zdravnike v slovenskem javnem zdravstvu? Da bi zamahnil z roko in pomislil, no, saj meni vendar niti ne gre tako zelo slabo ...?

Jaz sem bil vzgojen v drugačnem okolju. Oče je imel doma obrt in tistega socializma, ki so ga bili deležni drugi, jaz nisem občutil. Vedelo se je, da je bilo treba delati, koliko lahko zapraviš. Vedelo se je, da se avta ne kupuje na kredit, pač pa s tistim, kar zaslužiš. Veliko tega mi je ostalo, zato marsičesa v tej državi ne morem razumeti, ker sem bil pač drugače vzgojen. Pri nas je mogoče srečati marsikaj, kar bi bilo v vsaki normalni državi anomalija, pri nas pa večina ljudi tega ne vidi. Neizmerno me motijo idiotizmi, ki jih lahko vidim skoraj vsak dan. Ampak to me je tudi oviralo, saj se strokovno nisem mogel tako razvijati, kot bi želel.

Ampak kaj te vendar žene naprej na tej poti? Plačuješ visoko ceno, ki ti je končno ne bi bilo treba.

Ne vem, če je to visoka cena, ker sem tudi veliko dobil nazaj. Danes se ukvarjam s kirurgijo pod bistveno boljšimi pogoji, kot so bili včasih. Mislim, da sem tudi sam s svojim opozarjanjem na napake nekaj prispeval k temu. Sicer so nekateri dobro pogruntali, da bi me najbolj prizadeli z izoliranjem od strokovnega dela pri razvoju kirurgije, nekajkrat so tudi poskusili, a ni jim uspelo. Tistim, ki so to poskusili, se ni izplačalo. Z njimi sem, da tako rečem, obračunal.

Wikipedija te označuje kot zdravnika in aktivista. Komentar?

Nimam se za aktivista. Sploh pa se na te nalepke ne oziram. Tudi “žvižgač” je pojem, ki mi gre neizmerno na živce. Jaz nisem noben žvižgač, povrh vsega pa ima to v Sloveniji prizvok kot bedak.

Profesor Janez Žgajnar z Biotehniške fakultete je nekoč, ko je bil prorektor na univerzi v Ljubljani, rekel, da so narode včasih vodila plemstva, sedaj pa je to vloga inteligence. Smo, po tvoje, blizu temu stanju ali je to bolj neki utopičen ideal ali pa morda niti to?

To je verjetno profesor Žgajnar rekel vsaj dvajset, petindvajset let nazaj. Takrat bi lahko govoril o tem, ko so bili še, recimo, Pučnik, Bučar, ljudje, ki so v življenju veliko plačali in veliko naredili za ta narod. To je bila inteligenca. Ampak to se čedalje bolj zgublja.

Kaj ti meniš o slovenskem intelektualnem razredu? Danes nas vodijo, tako kot ostale

države tudi, korporacije, banke... Same politične stranke imajo zelo malo moči. Sedaj bi res potrebovali intelektualce, ki bi bili sposobni spopadati se s temi razmerami, ko dejansko izgubljam samostojnost. Korporacije nam jo jemljejo, denar nam jo jemlje. Ampak te intelligence je v Slove-

niji premalo, ljudje se zapirajo v svoje svetove.

Se ti ne zdi, da je to malce pogled teorije zarote? Se ti ne zdi, da oni pometajo z nami ravno toliko, kolikor mi dopuščamo? Da je težava v naši šibkosti?

Seveda, vedno se lahko upreš. Ampak upirati se 30 let nazaj komunizmu v Jugoslaviji je bilo nekaj drugega, kot se upirati danes, ko so stvari bolj zahrbtnje, podtalne. Videli smo, kako se je predsednica vlade vrnila iz Bruslja s seznamom podjetij, ki jih bomo prodali, čeprav je prej trdila, da ne bomo nič prodajali. Trenutno ne vidim slovenskega politika, ki bi se tem korporacijam upiral, pač pa se uklonijo vsi in upajo, da bodo imeli od tega služenja neke koristi.

Kako ti gledaš na poskus združevanja Evrope, ki mu pravimo Evropska unija? Ne iz perspektive kopice trenutnih težav, pač pa z zgodovinskega, dolgoročnega stališča?

Združevanje je vedno koristno, ampak vedno je prisotna tudi nevarnost podrejanja. Prepričan sem, da se je Velika Britanija odločila oditi iz EU, ker se imajo za neke kolonialiste in so pričakovali, da se bodo druge države članice podredile njim, kot da so njihove kolonije. Pa se jim ni izšlo. Ampak treba je igrati “špil”: če gre Nemčiji dobro, gre dobro tudi nam. In če je tam kriza, smo kot papirnata barčica na vodi. Dejansko nas naša nesamozavest pelje v nesamostojnost: odvisni od drugih se predajamo. Da pa se bomo uprli, ko bo potrebno, pa se najbrž ne bomo nikoli. Kot smo včasih čakali navodila iz Beograda, jih sedaj čakamo iz Bruslja. No, še vedno mislim, da je slednji boljši od Beograda, vendar je treba vedno držati neko distanco, neko pokončnost naroda.

Ko je že govor o EU, se velikokrat ljudem prikrade v misli podoba bruseljskega birokratskega aparata, domače biro-

kracije, tiste, ki nam je blizu, pa večinoma niti ne opazijo ali pa se jim zdi samoumevna. Se ti ne zdi, in tukaj se zopet vračam k profesorju Žgajnarju, da ravno birokracija drži čedalje več družbe (ali pa vsaj države), čedalje več našega življenja v svojih rokah? Urad-

ništvo namreč razpolaga z neskončnim časom, kar je danes eno najmočnejših orožij. Ponekod vlada uradništvo, vsaj neki omejen čas, brez politike.

Saj se tudi za Slovenijo velja vprašati, koliko politika dejansko vodi državo. Po volitvah pridejo na položaje ljudje, ki jih ne obvladajo, niti sposobnosti nimajo, da bi jih obvladali. Potem je pa zadaj “druga liga”, ki je ne volimo, za katero ne vemo, da obstaja. Imajo povezave, poznajo teren in ti dejansko upravljajo. Časa imajo veliko, predvsem pa poznajo svoje delo in ti dejansko peljejo naprej ministra, ki potrebuje čas, da sploh spozna, kam je prišel. Saj to ni nujno slabo: verjamem, lahko ta “druga liga” naredi veliko koristnega, ker ima znanje in izkušnje. Lahko pa naredi tudi ogromno škode, če načrtno dela v korist raznim lobijem, ki plenijo državo.

Imaš službo, ki je naporna tako fizično kot umsko in psihično. Veliko zdravnikov pri svojem delu izgori. Kako se najbolj učinkovito sproščaš oziroma kako najbolje paziš nase, če se drugače izrazim? Kako skrbiš za svojo telesno formo, ki je temelj tudi mentalni pripravljenosti?

Operiranje je še najlažje: greš v operacijsko sobo, vsi te morajo ubogati, ni se treba veliko pogovarjati ... Nekaj drugega je v ambulanti, ko imaš 60 ali več ljudi na dan. To te izpije, ko moraš z vsakim govoriti, nikoli ni dovolj časa, kar pa ga imaš, ga moraš res kakovostno izkoristiti. Občudujem splošne zdravnike, ki to počnejo vsak dan.

Pravijo, da je izgorelost zdravnikov nevarna zadeva, ampak velika večina se tega niti ne zaveda in to je največji problem. Sam se najbolj sprostim, če grem v naravo. Urejanje zapuščene kmetije, kar počnem to leto, ima name učinek, kot bi šel v toplice. Boljšega sproščanja si jaz ne želim.

Tudi glasba me zelo sprošča. In poslušam vse, od punk rocka do klasike.

Če se vrneva nazaj k tvojemu delu. Ljudje gledamo kirurge z nekim strahospoštovanjem, a vendar ste tudi vi ljudje, bi rekel. Kako ti gledaš na svojo stroko? Menda so v Veliki Britaniji morali kirurgi pridobiti diplomu iz medicine šele v 19. stoletju ...

To je tak poklic, ki te precej požre. Kirurgi odhajajo v pokoj izdelani, če jih že prej kaj ne pobere. Če se resno ukvarjaš s kirurgijo, ta terja svoj davek, tudi od družine.

operaciji k bolniku in mu rečeš: Nič nisem naredil. In ne veš, kako naprej. To je frustracija!

Ti si abdominalni kirurg. Počem se onkološka kirurgija dejansko razlikuje od neke običajne, recimo temu klasične abdominalne kirurgije? Ali če zastaviva bolj splošno: v čem je onkološka kirurgija posebna?

Je kar posebna. Sicer specializacije iz onkološke kirurgije ni, čeprav je za to delo potrebno posebno znanje. Mi pravimo, da onkološki kirurgi zdravimo določeno bolezen, ostali kirurgi pa določen organ. Res, da je tukaj tudi operacija tumorja, vendar zdravimo tudi z radioterapijo in sistemsko kemoterapijo ter še druge stvari. Naše zdravljenje je multidisciplinarno. Ostala kirurgija je bolj osredotočena na posamezen organ, na zdravljenje organa.

Te je kdaj strah pri svojem delu, česa se najbolj bojiš ali pred čim imaš najbolj tremo? Kako se vidi kirurške nočne more?

Najbolj me je strah komplikacij med operacijo in po njej, ko ne moreš narediti tistega, kar si načrtoval. Nočna mora bi lahko zgledala takole, da me sedaj pokličejo z intenzivne nege in mi sporočijo, da je moja včerajšnja pacientka začela krvaveti. Potem bi verjetno zelo hitro zaključila ta pogovor, ker bi odhitel v bolnišnico in poskušal kaj popraviti, rešiti, kar se rešiti da. Ko prideš domov, premišljuješ, kaj bo, ponoči se zbujas. Včasih lahko več tednov nosiš bolnika s sabo, vsak dan je svoja zgodba. V času take more ne živiš z družino, ampak s tem bolnikom. Vendar imam jaz srečo, saj imam okoli sebe odlično skupino sodelavcev z intenzivne nege. Marsikateri bolnik, ki bi v slabših pogojih verjetno umrl, nam ga naši intenzivisti pomagajo rešiti. Ob taki podpori si človek upa zdraviti težje bolezni. Sicer imamo na kirurškem oddelku Onkološkega inštituta še vedno smrtnost, vendar zelo nizko. Ne samo po zaslugi kirurgov, pač pa zdravnikov intenzivistov in medicinskih sester.

Kako kirurgi med sabo gledate na fenomen tako imenovane “textiloma” (pojav, ko kirurg pozabi v operirancu kos gaze ali kakšen kirurški instrument)?

Tudi meni se je to že zgodilo, ko sem asistiral kolegu kirurgu. Nekoliko zajetnejša pacientka, drugo asistentko, neizkušeno, pa je zagrabila slabost. Čez nekaj dni se je prebava pri pacientki ustavila in ko smo jo peljali na rentgen, smo v njenem trebuhu videli pean (prijemalka po Peanu, op. avt.). Imeli smo srečo, hitro smo jo zopet operirali in zadevo rešili brez zapletov. Pri zelo dolgih operacijah, ki trajajo cel dan, se lahko kaj takega še prej zgodi. Tako kot imajo piloti liste za preverjanje, tako jih imamo tudi mi in instrumentarke, ki nam pomagajo, da preprečimo takšne zaplete. A se vseeno, žal, zgodijo tudi take napake, čeprav zelo, zelo poredko.

Ti si prvi zdravnik, ki sem ga slišal odprto govoriti o tem.

Ah ne ... Mi smo imeli odličnega onkološkega kirurga, ki je nekoč pozabil v pacientu večji instrument. In je pravil, da je vsakič, ko ga je prišla kakšna taka vzvišenost in napihnenost, odprl omaro, vzel iz nje rentgensko sliko s tem instrumentom v trebuhu pacienta, in ga je vsa nadtutost v trenutku minila (smeh).

/ str. 8
Joško Fornazarič

Slovesnost pri ruski kapelici

Poudarili so pomen sodelovanja in prijateljstva

Pod Vrščem so pred kratkim obeležili 101. obletnico postavitve ruske kapelice. Slovenski zunanji minister Karl Erjavec in ruski minister za komunikacije in množične medije Nikolaj Nikiforov sta na slovesnosti, ki se je je udeležilo okoli 700 ljudi, poudarila pomen sodelovanja in prijateljstva med Slovenijo in Rusijo. Srečanje pri ruski kapelici je po besedah Nikiforova postalo kraj za ohranjanje miru in sodelovanja med narodoma, državama in ljudmi, kar je ocenil kot pomembno.

“Kapelica služi tudi kot opomin za tiste, ki imajo preveč lahkoten odnos do problemov vojne in miru, za tiste, ki bi radi rušili že zgrajene prijateljske vezi in sodelovanje. Za Slovenijo in Rusijo je postala simbol poglobljenega zaupanja in prijateljstva med našima narodoma in državama”, je

dejal. Kot je medtem poudaril Erjavec, se je “iz nečloveškega trpljenja vojnih ujetnikov razvila vez med slovenskim in ruskim narodom, razvilo se je medsebojno spoštovanje in prijateljstvo, ki se ne pusti takšnim in drugačnim mednarodnim okoliščinam”. Izrazil je tudi prepričanje, da se

mednarodne krize lahko razrešijo le s sodelovanjem, in sicer predvsem sodelovanjem vesil, in ne z medsebojnim izključevanjem. Mednarodno zaupanje je bistvenega pomena za mirno razreševanje kriz. “Živimo v času, ki zahteva intenzivno sodelovanje med narodi, če želimo doseči mednarodni mir. Želim si, da

bi bilo osrednje sporočilo letošnjih spominskih slovesnosti pri ruski kapelici pod Vrščem: na sodelovanju in ne izključevanju”, je izpostavil Erjavec. Zunanji minister je dejal, domačini in drugi ljudje s tem, ko skrbijo za to kapelico, kažejo človečnost, ki pa je danes po njegovih besedah vse bolj redka. Ljudem, ki skrbijo za ta spomenik, se je tudi zahvalil. Nikiforov pa je kapelico označil za “edinstven spomenik, saj ne gre zgolj za spomenik žrtvam prve svetovne vojne, ampak več generacijam ljudi, ki so tu kljub vojam in družbenim spremembam ohranili kapelico, kot jo vidimo zdaj”. Tudi on je izrazil hvaležnost vsem, ki skrbijo za kapelico. Pri ruski kapelici, ki so jo postavili v spomin na ruske vojne ujetnike, ki jih je med gradnjo ceste čez Vrščič zasul snežni plaz, sta spregovorila tudi župan Kranjske Gore Janez Hrovat in predstavnica Društva Slovenija Rusija Julija Mesarič. Slovesnosti so se udeležili tudi predsednik republike Borut Pahor, predsednik državnega sveta Mitja Bervar in

podpredsednik državnega zbora Matjaž Nemec, pa tudi predsednik odbora DŽ za zunanjo politiko Jožef Horvat in več drugih poslancev. Prišli so tudi minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc, notranja ministrica Vesna Gyököös Žnidar ter minister za gospodarstvo Zdravko Počivalšek. Na slovesnosti je bila tudi varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer. Na srečanju pod Vrščem so bili tudi celjski škof Stanislav Lipovšek ter predstavniki drugih verskih skupnosti. Slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki ruskega parlamenta, različnih društev in nevladnih organizacij. Pod Vrščem je metropolit Hanti-Mansijski in Surgutski

Pavel vodil spominsko mašo. Kulturni program so popestrili praznični zbor patriarške cerkve gospodovega razglasenja iz Moskve, vokalna skupina Gallina in mešani pevski zbor Kranjska Gora. Ves teden so sicer v Ljubljani in Kranjski Gori potekali različni koncerti in druge prireditve. V soboto so tako v Kranjski Gori pripravili koncert moskovskega in domačega zbora, nato pa je sledila še katoliška maša, ki jo je vodil celjski škof Lipovšek. Maše se je udeležil tudi metropolit Pavel skupaj z drugimi predstavniki ruske pravoslavne Cerkve. Zvečer je v dvorani Vitranc potekal še koncert, na katerem sta nastopili ruska solistka Natalija Kirilova in slovenska pevkica Manca Izmajlova.

13. avgusta na Trbiškem in 17. avgusta v Sloveniji Po sledovih p. Marka iz Aviana ob 60-letnici Rimskih pogodb

Blaženi Marko iz Aviana (1631-1699), kapucin, pridigar in čudodelnik, ki je po vsej Srednji Evropi spodbujal kristjane, naj zavarujejo celino pred napadalno turško vojsko, ki je leta 1683 prišla do Dunaja, goduje 13. avgusta (na ta dan je umrl; pokopan pa je bil dne 17. avgusta na Dunaju). Ob tej priložnosti organizira odbor za njegovo kanonizacijo (s sedežem v Pordenonu) dve srečanju oz. romanji.

Letošnja 60. obletnica podpisa Rimskih pogodb, ki sta postavili temelje skupnosti evropskih držav, je idejno izhodišče za srečanje na Trbiškem **13. avgusta**. V treh jezikih bodo slovesno razglasili velike vrednote miru in bratstva med narodi na stari celini. Maša bo v dekanij-ski cerkvi na Trbižu ob 10.30; v priljubljenem Marijinem sve-

tišču na Sv. Višarjah jo bo ob 15. uri v italijanščini, slovenščini in nemščini daroval p. Peter Lah; ob 18. uri pa bo italijansko-slovenska maša v Žabnicah. V četrtek, **17. avgusta**, bo skupina romarjev iz Pordenona šla v Slovenijo. Zjutraj bodo obiskali kapucinski samostan v Svetem

Križu na Vipavskem, nato narodno svetišče Brezje, popoldne pa si bodo v Ljubljani ogledali cerkve, kjer je p. Marko iz Aviana, apostol evropskih ljudstev, maševal in pridigal leta 1683 (beri spodaj). Obisk se bo sklenil z večerno mašo v kapucinski cerkvi. / DD

PATER MARKO V LJUBLJANI

V nedeljo, 24. oktobra 1683, je p. Marko nepričakovano prišel v Ljubljano, ko so ravno prepevali Te Deum v zahvalo za osvoboditev Dunaja. Številni med njimi so poznali velike zasluge tega kapucinskega brata pri podvigu, ki je rešil krščansko vero in omiko. Naslednji dan je daroval sveto mašo v kapucinski cerkvi sv. Janeza Evangelista, ki je trajala celo uro. Po maši je imel ganljivo pridigo o pokori in kesanju; vse navzoče ljubljance, ki so ga prišli poslušat že v zgodnjih jutranjih urah, je spodbujal k spravi z Bogom. Njegove besede so spremljale solze, ki so mu tekle po licih; ganjeni in skrušeni ljudje so zaradi grehov glasno ihteli. Ob pol treh se je p. Marko povzpел na prižnico cerkve sester klaris in z jasnim do vseh segajočim glasom pridigal o moči Jezusovega in Marijinega imena. Ker so bile druge cerkve premajhne za množico ljudi, ki so ga želeli videti, je grof Gallenberg naslednje dopoldne, 26. oktobra, p. Marka s kočijo in dvorno stražo peljal v stolnico sv. Nikolaja. Tam je daroval sv. mašo in potem še celo uro pridigal - kronist je zapisal, da so za poslušalce “ure postale minute”. Pridigar je poudarjal potrebnost hvaležnosti, ki jo je Kranjska (tako se je takrat imenovala dežela) dolžna Gospodu,

ker jo je obvaroval kuge, ki je razsajala v okolici. Navzoča je bila takšna množica, da so polomili kar nekaj klopi in veliko žensk je odreenelo. Tik pred odhodom iz Ljubljane je pater pridigal na Novem trgu, kjer so se ljudje množično zbirali. Precej lepo je v italijanščini govoril o presveti Devici Mariji. Ljudi je opominjal, naj jo častijo in kličejo kot Patronam Carniolae, Auxilium christianorum, Refugium peccatorum (Zavetnica Kranjske, Pomočnica kristjanov, Pribežališče grešnikov). Priporočal je tudi pobožnost pred Marijino podobo, ki so jo častili pri patrih jezuitih. Na koncu je blagoslovil ljudi, mesto, polja, vinograde, predvsem pa deželo in njene prebivalce. Nato se je poslovil. Kronist zaključuje: “Treba je vedeti, da so po blagoslovu tega človeka mnogi bolniki čudežno ozdraveli. Dvajsetletni plemič, ki se mu je mešalo, je potem ko je prejel blagoslov, ozdravel. Neki slep trgovec, ki so ga zaradi tega morali voditi, je ponovno spregledal in se vrnil domov brez vodnika. Podobno je neki drug plemič odvrnil bergle. Dva od rojstva nema človeka sta po blagoslovu začela klicati: Jezus, Marija! Da niti ne govorim o mnogih, ki so ozdraveli, ko so uporabljali olje, ki ga je on blagoslovil: slepi so spregledali, gluhi so slišali, kruljavi niso več tožili zaradi svojih bolezní”.

ZNAMENJE KRIŽA

PRIMOŽ KREČIČ

Voda iz Jezusove rane

Kjer je voda, tam je življenje. Če ni dovolj vode, se narava posuši in nastane puščina. Tako je tudi v duhovnem življenju, če ni Božje milosti in ljubezni, nismo duhovno živi in občutljivi. Jezus je prišel na svet, da ne bi životarili, ampak živeli v polni meri. Zato je sveti Irenej zapisal, da je živi človek Božja slava, Origen pa, da milost odpravlja vsako mrtvilo iz človekovega življenja. Ljudje smo ustvarjeni po Božji podobi in imamo pečat Duha, da prežema našo človeško stvarnost in daje moč življenju. Ko je bil porušen Jeruzalemski tempelj in so bili Judje v babilonskem izgnanstvu, je imel

sov zadnji dih, ki ga je podaril Očetu, je postal dih Cerkve, ki se je rodila iz njegove poveljane rane. V slovesni obliki je bil Sveti Duh podeljen na binkošt, vendar je Jezus že na velikonočni večer dal učencem svojega Duha in posvetil njihovo človeškost. Kamor je prišla voda iz studenca njegove žrtve, je vse oživelo. Sveti Duh je Gospod, ki vse oživlja, so zapisali očetje na Carigrajskem koncilu.

Sveti Pavel je oznanjal prihod Svetega Duha, ki prinaša življenje, novost, lepoto, veselje, kar so sadovi življenja v Svetem Duhu. Apokalipsa govori o reki žive vode, ki se blešči kot kristal in izvira izpod Božjega in Jagnje-

prerok Ezekijel videnje, da je izpod tempeljskega praga izvirala voda in tekla proti vzhodu, v puščavo. Voda je postajala vedno večja in bolj globoka. Na bregovih te reke so rasla bujna drevesa. Potem se je izlila v Mrtvo morje, da je v njem oživelo življenje. Tudi njegova okolica je zaživela z rastlinjem. (Ez 47)

Evangelist Janez je videl v Jezusovem križanju izpolnitev te prerokbe. Ko je Jezus umrl, je prišel vojak s sulico in prebodel Jezusovo stran. Iz nje sta pritekli kri in voda. Kri pomeni življenje, voda pa Duha. Na šotorski praznik je Jezus zaklical, da, če je kdo žejen, naj pride k njemu in naj pije. Pred Jezusovo smrtjo je bil Božji Duh dan njegovi osebi in delovanju. Po daru njegovega življenja je Duh ponovno zaplaval nad vodami sveta in mu prinesel življenje. Jezu-

tovega prestola. Voda življenja teče iz Svetega mesta, Novega Jeruzalema, ki je Cerkev. Ta more napojiti vse, ki so žejni. Zato je Cerkev mati življenja. Jezus je dal učencem moč odpustiti grehe in voditi k polnemu življenju. V Svetem Duhu dobijo stvari in ljudje svojo pravo vlogo, prečiščujejo se za darovanje, čutijo bližino Boga in Kristusa, evangelij postane knjiga življenja, Cerkev zaživi kot skupnost in mati mnogih otrok. Jezus diha svojega Duha, zato se ljudem ni treba skrivati v grehu in begu. Iz njegove rane teče novo življenje, da postanemo Kristusovi duhovniki in spremenimo svoje življenje v darovanje sredi današnje puščave, ki ji ni videti konca. Vedno znova moramo stopati pod križ in z ljubljanim učencem gledati, kako priteka novo življenje iz Jezusove poveljane rane.

Charlie Gard, prispodoba naše družbe

Ne obstaja življenje, ki bi ne bilo vredno, da ga živimo

Charlie Gard je umrl. Britanskega dečka, ki je z redko genetsko boleznijo od oktobra lani ležal v intenzivni negi londonske pediatrične bolnišnice Great Ormond Street Hospital in bi 4. avgusta dopolnil prvo leto starosti, so prejšnji teden odklopili z naprav, ki so ga ohranjale pri življenju. Kot znano, so zdravniki to hoteli storiti že pred nekaj meseci, češ da ni bilo "etično" ga ohranjati pri življenju, saj zdravil za to bolezen ni in njegovo stanje naj bi se ne izboljšalo. Pravili so, da tak otrok ne vidi, ne sliši, se ne more premikati in diha samo s pomočjo naprav, na katere je priključen. Zato naj bi ga starši pustili umreti. Ti pa so temu ostro nasprotovali in dalj časa bili ostro bitko, da bi sinu le dali upanje, možnost živeti. Več časa so si prizadevali, da bi ga bolnišnica odpustila in bi ga odpeljali na poskusno zdravljenje v ZDA. V ta namen so nabrali skoraj poldrugi milijon funtov darov, peticija v podporo Charliejevemu zdravljenju je zbrala na sto tisoče podpisov... A kljub vsemu jima zdravniki niso ugodili. Prišlo je do sodne obravnave, toda tudi sodniki so na več ravneh odločili, da je najbolje "odklopiti" aparat. Sklep britanskih sodišč je potrdilo celo Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourg. Zgodba je obšla ves svet in je seveda kmalu razcepila javnost. Več mesecev jo je spremljalo ogromno ljudi po vsem svetu. Bližino in pripravljenost pomagati sta izrazila tako papež Francišek

kot ameriški predsednik Donald Trump, pripravljenost zdraviti otroka pa sta pokazali zlasti vodstvi rimske bolnišnice Bambino Gesù' in pediatrične bolnišnice iz New Yorka. Izvidi, ki so nazadnje potrdili, da so poškodbe možganov nepopravljive, pa so zapečatili Charliejevo usodo in prejšnji teden so ga v hospicu odklopili z naprav. Charlie je bil res hudo bolan. Bil pa je živ. Zdaj je umrl. Nam pa ostaja cela vrsta vprašanj. Ali je prav vzeti življenje osebi samo zato, ker je neozdravljivo bolna? Je prav umoriti otroka ne glede na to, kaj mislijo oz. želijo starši? Je prav, da o življenju in smrti nekoga odločajo zdravniki oz. sodniki? Da znanost in zakon odločita, da "ni v interesu človeka, da živi"? Da njegovo življenje ni dovolj dostojanstveno oz. kakovostno in je zato najbolje ga uničiti? Je sprejemljivo, da zdravstvene razmere določajo, kdaj je življenje vredno in kdaj ne? Prepričani smo o tem, kar trdi papež: ne obstaja nobeno življenje, ki ne bi bilo vredno, da ga živimo. Ostanimo budni,

ne dopustimo, da nam anestetizirajo vest! Življenje moramo varovati in zaščititi, tudi ko gre za zelo težko

Vir: Facebook/CharlieGardfight

bolezen. Sicer zapademo v "kulturo odmevavanja", po kateri je vredno samo življenje, ki je "koristno", učinkovito, popolno. Kdor danes stoji, naj pazi, da ne pade... Pravi problem ni "kakovost življenja" in konec koncev niti pravica staršev, da odločajo o življenju otroka. Nihče ne bi smel odločati o življenju nikogar! Ne zdravniki ne sodniki in niti starši (se še Englano?). Vsako življenje je vredno, ker je dar in odnos. Charliejevo

življenje je bilo sijajen primer tega. Koliko ljudi po vsem svetu se je združilo v molitvi zanj in konkretni pomoči njegovi družini! Že zaradi tega je imelo smisel, velik smisel. Njegovo življenje je bilo velik dar za njegove starše, pa tudi za ves svet, ki je imel v teh mesecih možnost globlje razmisliti o tem, kaj še pomeni v današnji družbi človekova svoboda, kaj dostojanstvo, kaj življenje in kaj smrt. Možnost so imeli

dvigniti glas v bran šibkemu. In ta glas se je tudi slišal, sicer bi se zgodba končala že pred nekaj meseci. Zahodna družba že itak umira ... Očitno ne gleda naprej. Namesto da bi z vsemi močmi skušala rešiti najšibkejšo, se jih hoče znebiti po hitrem postopku, češ da njihova življenja "niso dovolj kakovostna". Charlie je prispodoba družbe, ki jo na življenje veže samo še tenka nitka. Je prispodoba "naprednega" in hinavskega sveta, ki se bori proti teroristom in diktatorjem, ki na trgih in sodiščih

uveljavlja pravice in žele vsakogar biti kdorkoli in karkoli, ki pa ni sposoben braniti življenja bolnega otroka. Je žrtev perversnega sistema, ki sovraži življenje in ga sprejema, samo če je "kakovostno", če mu ne govori o trpljenju. Charliejeva zgodba se ni končala, kot smo želeli. Upamo vsaj, da se bo (antropološka, pravna, znanstvena, družbena ...) razprava, ki se je odprla, še okrepila in da bo prebudila zavest ljudi.

Danijel Devetak

ROZAČ Seminar gregorijanskega petja Verbum Resonans

Kdor misli, da je gregorijansko petje specifično zanimanje peščice ljubiteljev srednjeveških umetniških izrazov ali meniške duhovne razsežnosti ali celo da gre za precej monotono in v bistvu precej preprosto enoglasno petje, bi moral vsaj enkrat v življenju, brez predsodkov, sprejeti izziv tečaja na tem področju. Skok v srednji vek, v (nad vsakim pričakovanjem) različno in oddaljeno obravnavanje glasbenih tem, v modalni sistem, v zapisovanje in branje nevmov, v drugačno pojmovanje same muzikalnosti, je namreč izziv, ki zahteva tudi od izobraženega glasbenika pripravljenost na nov začetek, ki prinaša s seboj spodbudne dileme in ugotovitve. V naši deželi obstaja že 23 let eden referenčnih mednarodnih seminarjev gregorijanskega petja, ki uživa tudi pokroviteljstvo mednarodnega združenja za raziskovanje gregorijanske dediščine. Verbum Resonans je dejavnost deželnega zborovskega združenja Usci, ki je nastala na pobudo in se je razvila pod vodstvom priznanega raziskovalca in pedagoga Nina Albarose. Danes je umetniško koordinacijo prevzela docentka Bruna Caruso, ki vodi tečaje na različnih nivojih v sodelovanju z Michalom Slaweckijem, docentom na Univerzi Chopin v Varšavi, in s Carmen Petcu,

ustanoviteljico Inštituta za sakralno glasbo v Bukarešti. Stalnim docentom se vsako leto pridružijo še drugi uveljavljeni strokovnjaki: letos je Stefania Vitale vodila na primer tečaj o prepisovanju starih rokopisov, Alessandra Fiori pa je predavala o najstarejši dokumentirani zbirki rokopisov sakralne glasbe za ženske glasove. Letošnjih seminarjev v samostanu v Rozaču se je udeležilo okrog 30 tečajnikov, med katerimi je bilo tudi nekaj zelo aktivnih protagonistov slovenskega, manjšinskega zborovskega sveta. V samostanu se je kot vsako leto ustvaril enotedenski mikrokozmos z intenzivnimi tečaji, poglabljanji, koncerti, srečanji na filološke, liturgične in filozofske teme. "Doživeli smo navdušujočo izkušnjo, ki je bila hkrati nauk o humanosti in skromnosti", je na koncu tečajev povedala predsednica zborovskega združenja iz Trsta Alma Biscaro, ki se je letos prvič udeležila tečajev v Rozaču. Svet navidezno preprostega enoglasnega petja je presenetljivo obsežen in prvi stik z gregorijanskim petjem pod mentorstvom vrhunsko usposobljenih docentov v hipu zruši lažna prepričanja in odpira nepričakovana obzorja. Zavest o napačnem pristopu in izvajanju gregorijanskega petja v zborovskem okolju je prva ugotovitev, kateri sledi še druga, in sicer splošna, tudi podzavestna pogojenost od "modernih" glasbenih pravil, ki močno ovirajo razumevanje "drugega zornega kota". Ob tem se tečajniki soočijo tudi s širšim pogledom na srednjeveško glasbeno literaturo: letošnja gostujoča skupina Korymbos iz Bologne je predstavila redko poslastico, in sicer program skladb iz rokopisov bolonjskega ženskega samostana iz 13. stoletja, ki jih je izvedla na izjemno sugestivnem koncertu ob spremljavi starih glasbil. Tečajniki pa so nastopili v cerkvi samostana s koncertom na temo ljubezni, ki so ga opremili tudi z videoprojekcijami in branjem besedil različnih avtorjev, od svetega Pavla do pesnice Alde Merini. Deželni predsednik zborovskega združenja Usci Franco Colussi je ob koncu uspešne izvedbe in na osnovi velikega zadovoljstva tečajnikov potrdil profesorsko ekipo, ki bo vodila tudi naslednjo izvedbo tečajev Verbum Resonans (z novimi, posebnimi vsebinami za odkrivanje srednjeveškega glasbenega sveta) od 16. do 21. julija 2018.

PAL

Cerkveni in družbeni antislovar (39b) L kot LEPOTA 2

Nadaljujmo z lepoto pri antičnih Grkih, ki so bili, kot smo dejali, prav obsedeni z iskanjem nekega ideala v podobi in obliki, kar se lepo zrcali tudi pri njihovi arhitekturi, recimo, pri njihovih stebrih. Platon je o lepoti govoril kot o nečem, kar človeka dviguje k plemenitim mislim in čustvom, kar potem vzbuja globoke užitke duše, saj jo hrani v njenem zrenju. O tem lepo spregovori v svojem Faidrosu, namreč, kako duša hrepeni po lepoti in jo išče, pa kakšno notranje zdravilo predstavlja lepota za človeka. Vsi se lahko strinjamo v nečem – da ljubimo lepoto, ker v nas zbujajo zadovoljstvo in užitek, ne toliko z nekega praktičnega ali koristnega vidika, ki ju marsikdaj ni, temveč iz preprostega razloga, da zrenje lepote razveseljuje dušo in ozdravlja srce. Lahko pogledamo vse antične ali stare kulture, kot recimo Grčijo, Egipt, Japonsko ali Perzijo, da se prepričamo, kako je smisel za "lepo" prešinjal celotno družbo, pa to lahko še danes vsaj nekoliko občudujemo v tistem, kar je za temi kultura-

mu, kar je onstran fizičnega, torej vidnega in čutnega. Človek se torej od tistega, kar je minljivo, dviguje k tistemu, kar je neminljivo, nepokvarljivo, trajno. Človek s to pomočjo dviguje pogled onkraj

tosvetnega in posvetnega, pa svoje srce in misli odpira v neko duhovno dimenzijo, ki so jo vedno in povsod, v vsaki kulturi, imeli za neki idealni kraj, ki je kraj veselja in radosti, miru ... zadnji cilj človekovega življenja. Lepota je torej za človeka velika tolažba, zdravilo za dušo in misli, ko ju ranijo vsa zla našega bivanja na zemlji, saj je tako, kot da bi ga to spominjalo na neko "blaženo upanje" življenja, ki je onkraj trpljenja, onkraj smrti. V Svetem pismu, recimo, najdemo Davida, ki s svojim petjem in glasbo pomaga zdraviti notranje nemire kralja Savla. To morda doživimo ob poslušanju J. S. Bacha ali kakega drugega velikega glasbenika njegovega kova. V tem oziru, ki človeka spominja na njegovo naravno duhovnega bitja, človek potem stremi k temu, da "dela lepo", torej olepšuje, tudi vse tisto, kar ga obdaja, pa da lepoto skuša upodobiti v vsakem vidiku svojega življenja – od področja hrane pa do področij obleke, glasbe, petja, poezije, arhitekture, slikarstva, kiparstva ter karkoli že človek dela in proizvaja. To pa lahko pomeni le nekaj – da je namreč zaradi tega življenje vredno, da ga živimo, zato pa tudi olepšamo, oplemenitimo, na-

redimo zares, da tako rečemo, "človeško", zato pa tudi usmerjeno k božanski-mu.

Andrej Vončina

Kratke

Romanje treh Slovenij na Sv. Višarje

V nedeljo, **6. avgusta**, bo tradicionalno Romanje treh Slovenij na Svete Višarje, ki ga prirejata Rafaelova družba in Zveza slovenskih izseljenskih duhovnikov v Evropi. Letos bo 29. po vrsti. Program: ob 10.30 bo predavanje slovenskega pravnika in politologa iz Argentine prof. Andreja Finka z naslovom Upanje v večno Slovenijo!, ob 12.00 bo slovesna sveta maša, ki jo bo skupaj z izseljenskimi in drugimi duhovniki daroval ljubljanski nadškof msgr. Stanislav Zore. Ob 13.00 bo na ploščadi za cerkvijo kratek kulturni program, ki ga bosta z glasbo obogatila DPS Zarja in Kvartet klarinetov Godbe ljubljanskih veteranov.

23. mednarodna likovna kolonija Umetniki za karitas na Sinjem vrhu

Na Sinjem vrhu bo **od 14. do 18. avgusta** letos dobrodelna mednarodna likovna kolonija na Vidmarjevi domačiji. V četrtek, 17. 8., bo t. i. "Dan doprtih vrat" ob 18. uri. Kulturni program bodo sooblikovali mladi z Gore in Mladinski pevski zbor s Cola. Udeleženci letošnje kolonije so: ANADLOVIC MARKO, Ljubljana, Slovenija, ČUFER ANDREJKA, Vrba, Slovenija, DUPALO-LOSS ANUSCHKA, Bad Pyrmont, Nemčija, FUŽIR LEANDER, Črna na Koroškem, Slovenija, JAZBAR BRANKO, Ajdovščina, Slovenija, KROMKAMP MARIAN, HENRIETTE, Nizozemska, OVSEC JANEZ, Logatec, Slovenija, ŌZEL AHMET, Istanbul, Turčija, SCHILDKAM BEN, Nizozemska, SNOJ JOŠT, Ljubljana, Slovenija, ZIMIC IGOR, Ajševica, Nova Gorica, Slovenija, ZUPAN EDO, Verd pri Vrhniki, Slovenija. Med rednimi gosti bodo tudi: Mira Ličen Krmpotič, Lucijan Bratuš in Tone Seifert, ki so strokovni sodelavci kolonije in dolgoletni darovalci svojih likovnih del. Darovi za likovna dela bodo namenjeni pomoči ljudem v stiski. Geslo letošnje kolonije in prodajnih razstav 2017/2018: "Ljubezen je ..."

POGOVOR Andrej Vogrič, športni direktor AŠZ Olympia

“Prizadevali si bomo, da naskočimo vrh lestvice”

Sredi poletja smo povabili v uredništvo na pogovor Andreja Vogriča, športnega direktorja Amaterskega športnega združenja Olympia. Če mladi odbojkarji v poletnih mesecih večinoma počivajo, člani vodstev športnih društev mrzlično snujejo načrte na podlagi kratkoročnih in bolj dolgoročnih ciljev. Po krajši analizi pretekle odbojarske sezone nam je namreč tako Vogrič lahko razkril o novi sezoni, ki se bo začela meseca septembra.

Kakšni so splošni vtisi ob koncu sezone 2016-2017?

V glavnem smo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili. V okviru projekta, ki združuje igralce več slovenskih odbojarskih ekip, smo si kot Olympia v C ligi kot glavni cilj zastavili obstanek v ligi: prišli smo na šesto mesto. Mislim, da je to bil glavni uspeh ekipe in sploh projekta. Na mladinskem področju smo se uvrstili v finale tako v prvenstvu Under19 kot U18; ni nam pa uspelo zmagati in se prebiti v državni finale. Veseli smo, da so pri Valu fantje U16 zmagali pokrajinsko in deželno prvenstvo ter šli na državno.

Kar se tiče slovenske odbojke na Goriškem, smo lahko s preteklo sezono zelo zadovoljni.

Največji uspeh je torej bil obstanek v C ligi?

Da. Če pomislimo, s kakšno garnituro igralcev smo šli v C ligo, ki je deželnega značaja in katere zmagovalac napreduje v državno B ligo, lahko vidimo, da je bil ta uspeh sad trdega dela. Fantje so

se močno zavzeli za dosego tega cilja. Igrali smo v glavnem z ekipo U18, ki je potem nastopala tudi v prvenstvu U19; samo trije igralci so bili starejši. Dejstvo, da smo po prvih zmagah dobro začeli prvenstvo, nas je utrdilo v prepričanju, da napredujemo pravilno. Čeprav smo obnovili kader in so fantje še mladi, so pa vendar pokazali, da spadajo v to deželno elito, zato smo nanje lahko res ponosni. Šesto mesto je res dober rezultat za ekipo igralcev, ki povprečno niso stari niti 18 let! V prejšnjih letih so bili v ekipi starejši in tudi več boljših. Letos smo šli v to pustolovščino, stvari bi se lahko obrnile v slabše, ko bi se npr. kdo ponesrečil, a rezultati so nam vtili novega zagona.

Ekipe je bila dokaj številna...

Pri Olympii smo v bistvu imeli skupino 18 igralcev, s katerimi smo nastopili v treh prvenstvih. To morda ni bila najboljša izbira, saj v mladinskih prvenstvih nismo uspeli trenirati zelo kakovostno, kar se je videlo v finalu. Imeli smo pač več igralcev, trenirali smo skupaj, a tehnično znanje vseh ni bilo enakovredno. Vsi so sicer napredovali; če bi drugače ravnali, pa bi lahko bilo napredovanje posameznikov še boljše.

Kako pa je z dekleti?

“Naša” dekleta na Goriškem igrajo pri Valu in Soči. Sodelovanje sicer napreduje, je pa tudi res, da na tak način ima društvo manj

foto dd

članov. Če vsak dela svoje, ima vsaj 6-8 igralcev za vsako ekipo; če sestaviš ekipo za tri društva, imaš 10-12 igralcev. Ker vsa ta leta skušamo dosegati visoko kakovost in rezultate, skušamo ohraniti zlasti igralce, ki jim je odbojka všeč in so zvesti svojim obvezam. Ne delamo torej na količini, temveč bolj na kakovosti. Tudi sami igralci od nas zahtevajo tako ravnanje.

Kako pa ste s trenerji?

Če hočemo imeti dobre igralce, moramo vlagati tudi v trenerje. Če igralci, ki imajo trening štirikrat tedensko in ob koncu tedna še kakšno tekmo, ne najdejo kakovosti, bodo težko zdržali take ritme. Zato skušamo že vsaj deset let nuditi vsem ekipam dobre tre-

nerje, kar pa ni vedno lahko. Nekateri so bili tu več let, zato je tudi dobro, da prihaja do zamenjav. Je pa včasih res težko najti dobrega trenerja, ki bi bil poleg vsega drugega še Slovenec... In vendar skušamo najti take osebe, ki bi zadovoljile društvo, igralce, ZŠSDI, krovne ustanove itd.

Letos bo C ligo vodil Robert Makuc, ki je lani treniral fante D lige pri Valu. Bil je Marchesinijeva desna roka in kot tak je prišel tudi visoko, zaradi česar smo prepričani o njegovi kakovosti. Z njim bomo začeli nov štiriletni projekt v upanju, da spet pridevmo do B lige. Nekateri igralci Olympie, ki so lani igrali pri Valu, se bodo vrnili, da okrepijo to ekipo. Ker smo letos pristali na šestem mestu, nameravamo drugo leto priti v play-off, torej na vrh lestvice. Če bo uspelo, se bomo borili za napredovanje; če tega ne bomo dosegli že prvo leto, nič hudega!

So tudi pri igralcih boljše in slabše “letine”?

V primerjavi s preteklostjo je mladih počasi vedno manj, sploh pa jih v nekaterih letnikih skoraj ni. Iz leta 2001 imamo npr. enega samega igralca, iz leta 2002 pa kar dvanajst. Skupina, ki bo pri Valu igrala v prvenstvih U16 in U18, je lepa in homogena; upamo, da bo ta generacija čez nekaj let naskakovala visoke lige in da bo kakšen igralec ciljaj še više.

Ko gledamo tekme odbojke, najpogostejše gledamo tistega, ki je najboljši v napadu, težje pa vidimo tistega, ki je dober v obrambi ali libero ipd. Za uspeh ekipe pa so pomembni prav vsi.

Verjetno je “boleče”, ko neka-

teri zrelejši igralci zmanjkajo...

To se v glavnem dogaja po zrelostnem izpitu na višji šoli. Še do avgusta oz. septembra ne vem, ali bom v naslednji sezoni lahko računal nanje ali bodo šli študirat kam bolj daleč in jih lahko pozabim. Lani je bilo slabše, letos pa sem kar zadovoljen. Problem se je v zadnjih 15 letih znatno zvečal; v mojih časih tega ni bilo. Vsi smo ali študirali bližje ali pa smo se zaposlili.

Moram pa pohvaliti naše igralce, saj imamo med njimi vedno tudi take, ki so zelo pridni športniki in obenem zelo pridni študentje, zaradi česar tudi prejemajo nagrade Šport in šola. Tudi letos sem med boljšimi maturanti videl nekaj naših. Zato naj mi nihče ne reče, da pusti odbojko zaradi študija; če kdo hoče, se lahko primerno organizira in je lahko hkrati priden v šoli in v telovadnici.

Naša društva še vedno doživljajo težka krizna leta...

Kako ste s finančnega vidika?

Kar se tiče tega vprašanja, je stanje katastrofalno. Število sponzorjev je upadlo na najnižjo možno raven. Tisti, ki so tudi 20 let podpirali naše društvo, to še vedno delajo, toda v veliko bolj skromni meri. Prispevki nam omogočajo minimalno delovanje. Stroški se vedno večajo. To je gotovo pereč problem. Ker pa ne odločamo, ali bi šli v novo sezono ali ne, na podlagi finančnega kritja vseh stroškov, vsekakor stopamo naprej v upanju, da nam pristojni sproti pridejo na pomoč. Igralci seveda ne prejemajo nič, razen kvečjemu kakšne pizze po uspešni tekmi. Stroške skušamo reducirati na telovadnico in dovolj dobre trenerje.

V kakšnem stanju je telovadnica?

Z lastnikom telovadnice, Kato-liškim tiskovnim društvom, smo prišli do nekega dogovora. Dobili smo deželne prispevke in v kratkem se bodo začela nekatera nuj-

na obnovitvena dela. Popravili bodo zlasti okna in deloma parket. Niti enega dela pa ne bomo opravili, če že prej ne bomo vedeli, da je finančno krito.

Kako gledaš na novo sezono?

In kaj bo v njej morda še novega?

Vodstva društev, združenih v istem projektu, so pripravila štiriletni načrt. Pri njem je sodeloval tudi prejšnji trener Fabrizio Marchesini, ki je pred štirimi leti pripeljal ekipo do B lige. Odločili smo se za zamenjavo: trener Lucio Battisti, ki je skupino naših odbojkarjev vodil tri leta, se bo umaknil, v vodenju C lige bo njegovo mesto prevzel Robert Makuc; kot pomožni trener mu bo pomagal Walter Princi, kondicijski trener pa Peter Krivec. V ekipo se bodo vrnili Peter Vogrič, Matija Komjanc, Matija Corsi in Lorenzo Vizin, ki so bili lani pri Valu, verjetno tudi Matej Juren, ki je bil lani pri Slogi, in Davide Cobello, letnik 1996. V kratkem bomo s trenerji odločili, kdo bo še ostal v tej skupini 12-14 igralcev; ostali bodo šli igrati v D ligo k Valu. Nekateri igralci iz mladinskih ekip iz letnika 2002 že igrajo na dobrem nivoju tudi v deželnih selekcijah; nekateri starejši igralci z več izkušnjami jim bodo prišli pomagat. Treba je pač narediti nekatere izbire. Če hočemo doseči višje cilje, moramo postaviti na noge skupino, ki bo delala na določeni ravni, da bomo zvišali kakovost. V zadnjih letih je namreč v moški odbojki vedno težje napredovati v višjo ligo.

Kot sem že napovedal, je naš cilj priti v play-off. Ne bo pa hudo, če pristanemo “le” na tretjem oz. četrtem mestu. Če ne bo letos, bo drugo leto ali pa čez dve leti. Vedno v upanju, da mi medtem ne zmanjkajo igralci...

Zadevo bomo vsekakor skušali urediti na tak način, da bodo imeli vsi možnost igrati vsaj dve prvenstvi.

DD

Nov projekt ZCPZ Gorica

“Govorica manjšine na spletu”

Našo narodno skupnost najbolj označuje jezik. In vendar je prav ta žal neviden človeku, ki potuje skozi kraje, kjer je naseljena naša manjšina. Ta misel je izhodišče projekta, ki se ga je lotilo Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica in ga je predstavilo medijem 26. julija v prostorih Galerije Ars na goriškem Travniku. Šlo bo torej za sredstvo, ki bi popotnikom nudilo možnost, da spoznajo tudi najvažnejši element, ki opredeljuje manjšino: našo živo govornico, knjižno in narečno.

Vodja projekta Albert Devetak je povedal, da so ostali partnerji SKRD Jadro, Krožek A. Gregorčič, Sklad Mitja Čuk, Združenje don Eugenio Blanchini ter občini Števerjan in Naborjet-Ovčja vas. Vrednost projekta znaša 27 tisoč evrov: dežela jih je dala 25 tisoč, “maksimum, kar dežela da za take projekte”. Predvidevajo uresničitev posebne (štirijezične) internetne stra-

ni, prilagojene tudi za otroke in osebe s posebnimi potrebami, ki omogoča geolokalizacijo ter se lahko uporablja v živo oz. kot “virtualno potovanje”; pomembni deli projekta so tudi promocija, vključevanje sorodnih slovenskih društev, slovenskih šol

stih in obiskovalcih vzbujati zanimanje za to ozemlje, ki bo toliko večje, če bo imel porabnik na razpolago vse informacije, ki lahko naredijo njegov obisk prijetnejši in zanimivejši. Obravnavano območje zavzema 32 občin z Videmskega, Goriškega in Tržaškega, kjer se izvajajo določila zaščitnega zakona. ZCPZ še naprej vabi vse, ki bi imeli zanimive podatke o krajih, kjer prebiva naša skupnost, naj mu jih posreduje: to so lahko opisi, fotografije ali posnetki o naravnih znamenitostih, zgo-

roda. Ima pomembno vlogo tako pri ohranjanju jezika kot narečij. V naši skupnosti je, kot znano, zelo razširjena tradicija zborovskega petja, navzoča na amaterski ravni, pa tudi na odrih mednarodnih tekmovanj. V pripravi gradiva so pregledali nad 370 pesmi več kot 160 avtorjev v izvedbi okrog 15 različnih sestavov iz naše dežele. Tiskovno konferenco, ki sta se je udeležila in jo z zanimanjem spremljala tudi novi goriški podžupan Stefano Ceretta in odbornica Marilena Bernobich, je povezovala Stefania Beretta. Predsednik ZCPZ Dario Bertinazzi pa je v pozdravnem nagovoru poudaril, da si združenje s projekti prizadeva, da bi še bolj ovrednotilo lastno delovanje, pa tudi zgodovino

in kulturo našega naroda. Zadnji projekt je poseben izziv: to naj bo “velika pridobitev ne le za goriški prostor, temveč za vso manjšino”. Med drugim je še napovedal, da bodo od 1. do 3. septembra imeli v Škofiji Loki seminar za cerkvene organiste in pevce. “Kdor želi, naj se prijavi!” Pa še to: s koncem julija so končali zbirati besedila za novo zbirko darovanijskih pesmi, ki jo bodo izdali ob koncu leta.

DD

Marta Lombardi, Dario Bertinazzi, Albert Devetak in Stefania Beretta (foto dd)

v Italiji in turističnih operaterjev. Projekt nameravajo promovirati s primernim logotipom, štirijezičnimi reklamnimi spoti, štirijezično zgibanko, s tiskovnimi konferencami, članki in seveda prek spletnih strani ter družbenih omrežij. Pri tem jim bodo seveda pomagali društva, šole, turistični operaterji in gostinci (na predstavitvi je bil prisoten Jožko Sirk!). S prikazom najrazličnejših zanimivosti našega območja želijo pri turi-

dovinskih ali kulturnih oz. arhitektonskih objektih, pesmi, pravljice, legende, običaji itd. (tel. 0481 31817, mail: zcpz.go@gmail.com). Odgovorna za glasbeno podlago spletne strani, dr. Marta Lombardi, je poudarila, da bo glasba gotovo “prispevala k sinestetičnemu doživljanju spletne strani”, ki torej ne bo samo vizualna izkušnja. Glasba namreč predstavlja zelo razširjeno obliko govornice slovenskega na-

rod. Ima pomembno vlogo tako pri ohranjanju jezika kot narečij. V naši skupnosti je, kot znano, zelo razširjena tradicija zborovskega petja, navzoča na amaterski ravni, pa tudi na odrih mednarodnih tekmovanj. V pripravi gradiva so pregledali nad 370 pesmi več kot 160 avtorjev v izvedbi okrog 15 različnih sestavov iz naše dežele. Tiskovno konferenco, ki sta se je udeležila in jo z zanimanjem spremljala tudi novi goriški podžupan Stefano Ceretta in odbornica Marilena Bernobich, je povezovala Stefania Beretta. Predsednik ZCPZ Dario Bertinazzi pa je v pozdravnem nagovoru poudaril, da si združenje s projekti prizadeva, da bi še bolj ovrednotilo lastno delovanje, pa tudi zgodovino

Prejeli smo

“Počivaj v miru, draga mama Lojzka!”

V 92. letu starosti je v ponedeljek, 17. julija, v Bogu mirno in prav tiho zaspala za vedno moja draga ljubeča mama, Lojzka Kovač vd. Ierman iz Ločnika.

Mama moja, med nama je bilo celih 40 let razlike. Skušala sem s čistim srcem razumeti jaz tebe, ti pa mene, kar ni bilo enostavno, a vseeno sva se v celem življenju odlično razumeli, ker sva se imeli radi. Jer nisem imela bratov, sester, da bi se lahko z njimi pogovarjala, zato včasih si mi bila ti, mama, prava sestra ali prijateljica. Hvala ti.

Prav čisto vsega si me v življenju naučila. Nikoli ti ne bom dovolj hvaležna za vse, kar si mi napravila in dala, samo Bog ve. Ponosna sem nate, da sem imela tebe za mamo, vedno boš pri meni, kot sem bila vedno jaz pri tebi do zadnjega trenutka tvojega krutega življenja. Mama, dobro vedi, da tudi jaz kljub svoji dializi, ki jo moram še opravljati trikrat na teden, sem te zadovolje-

vala, ti stregla, te poslušala v vsem, bila sem tvoja negovalka.

Naj ti bo Gospod Bog dober plačnik za vse dobro, kar si storila vsem svojim domačim in pa svoji hčerki. Ti si vedno raje vsem dajala, kot pa prejemale, tako si bila milostljiva. Naj ti bo lahka domača ločniška zemljica, kjer boš od zdaj naprej poleg svojega ljubljenelega moža Alfreda, ki je umrl na Sveti Gori pred trinajstimi leti.

Počivaj, mama, v Božjem miru, ker si res umrla utrujena.

Za vedno tvoja nepozabna hčerka Marina

Srečanje pod lipami v poklon pokojnemu Viljemu Črnu

Dragi Viljem, hvala za vse!

Večer pod lipami v četrtek, 27. julija 2017, je bil prvotno zamišljen čisto drugače. Gost večera bi moral biti profesor, kulturni delavec in politik z močno narodno zavestjo, Viljem Črno, a nas je v soboto, 22. julija, tik pred svojim osemdesetim rojstnim dnevom, nenadoma zapustil. Organizatorja, Kulturni center Lojze Bratuž in

nica. "Ogromno časa in energij je žrtvoval za iskanje stika z institucijami italijanske države, da bi ti lahko spoznali beneško realnost in nas priznali kot slovensko skupnost".

S Črnem je dolgo sodeloval časniki Giorgio Banchig. Prav tako kot Jole Namor je Banchig Črna spoznal na sestankih Beneških Slovencev. Časnikar je povedal,

tih občin in gorskih skupnosti. Besedo je povzel Tomaž Pavšič, ki je "velikega Benečana" spoznal leta 1955, ko ga je prvič srečal v Dijaškem domu Simona Gregorčiča v Gorici. Bolje sta se spoznala, ko je začel Pavšič pogosto zahajati v Benečijo na razne stanke, proslave in srečanja, na katerih je bil Črno seveda vedno prisoten. "Lepo, da je bilo srečan-

1968, ga je Črno povabil v Barbo. Tam mu je povedal, da bo istočasno s njim nastopil tudi predstavnik Furlanskega gibanja Gino di Caporiacco. Prof. Črno je bil namreč prepričan, da prihodnost Evrope ni toliko v državah kot v narodih oz. narodnosti. Slovenci in Furlani bi morali zato sodelovati in iskati skupne poti. To so v tistih letih tudi storili. Štoka je potem ostal s profesorjem vedno v stiku in ga zelo cenil kot iskrenega svetovaleca za različna vprašanja. Tudi moderator Dejan Valentinčič je nanizal nekaj spominov.

D. Valentinčič, D. Štoka, T. Pavšič, H. Corsi, J. Namor, G. Banchig, Z. Likar, J. Müller (foto dd)

Krožek Anton Gregorčič, sta želela na načrtovanem četrtkovem srečanju počastiti spomin na komaj preminulega profesorja in sta zato priredila spominski večer. Gosti, vsi njegovi dobri znanci in prijatelji, so bili: Jakob Müller, Zdravko Likar, Giorgio Banchig, Jole Namor, Hadrijan Corsi, Tomaž Pavšič, Drago Štoka in Dejan Valentinčič. Le-ta je v vlogi moderatorja najprej povedal, da je bil prof. Črno pomemben za celotno Furlanijo Julijsko krajino in Slovenijo, a najprej je bil sin beneške zemlje, tam je pustil najgloblje sledi, zato je moderator predlagal, naj se večer začne z beneškima gostoma.

Besedo je prevzela predsednica Kulturnega društva Ivan Trinko Jole Namor, ki je Viljema Črna prvič srečala v začetku osemdesetih let na enem od številnih sestankov med predstavniki Beneških Slovencev. Viljem Črno je bil vedno zelo dinamičen, aktiven in odprt, človek dialoga, ki je znal povezovati ljudi ne glede na njihove opredelitve. Bil je človek z ogromno mero strpnosti in potrpežljivosti, je povedala govor-

da je bil Črno neke vrste "čeder-mac" v osemdesetih letih. Junaka Bevkove zgodbe je preganjal fašizem, Viljema Črna so tudi podobno preganjali nostalgiki italijanskega nacionalizma, politiki, vladni predstavniki in tudi nekateri Slovenci in domačini. Banchig se je spomnil tudi, kako je duhovnik Renzo Calligaro dal nalogo Črnu, da prevede mašna berila v tersko narečje. On je z velikim veseljem in resnostjo prevzel to nalogo: "Prihajal je v uredništvo Doma, kjer sva skupaj skušala dobiti prave besede v terskem narečju, ki bi točno izrazile neki svetopisemski izraz. Bil je zelo ponosen, ko smo predstavili dokončano delo v cerkvi v Barbu", je povedal Banchig.

Hadrijan Corsi je med prvimi spoznal Viljema Črna, in to leta 1951 v razredu nižje srednje šole v Gorici. Corsi se spominja, kako sta si v knjižnici skupaj sposojala knjige in tako utrjevala znanje slovenščine. Nato je Corsi prisotnim povedal nekaj izkušenj, ki jih je doživel s prof. Črnem v letih, ko sta bila člana upravnega odbora vsedravnega združenja gora-

je za pomemben jubilej zamišljeno v Gorici, kajti šolanje na Goriškem je pustilo trajno sled v profesorjevem značaju. Hudo mi je, da ga ni tukaj z nami. Podobno kot sta Trubar in Slomšek veliko naredila za slovenski narod, je Viljem naredil za Beneške Slovence", je dejal Pavšič.

V nadaljevanju večera se je na Črna spominjal Zdravko Likar, referentna točka za Posočje in za čezmejno povezovanje z Benečijo. Zdravko Likar je spoznal Viljema Črna na Srečanju Slovencev na Kamenici leta 1975. To je bilo največje srečanje Slovencev do takrat. "Viljem Črno in Benečija sta sinonim. Bil je človek z velikim srcem. Veliko sva sodelovala in veliko skupaj naredila. V petek (21. 7.) sem ga še obiskal in sva se dve uri pogovarjala, se objela, pozdravila in zmenila, da se vidiva v ponedeljek. V soboto pa so mi sporočili žalostno novico. Vse, kar mi je na petek povedal, sem si zapisal in bom verjetno objavil v Trinkovem koledarju, ker so to zadnje misli in zadnji pogled na preteklo življenje".

Nato se je Drago Štoka spomnil na Viljema Črna kot na globoko duhovnega človeka in velikega narodnozavednega politika. Ko je Štoka postal deželni svetovalec stranke Slovenska skupnost leta

Spoznal ga je leta 2009 kot raziskovalec, ki se ukvarja s problematiko manjšin. Ob vsakem srečanju mu je prof. Črno izročil kopije vseh mogočih dokumentov in člankov, ki so obravnavali beneško realnost, in mu naročil, naj jih skrbno preuči. Profesor ga je tudi ob vsaki priložnosti povprašal o življenju in dejavnostih slovenskih narodnih skupnosti, raztresenih po vsem svetu.

Prof. Črno je imel tudi pesniško žilico in Jakob Müller je med srečanjem pod lipami predstavil njegovo pesniško zbirko z naslovom *Ko pouno noči je sarce*, ki jo je uredil.

Na koncu večera je spregovoril Črnov sin Igor in se prisotnim zahvalil za številno udeležbo. Povedal je, da je bil pri očetu na obisku še nekaj ur pred smrtjo in ga spomnil na obveznost, da mora biti v četrtek v Gorici. Oče je bil zaskrbljen, kaj bo povedal v Gorici, a on ga je potolažil, da mu bodo besede prišle same na misel. Le nekaj ur potem je oče umrl in sin je povedal, da ga je presenetilo, koliko ljudi je prišlo na očetov pogreb. Bila je kot neka luč in spomnil se je na očetovo pesem, ki prikazuje rojake pod lipami: tako kot smo danes pod lipo, se držimo in bratje gremo k soncu.

MC

Obvestila

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič prirejata v okviru poletnega niza Srečanj pod lipami avtobus za tradicionalno Romanje treh Slovenij na Svete Višarje. Odhod izpred Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici v nedeljo, 6. avgusta, ob 7. uri, odhod s Sv. Višarij pa popoldne. Če bo odziv, bo poskrbljeno tudi za postanek na Tržaškem. Informacije in prijave v uradu Kulturnega centra Lojze Bratuž od ponedeljka do petka med 8.30 in 12.30, na telefonski številki 0039 - 0481 - 531445 ali po elektronski pošti info@centerbratuž.org

Občina Števerjan obvešča, da bodo v ponedeljek, 14. avgusta, občinski uradi zaprti. Zagotovljene bodo najnujnejše storitve matičnega urada.

SSO sporoča, da bosta urada v Gorici in Trstu v juliju in avgustu zaprta ob ponedeljkah in ob petkih.

ZSKP in ZCPZ Gorica obveščata, da bo urad do 31. avgusta deloval od 8. do 14. ure od ponedeljka do petka. Popoldne bo zaprt. Od 7. do 20. avgusta bo urad zaprt zaradi dopusta.

V Mladinskem domu poteka vpis k pošolskemu pouku 2017/18. Informacije na tel. 0481-280857 ali 366-6861441 oz. 331-6936603; e-pošta mladinskidom@libero.it, www.mladinskidom.it

Mladinski dom Gorica vabi otroke od 6. do 14. leta na "Poletnosti 2017" z igrami, izleti, videodelavnico, kopanjem, adrenalinskimi pustolovščinami: Šola za šalo - igriva priprava na začetek pouka (28.8. - 8.9. / 6-13 let); 1, 2, 3: Srednja! - uvod v srednjo šolo (4. - 8.9. / 11-12 let). Informacije na tel. 0481-280857 ali 366-6861441 oz. 331-6936603; e-pošta mladinskidom@libero.it, www.mladinskidom.it

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško obvešča udeležence izleta v Barcis, da bo v soboto, 5. avgusta, odpeljal avtobus št. 1 s trga Medaglie d'oro - z Goriškega ob 6. uri z običajnimi postanki do Pilošča v Štandrežu. Drugi avtobus bo odpeljal iz Doberdoba ob 6. uri, nato po običajnih postankih do Pilošča v Štandrežu, od koder bosta skupaj nadaljevala pot. Organizatorji priporočajo točnost!

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško vabi članice in prijateljice, da se pridružijo kot pevke društvenemu ženskemu pevskemu zboru. Prijavijo naj se po tel.: 0481 531093 (Majda M.) ali 0481 532092 (Emil D.). Prav tako so članice in prijateljice vabljeni, da se vključijo v ekipo balinark in se prijavijo na tel. št.: 0481 882213 (Ana T.).

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča, da bo društveni sedež na korzu Verdi 51 v avgustu

zaprt. Za morebitne informacije kličite odbornike.

V ulici San Giovanni 9 v drugem nadstropju, zraven cerkve sv. Ivana, dajemo v najem trisobno stanovanje. Za informacije tel. 0039 347 6921591.

Zgodovinska stavba na Placuti (št. 18) je že štirinajst let prazna in zapuščena. Razpada in ustvarja samo stroške za najnujnejša dela za vzdrževanje in bremeni lastnika z raznimi davki in zavarovanjem. Ker do danes nobena slovenska organizacija ali posamezniki niso pokazali zanimanja za uporabo, je odbor Katoliškega tiskovnega društva sklenil, da objavi poziv za nakup morebitnim interesentom, tako ustanovam kot posameznikom. Za pojasnila: tel. 0039 0481 531445 ali e-mail societatipografica@legalmail.it.

Cestitke

Kulturni center Lojze Bratuž in Društvo Ars iskreno čestitata **Juriju Paljku** ob pomembnem življenjskem jubileju in mu želita, da bi bil tudi v prihodnje tako aktiven v naši skupnosti in se zavzemal za skupne vrednote.

V soboto, 29. julija 2017, sta si obljubila večno zvestobo **Katja Dorni in Janez Terpin**. Katoliško tiskovno društvo jima čestita in jima želi veliko sreče in veselja na novi skupni življenjski poti.

Darovi

Za Novi glas daruje **John Ravnik** iz ZDA 74,18 evrov.

Za Novi glas daruje **Bronislava Mervic**, Videm, 50 evrov.

M. F. daruje za Novi glas 45,10 evrov.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 4. 8. 2017 do 10. 8. 2017)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan razen ob sobotah od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 4. avgusta (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Nedelja, 6. avgusta, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rezijanskem in ziljskem narečju.

Ponedeljek, 7. avgusta (v studiu Sanja Vogrič): Večer s knjigo.

Torek, 8. avgusta (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 9. avgusta (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Skalni plezalček, gorski lepoteč - Izbor melodij.

Četrtek, 10. avgusta (v studiu Andrej Baucon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

ZCPZ - Gorica

Seminar liturgičnega orgljanja

Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica prireja tudi letos seminar za organiste; potekal bo **od 1. do 3. septembra 2017** v Uršulinskem samostanu Hiša kruha v Škofji Loki. Seminar je namenjen izpopolnjevanju organistov v vseh tukajšnjih slovenskih župnijah, drugim organistom in mladim glasbenikom, ki si želijo spoznati orgle. Predavatelji in program seminarja so naslednji:

- Mirko Butkovič: orgle in bogoslužje;
- Gregor Klančič: gregorijanski koral - petje psalmov;

- Karel Bolčina: petje in glasba med obhajanjem zakramentov in zakramentalov. Tečaj se bo pričel v petek, 1. septembra 2017, v popoldanskih urah in končal v nedeljo, 3. septembra, s skupnim kosilom. V nedeljo zjutraj bodo seminaristi sodelovali pri sv. maši. Podrobnejši program bodo udeleženci prejeli ob vpisu. Za dodatne informacije in vpis na seminar lahko pišete na elektronski naslov zcpz.go@gmail.com ali kličete na +39 348 5626274 (Damijana). Vpisovanja so možna do nedelje, 20. avgusta 2017.

Kulturni center Lojze Bratuž

Krožek Anton Gregorčič

POLETNA SREČANJA POD LIPAMI

v sodelovanju z Goriško Mohorjevo družbo

Dr. DRAGO ŠTOKA

Predstavitve knjige **PO STEZICAH IN BREZPOTJIH**, ki je izšla pri Goriški Mohorjevi družbi ob avtorjevem pomembnem življenjskem jubileju.

Večer bosta vodili **prof. Majda Cibic** in **prof. Marija Češcut**.

SREDA, 9. AVGUSTA 2017, OB 20.30.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ - GORICA

ŽENSKI PEVSKI ZBOR IZ RONK V SODELOVANJU Z ŽUPNIJO SV. LOVRENCA ob farnem zavetniku vabi na

ORGELSKI KONCERT

z Mirkom Butkovičem in sopranistko Mario Tereso Di Pasquale

sreda, 19. avgusta 2017, ob 20.30
cerkev sv. Lovrenca v Ronkah

S 3. strani

“Če se resno ukvarjaš ...

Za zdravnike je značilno, da imate tudi svoj smisel za humor. Zdravniške šale slovijo kot najbolj “hude”. Ni to povezano ravno z zahtevnostjo poklica?

To je obrambni mehanizem: malo cinizma in humorja v težkih situacijah razelektri napetost. V operacijskih sobah imamo kar dober humor. Znan po odličnem humorju je bila kirurgija v bolnišnici Petra Držaja v spodnji Šiški v Ljubljani, ki so jo pa žal zaprli. Nekoč sem kolegom, ki so tam delali, rekel, naj zberejo vse šale in izdajo knjigo, pa me na srečo niso vzeli resno. Veliko je črnega humorja, predvsem pa je to “zaprta humor”, ki pa ne gre iz operacijske dvorane.

V Franciji sta dva zdravnika postavila celo doktorsko tezo na temo zdravniških šal: največ naj bi jih bilo ravno na račun kirurgov in anesteziotov. Prvi naj bi bili naduti, vzvišeni, megalomani, tudi grobijani, medtem ko so drugi leni, nesposobni, površni in podobno. Morda eni na račun drugih pripovedujete vice in jih širite naokoli?

Tudi med anesteziisti so megalomani in naduteži. Toda dejansko ločiš kirurga od anesteziista po tem, da ima kirurg na cokolah kri, anesteziist pa kavo.

Ali veš, kaj počne anesteziist med eno in drugo kavo? Ja, pije kavo, ne?

Pred leti je izšla knjiga z vici iz medicine, pa je ni več dobiti. Nekoč je pacient vprašal zdravnika: “Je ta operacija rizična?” In ta mu je odgovoril: “Kje pa, še noben kirurg ni umrl na njej”.

Spustiva se še malce bliže tvojemu področju dela. Kaj meni onkološka doktrina: so za nastanek raka v osnovi še vedno odgovorne tri skupine dražljajev, namreč mehanski, kemični in fizikalni, ali je to že preživeta paradigma?

En del raka se lahko poveže s tem. Recimo kajenje s pljučnim rakom, izpostavljenost soncu z malignim melanomom in podobno. Določene vrste raka so na drugi strani povezane z genetiko, torej dedno pogojeni raki. Slednje je področje, kjer se da vplivati na bolezen, na primer z odkrivanjem družin z visoko ogroženostjo. V pošten pridejo tudi radikalni ukrepi, kot je profilaktična odstranitev določenih organov. Še vedno pa je ogromno rakov, ki jih ne znamo pojasniti. Tukaj ostaja še ogromno dela za biologijo in medicino.

Kako je pa s čustveno komponento, z vplivom stresa, samozatajevanjem, neizživetostjo in ostalimi psihično pogojenimi vzroki?

O tem je veliko teorij, ampak prav kaj dokazanega pa ni.

In koliko končno k pojavnosti pri posamezniku prispeva še prej omenjena dednost, vsaj za določene vrste rakov?

Z analizo genov in povezovanjem družin, kjer je visoka pojavnost določenih rakov, je znano precej napredovalo. Tukaj je še iskanje genov, ki povzročajo raka, kot je rak jajčni-

kov in dojke, pri prebavilih pa rak širokega črevesa. Seveda je treba take družine najprej identificirati, če se svojci strinjajo, nato opraviti gensko testiranje, potem pa predlagati ukrepe. Na tak način se da raka preprečiti ali ga vsaj zgodaj odkriti. Angelina Jolie je na tem področju naredila veliko reklame, a tudi v Sloveniji nam te zadeve dobro tečejo.

Se ti ne zdi, da je omejevanje genetike, poseganja v genom, naredilo veliko škode temu področju boja proti raku?

No, mislim, da je niti niso omejevali. Morda smo naivno pričakovali, da bomo analizirali cel genom, vse kromosome, potem pa bomo popravljali in urejali, kot bi pritisnili na tipke klavirja. To enostavno žal ne gre, ker je to področje zelo kompleksno, zahteva veliko raziskovanja in povezovanja. Napredek bo šel zagotovo naprej in morda se nam bodo čez 30 let režali, kako nevedni smo bili.

Kakšen je odnos Slovencev in slovenske družbe do raka, pa tudi širše v tej alpsko-mediteranski regiji, če ga primerjaš z odnosom do drugih dežel, recimo v zahodni Evropi, Ameriki? Se ta odnos z leti kaj spreminja?

Se. Včasih je bil to tabu: rak je bila smrt, ljudi je bilo dobesedno sram, skrivali so to bolezen. Ampak to se s časom spreminja. Bistveno več se zdaj govori o raku, ogromno so na tem področju naredila tudi civilna združenja in sami pacienti, ki so se izpostavili. Na primer bivša predsednica Evropa done, primarij Senčarjeva. Ljudje so začeli o tem govoriti in na ta način postane vsaka stvar bolj sprejemljiva. Tudi z rakom je tako. Sploh pa ni vsak rak smrten. Čedalje več ljudi se reši, doba preživetja se podaljšuje. Ljudi je pa seveda še vedno strah, ali bo medicini uspelo ali ne. Ampak v medicini je cel kup diagnoz, kjer je smrtnost večja kot pri raku, pa teh ne gledamo tako črnogledno.

Kako je z incidenco raka v človeški populaciji držav tako imenovane zahodne civilizacije? Se pojavnost raka povečuje dejansko predvsem zaradi trenda staranja prebivalstva ali je dejansko “čedalje več raka”, kot je slišati med ljudmi, iz nekkih drugih razlogov?

Težko je zdaj zelo natančno ločiti vzroke med seboj. Res je po eni strani, da je čedalje več starejših, in potem je matematično logično, da je raka več. Izboljšala se je tudi diagnostika in marsikdo bi pri slabši diagnostiki umrl, ne da bi sploh vedeli, da je imel raka. Imamo tudi presejalne programe za odkrivanje raka širokega črevesa, raka vratu maternice in raka dojke. Skratka več raka se odkrije, ker se ga tudi več išče.

Včasih so na primer odstranjevanje kožna znamenja metali v smeti, zdaj jih pa vse pošljejo na histološki, tkivni pregled. Tako da je povečevanje incidence raka večplastno in kompleksno vprašanje. Težko rečemo, da se je pojavnost povečala samo zato, ker se je nekaj v našem okolju poslabšalo. Pri raku širokega črevesa pa je incidenca v Sloveniji že v upadanju zaradi presejalnega programa Svit, v katerem se odkrije bolezen v zgodnjem stadiju ali celo predrakastem stadiju, ko je bolezen 100-odstotno ozdravljiva.

Če bi te nekdo vprašal, kaj naj naredim, kako naj živim, da se izognem raku, kaj bi

mu svetoval?

100-odstotno se mu ne moreš izogniti, lahko pa zmanjšaš možnost za obolenost. Že to, da sodeluješ v preventivnih, presejalnih programih, ženske v Zori (zgodnje odkrivanje raka materničnega vratu) in Dori (zgodnje odkrivanje raka dojke), vsi pa v Svit (zgodnje odkrivanje raka širokega črevesa in danke), je velik korak naprej. Kot rečeno, pri programu Svit se odkrije toliko predrakavih sprememb, ki se odstranijo v tej benigni fazi, da potem veliko ljudi za rakom sploh nikoli ne zbolijo. In zato je ta vrsta raka v upadanju.

Sicer pa: ni treba kaditi, ni treba preveč piti, ni treba ravno cel dan ležati na soncu ... Od dveh decilitrov vina na dan sicer ne zbolíš, če pa spiješ po liter vina na dan, si že močno povečuješ tveganje za nastanek jetrne ciroze in posledično raka.

Kaj je prihodnost pri spopadanju z rakom? Diagnostika zagotovo, kaj pa pri terapiji? Kaj je v zadnjih letih najbolj napredovalo?

Vsa področja. Pri obsevanju imamo na razpolago veliko bolj sofisticirane, natančne aparature. Tudi v kirurgiji, na primer pri operacijah širokega črevesa, ki se izvaja že 100 let, so minimalne spremembe v tehniki pripeljale do velikega napredka pri uspešnosti zdravljenja. Veliko je sprememb tudi na področju sistemskega zdravljenja in bioloških zdravil. Farmacija, ki jo po navadi toliko kritiziramo, je razvila ogromno novih zdravil, ki močno povečujejo učinkovitost tarčne terapije ter imunoterapije in podaljšujejo preživetje. Je pa to zdravljenje z novimi zdravili za vse države strahotno drago.

Se kirurgija umika iz onkologije, prepušča mesto imunemu zdravljenju, biološkim zdravilom?

Ne umika se, tudi kirurgija napreduje. Po eni strani si kirurgija upa več, bolj radikalne posege, po drugi strani pa postaja

čedalje manj invazivna in dosega na ta način enake rezultate, kot so jih še pred nekaj leti dosegali z radikalnimi operacijami.

Dejansko je napredek v onkologiji posledica sistemskega pristopa. Kombinacija izboljšane diagnostike, radiologije, kirurgije, napredka pri genetiki in zdravljenju ter seveda nacionalni presejalni programi za zgodnje odkrivanje raka. Genetika ne služi zgolj za odkrivanje rizičnih oseb, pač pa tudi za odkrivanje genov in proteinov, ki vplivajo na delitev rakavih celic. In te gene ter proteine napadamo z novimi “tarčnimi” biološkimi zdravili, da se rakava celica neha deliti ali še bolje,

da propade. Napredek je strahoten! Kolikšen je dejanski vpliv psihe na uspešnost zdravljenja raka, spopada z rakom? Neposredno na raka ... težko reči. Glede tega je veliko nekkih teorij, še več pa špekulacij. Ampak sodelovanje bolnika je za nekatere težje oblike raka ključno: če ne sodeluje, se težko izpelje zdravljenje. Mora se truditi, biti aktiven, truditi se s prehrano, dovolj jesti itd. Če bolnik ne sodeluje, so rezultati zagotovo slabši.

Se ti zdi, da je razmah pri pretoku informacij, ki mu je botroval internet in na njem temelječa socialna omrežja, dal krila tudi raznim zdravilcem in šarlatanom? Pri tem pa je zanimivo, da pri tem “verovanju” prevarantom ni ravno razlik med bogatimi in revnimi, med šolanimi in neukimi.

Seveda. Včasih je veljalo, da si moral biti “nekdo”, nekaj vedeti, da si prišel v medije, zdaj pa lahko vsak bedak obesi svoje trapije na internet. In jaz imam slabše izkušnje s izobraženimi ljudmi, ki so zajadrali v neka kvazi “alternativna zdravljenja”, kot pa z nekom, ki je pravkar prišel iz njive ter ima razvito zdravo kmečko pamet in logiko. S takim se veliko lažje pogovorim, kako bo potekalo zdravljenje, kot z nekom, ki bere neumnosti na internetu.

Vendar pa vsi poznamo znanec, resne ljudi, ki prisegajo na določene zdravilce. Se ti ne zdi, da morda nekaj pa vendarle tiči za temi alternativnimi pristopi?

Žal jih poznamo, ja. Jaz verjamem v vse, kar lahko dokažem, v drugo ne. Zame so to prevranci, ne zdravniki. Sprašujem se, zakaj je g. Peterle, ki ga sicer spoštujem, dobil raka, če se vsako leto posti. Če je post tako dober, ne bi rak smel niti nastati. Za post je sicer znanstveno dokazano, da je škodljiv in da pripelje do slabših rezultatov zdravljenja pri pacientih, ki se tega poslužujejo. Prepričan sem, da se ne bi iztrgal sebe kot raka.

Kako je raziskan fenomen placeba v onkologiji? Kako je zdravljenje s “prepričanjem, da pomaga nekaj, kar dejansko samo po sebi ni učinko-

vito”, kar naj bi bila definicija placeba, učinkovito pri raku?

Zagotovo je, čeprav je to težko izmeriti. Pojem placeba je zelo širok. Znotraj tega je zelo pomembno tudi zaupanje v tistega, ki te zdravi. Jaz svetujem pacientom, če vidim, da mi ne zaupajo, da gredo drugam, k drugemu zdravniku.

Te je kdaj zanimala tujina? Vemo, da imajo določene države onkološko medicino zelo razvito, npr. Avstralija, kožnih rakov.

Zanimalo bi me, da bi šel v neki center, kjer se gredo vrhunske medicine. Vendar je tja težko priti, moraš pustiti vse doma in oditi ...

Zakaj nisi opravil specializacije v Šempetru, blizu svoje doma?

Jaz sem bil na začetku velik lokalni patriot. V šempetrski bolnišnici sem delal pripravništvo. Vendar sem takoj videl, da pri tedanjem šefu kirurgije nimam niti teoretičnih možnosti, da bi tam dobil službo, zato sem odšel drugam. Z današnjega stališča moram reči, da sem mu zelo hvaležen, da me ni vzel ... Ampak poizkusil sem.

Kaj najbolj ceniš pri ljudeh, s katerimi delaš, rešuješ probleme, soočaš poglede, katere značajske lastnosti?

Pri kolegih kirurgih najbolj cenim, da so pokončni karakterji, borci. Tudi sicer, da je v življenju borec, da ne ubira samo lažjih poti. Tisti, ki blefira pred drugimi, v življenju, blefira tudi za operacijsko mizo. Velja tudi obratno.

Kaj pa pri tvojem poklicu: kdo so tvoji profesionalni zgledi ali vsaj koga najbolj ceniš znotraj svoje stroke?

Povsod, kjer sem bil, sem skušal dobiti nekoga, od kate-

rega bi se učil. V Šempetru sta bila to pokojni dr. Kruh, abdominalni kirurg, in dr. Margič, plastik, pa še kdo. Na onkološkem inštitutu sem imel srečo, da sem srečal grofico dr. Marijo Auersperg, mater onkološke kirurgije v Sloveniji. Veliko sem delal tudi z žal že pokojnim Matjažem Šušteršičem, ki mi je bil nekakšen neuradni mentor in sem se od njega ogromno naučil. Imel sem srečo spoznati profesorja Gadžijeva pri nas v službi. To je neizmerna sreča, da srečaš ljudi, od katerih se lahko učiš.

Če ti pogledaš malce nazaj, v preteklo in polpreteklo zgodovino, koga prepoznaš kot zelo pomembno in pozitivno osebnost za naš prostor?

Predvsem ljudi, ki so v svojem času počeli stvari, ki jih drugi niso, ker niso imeli vizije. Pogosto je take ljudi družba kaznovala, a se je pozneje izkazalo, da so imeli prav. Zame sta dva taka človeka dr. Jože Pučnik in dr. France Bučar. Brez njiju bi se zelo težko odcepili od Jugoslavije na način, kot smo se. V obdobju, ko sta se postavila pokonci in se obrnila proti režimu, sta bila zelo grdo kaznovana. Ta kazen pa se je nadaljevala tudi v Sloveniji, po

osamosvojitvi.

Dr. Bučarja sem spoznal nekaj mesecev pred smrtjo. Neizmerno pa bi si želel spoznati dr. Jožeta Pučnika: imel bi veliko vprašanj zanj.

Kaj pa v svetovnem smislu, katere so tiste zgodovinske osebnosti, za katere bi lahko rekel, da najbolj izpolnjujejo tvoj ideal družbenega, voditeljskega, morda tudi znanstvenega bitja v smislu Aristotelove zamisli dela za skupno dobro?

Če začnemo na začetku zdravništva, je bil to Hipokrat, ki ni zahteval, da je zdravnik samo zdravnik, pač pa oseba obrnjena v družbo in ki dela za dobro družbe. To se je takrat spodobilo za zdravnika. V polpretekli zgodovini pa seveda spoštujem Helmuta Kohla, ki je videl, začutil, kdaj se lahko Nemčija spet združi, čeprav je bilo to marsikomu nor projekt. Kako je na drugi strani reagiral Gorbačov, kar vsekakor v Sovjetski zvezi ni bilo preprosto oziroma je bilo smrtno nevarno. Potem pa imaš primitivce na Balkanu, kot je bil, recimo, Milošević, ki je krizo vizionarsko izkoristil za klavnico.

S kom bi ti naredil intervju? A danes? Recimo z Riccardom Illyjem (smeh). Iz več razlogov. Zato ker dela dobro kavo, ker je v napol fašistoidnem Trstu ohranil neko drugo veličino, pa še tretje, ker ne nosi nikoli kravate ... Slednje zelo jezi mojo ženo (smeh).

Če za konec poskusiva še malce reševati svet: kaj te najbolj zaskrbljuje glede prihodnosti človeštva?

Ravno to, kar sva prej omenila. Prepričan sem, da je večina vojn zrežiranih zato, da se proda čim več orožja. Banke in korporacije usmerjajo svet, usmerjene so v dobiček, dobiček, dobiček ...

Oprosti, to sem slišal tudi od Bosancev, Makedoncev itn., da velike sile delajo vojne. Ampak streljali so se na koncu vendarle oni sami, oni so pritisnili na petelina. Zakaj Nizozemcem in Luksemburžanom, recimo, nihče ne prepriča, da bi se začeli bojevati?

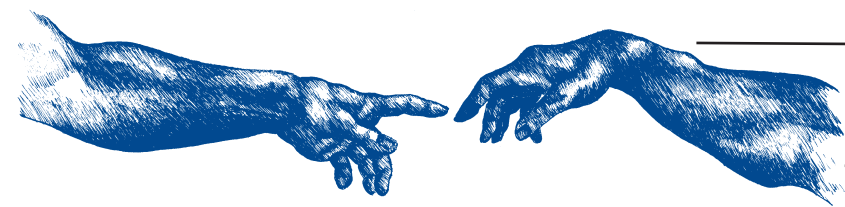
Očitno niso tako neumni, da bi poprijeli za to, kratkoročno. Na Balkanu je bila vojna primitivcev. Tam nobena generacija ni šla skozi brez vojne. Tudi v Siriji se zdaj proda ogromno orožja iz Evrope.

Ampak ko smo še pri Balkanu in Siriji: ali se ti ne zdi, morda, da ti narodi vojne vendarle ne jemljejo kot neko absolutno katastrofo? Dokler se streljajo med seboj plemena, vasi in tako naprej, je to še vse nekako sprejemljivo. Ali kot reče Miki Manojlovič na koncu Kusturičinega Undergrounda: “Nemara rata dok ne digne ruku brat na brata”. Šele bratomornost je torej katastrofa.

To Slovenci poznamo. Balkan prežema kulturni primitivizem. Mi, Slovenci, recimo, nismo sposobni sesti za mizo in začeti razčiščevati konflikt v smeri sprave. Mojstri smo v zapravljanju priložnosti.

Kaj dobrega si pa vendarle lahko obetamo, ali ne?

Če bomo pametni, ja. Slovenija je lepa dežela s čudovito naravo. Če se bomo soočili sami s sabo, se pogledali v ogledalo, bomo lahko marsikaj dosegli. Te slovenske težave s samorefleksijo se dajo obrniti, brez skrbi.

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: “Prišlo bo jutro, četudi je noč!” (Iz 21,12)

Odnos krščanstva do hrane

Če imaš nekoga rad, mu boš pripravil dobro večerjo

Vedno pogosteje je hrana v središču naših klepetov in pogovorov, sproža mnogo razprav in nikoli tako kot danes še ni bila bolj protisloven element. Ste morda opazili, kako hitro nanese pogovor v družbi na hrano, predvsem pa na to, kaj škodi zdravju, kaj je kancerogeno, kaj zdravilno in kaj so neki “znanstveniki” pred kratkim odkrili...? Katero živilo je bogato s temi ali onimi vitamini in proteini? Morda so vaši sogovorniki k vaši trditvi dodali še novejša odkritja in tako so letele “teorije” o zdravi hrani.

Prvič v zgodovini človeštva se nam je začelo dogajati, da umiramo od preobilja hrane in prenačudenosti. Nikoli prej v zgodovini, nikjer na svetu, ljudje niso umirali zaradi bolezni, ki bi bile povezane s pretiranim hranjenjem. To nas vodi v stanje, ko začujemo spreminjati prehranjevalne navade, še bolj pa naše vedenje, povezano s hrano. Ravno to je bolj pomembno, kot se nam pogosto zdi.

V času, ko smo pahnjani skoraj do meja individualizma, se izgublja zavest, da človek je del stvarstva in okolja, ki ga obkroža, skupaj z okoljem sestavlja neko celoto in enoto. Zdi se, da je trenutno izobilje hrane dosežek, ki nas bo popeljal dlje v razvoju. V resnici je vse to samo varljiva predstava o stanju razčlovečenja, ki ga doživljamo. Pomisljimo na socialno vrednost obroka v sredozemskem prostoru, dolge večerje s prijatelji ali poslovna kosila, sproščene in neformalne poletne piknike na prostem ter družinska kosila ob praznovanjih, ki imajo vsi na prvem mestu druženje, spoznavanje in utrjevanje socialnih stikov.

Razumljivo je torej, da, če želiš spremeniti družbo, vnesti nove socialne vrednote, nove obredne

oblike in družbene vezi, moraš spremeniti način prehranjevanja. Pred našimi očmi, ali bolje povedano, na naših krožnikih, se dogaja verjetno največja in najbolj neopazna družbena revolucija zadnjih stoletij. Družinska kosila se umikajo hitremu prehranjevanju posameznikov, skrbna in dolgotrajna priprava obrokov je v imenu racionalizacije časa postala odvečna in prehajamo v potrošniško industrijsko pripravljene hrane. Tista živila, ki so nekoč predstavljala pravi statusni simbol prestiža in razkošja ter bila cenovno nedostopna množicam, so danes le eden izmed artiklov na policah diskontnih trgovin... V središču prehranjevalnega cikla je torej človek kot tisti, ki o vsem odloča in od njega je vse odvisno. To je še dodatno umaknilo lik Boga kot očeta in Očeta, ki daje kruha svojim otrokom, in kot Stvarnika, ki je iz nič ustvaril naravo, ki nas obdaja.

Krščanski pogled na svet in v tem kontekstu na hrano je precej drugačen od modernega vsiljevanja velikih sprememb. Bog je Stvarnik, ki vse ustvari (iz nič), zato lahko govorimo o sledih Svete Trojice v vseh stvareh. Ta pojem je bil prisoten že pri cerkvenih očetih in so ga sodobna “ekološka” gibanja iztrgala iz krščanstva in si ga prisvojila. Na neki način je ekologija teologija stvarstva brez Boga, predelana

v ateistični luči, za človeka, ki si domišlja, da je sam svoj stvarnik in odrešenik obenem. Kristjani imamo priložnost in dolžnost, da pojmujeemo zadeve tako, kot jih razumemo z očmi vere. Prošnja in spoštovanje do “vsakdanjega kruha” in vseh, ki so nam ga omogočili, je samo začetek. Hrana, ki jo izberemo, pripravimo, kuhamo in delimo z drugimi, je znak spoštovanja, občestva in povezanosti. Poleg odgovora na telesno lakoto je tudi prostor in čas, v katerem se razodeva Božja

zakrament je sveta evharistija, Jezusova navzočnost med nami, ki je od zadnje večerje na veliki četrtek dalje tudi začetek največjega občestva, ki je Cerkev.

Kristjani ne moremo torej spregledati, da je največja gesta prijateljstva, ki prihaja od Boga, ravno sveta gostija, pojedina, ki izraža prej kot materialno izobilje, izobilje povezanosti, odnosa in bližine.

Hrana je tako izraz ohranjanja telesnega blagostanja in življenja kakor tudi plemenita želja

prijateljem, sorodnikom in bližnjim, da bi živeli še mnoga leta. Koliko skrbnega dela se skriva za domačimi dobrotami in koliko rok se je dotaknilo pridelka, preden ga lahko zaužijemo. Nekomu pripraviti kosilo ali večerjo, mu ponuditi svoje najboljše pridelke, je najlepši izraz, da mu povemo, da ga imamo radi, da mu želimo dolgo in zdravo življenje, da bi bil z nami in srečen. Čas, namenjen hrani in obedu, je torej čas namenjen “človečenju” odnosov, socializaciji in povezovanju. Kdor torej vidi v hrani samo zdravilo ali tehničen proizvod narave, je spregledal bogastvo simbolov, ki se skrivajo v njej. Onkraj proteinov in vitaminov, zdravilnih snovi, maščob, škodljivih celic in

drugega je hrana dar za bližnjega. Najprej smo mi sami tisti, ki moramo prositi Boga Očeta za ta dar, da ga lahko delimo z drugimi.

Prošnja za vsakdanji kruh ni samo prošnja, da ne bi bili lačni, ampak tudi, da bi znali ceniti in spoštovati vse, kar prejmemo, četudi je tako preprosto in vsakdanje kakor kruh.

Aljoša Vodopivec

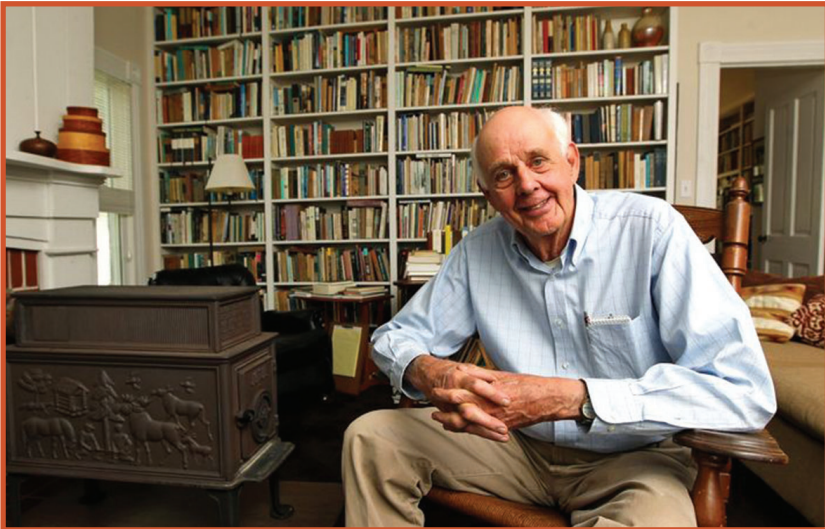
Nekomu pripraviti kosilo ali večerjo, mu ponuditi svoje najboljše pridelke je najlepši izraz, da mu povemo, da ga imamo radi, da mu želimo dolgo in zdravo življenje, da bi bil z nami in srečen.

dobrota, ki hrani svoje ljudstvo z mnogoterimi dobrinami (prim. Ps 104,10-18). Takoj na začetku Svetega pisma Stare zaveze zasledimo pomen uživanja določene hrane s prepovedanim sadežem Adama in Eve. Podoba srečnega življenja se skozi celotno Biblijo ponavlja preko motiva gostije in tudi Jezus naredi svoj prvi čudež ravno na poročni gostiji. Največji

Kaj nam pravi ameriški avtor Wendell Berry Prehranjevanje kot kmečko dejanje

Za osrednjo temo tokratne priloge smo izbrali temo prehrane in narave, ki je s tem povezana. Pred časom sem kupil dve deli ameriškega kmetovalca, romanopisca, pa tudi avtorja številnih člankov ter predavatelja Wendella Berryja, ki se je po nekaj letih življenja v velenosti vrnil v rodni Kentucky kmetovat. Tema je vsekakor pomembna za vse, o njej pa moramo razmišljati tudi kristjani, pa tudi kaj storiti, misli Berryja pa nam lahko koristijo. Zanimivo se je pogovarjati, kako jemo, pa rečejo ljudje, da pri babicah jedo “tradicionalno” hrano, a je treba reči, da to ni tako, saj je to kuhinja, ki še nima tako “dolge brade”, v resnici pa se je poslužujemo zadnjih petdeset ali šestdeset let, ko so na razpolago stvari, ki jih prej bodisi ni bilo bodisi niso bile za domačo uporabo. Še kako se je spremenil tudi naš odnos do zemlje, kakor nas je rad večkrat opozoril tudi naš urednik Jurij Paljk, pa živeli smo kot v nekakšni iluziji, ko se je zgodila industrializacija in še kaj. Naš omenjeni Američan pravi, da smo “še petdeset ali šestdeset let ujčkali v iluziji, da dokler bomo imeli denar, bomo imeli tudi hrano. Motili smo se. Če bomo še naprej izčrpavali zemljo in delo, ki nam omogočata, da se prehranjujemo, se bodo zaloge prehrane zmanjšale in se bomo znašli pred težavo, ki je precej večja od padca te papirnate ekonomije. Vlada ne bo mogla proizvesti hrane zgolj tako, da bo podarila več sto milijard dolarjev družbam agrobiznisa”. To je Berry govoril jeseni leta 2008, nekaj mesecev po izbruhu velike ekonomske krize. Naš kmet in pisatelj neprestano postavlja ob bok dve ekonomiji, ki se med seboj izključujeta, kjer je prva seveda tista papirnata, medtem ko je druga osnovana na dobrem in pravem odnosu do narave in zemlje, ki je torej tudi vzdržna na dolgi rok, medtem ko prva vse to le izčrpa in

uničuje, iščoč le čim večji in čim hitrejši dobiček. S tem je tesno povezan tudi način prehranjevanja, ki je seveda ena od osnovnih človeških potreb, vendar ni več neko naravno dejanje, temveč je postalo žrtev prehranskega trga, ki pa služi drugim namenom, ne pa primarno prehranjevanju ljudi. Kateri so ti na-

Berry nam kot rešitev predlaga ponovno vzpostavitev pravega odnosa do narave in Stvarstva, kakor tudi vrnitev k življenju v skupnosti, kar so znali imeti naši predniki.

meni? Zagotovo so najpomembnejši prav večanje dobička, financiranje ekonomije in spodbujanje zlorabljanja tistega, kar ni bistveno. Prva od obeh zbirk člankov in esejev Berryja nosi v italijanščini zanimiv

naslov 'Jesti je kmečko dejanje' ('Mangiare e' un atto agricolo'). No, danes to več ne drži, ker naše prehranjevanje ni več zadnji del neke “kmečke” verige, torej procesa od setve do žetve, sledeč pravilom spoštovanja do zemlje oz. do Stvarstva, če rečemo po krščansko. Prehranjevanje je danes daleč od tega in je postalo žrtev vsega, kar se na nas zvrča s televizije in spleta v številnih oblikah. Seveda se tu postavi tisto vprašanje, kaj lahko storimo tisti, ki nismo ravno kmetje, ki živimo v urbanem okolju, pa se Berry na to pogosto vprašanje, ki mu ga zastavljajo ob koncu konferenc, odzove, da je treba “jesti odgovorno”. Pri razlagi, kaj bi to bilo, začne ravno pri trditvi, da je prehranjevanje kmečko in ekološko dejanje”. Prehranjevanje je sklep vsakodnevne drame prehranske ekonomije, ki se začne s setvijo in rojstvom. Mnogi od jedcev ne vedo več, da je to res tako. Na prehranjevanje gledajo morda kot na kmetijsko proizvodnjo, ne pa kot na del agrikulture (puščamo ta izraz, ker vsebuje tudi besedo “kultura”, ki je v sobesedilu izjemnega pomena, op. A. V.). Sebe pojmujejo kot “porabnike”. Če malo globlje pomislimo, morajo priznati, da so pasivni porabniki. Kupijo tisto, kar želijo, ali tisto, v kar so jih pregovorili, da želijo, v mejah tistega, kar lahko kupijo. Plačajo, po večini brez no-

benih protestov, zahtevano ceno. Na splošno tudi ne vedo nič glede osnovnih zadev kakovosti in cene proizvodnje tistega, kar jim je prodajano – koliko je zares sveže, koliko je pristno ali čisto ali prosto od nevarnih kemičnih substanc, s kakšno razdaljo je kaj prišlo in kaj je hrani in ceni dodal transport, kaj industrijska predelava, embalaža in reklama. Ko je nekaj bilo spremenjeno, predelano ali prekuhan, ne vedo, kakšen vpliv so ta dejanja imela na kakovost, prehransko vrednost in ceno živila”. Berry zato predlaga “vrnitev k zemlji” v zelo širokem smislu. Treba je namreč spet vzpostaviti tisti pravi odnos do narave in Stvarstva, kakršnega so znali imeti naši predniki, kakor tudi vrnitev k življenju v skupnosti in skupnostih, namesto pogubnega individualizma. Samo na ta način se lahko izognemo dokončni pogubi tudi v smislu tega zemeljskega življenja, kjer moramo biti pametni gospodarji po Gospodovem naročilu. Tu gre za spremembo načina mišljenja in življenja. Zaradi pomanjkanja prostora seveda ne moremo obdelati vsega, kar pravi Berry, a se vseeno na koncu ozrimo še na skupnost, kakor misli on o njej. “Skupnost”, pravi, “ni le izključno človeška skupnost, temveč skupek bitij na nekem določenem ozemlju, vključno s samim ozemljem, torej z zemljo, vodo, zrakom in vsemi družinami in vrstami nečloveških živih bitij, ki so del tega ozemlja”. Zato pa “proizvodnja, dobiček, učinkovitost, ekonomska rast in tehnološki napredek ne vključujejo nobenega ekonomskega ali družbenega kriterija in mu ne odgovarjajo. Obstaja pa drug skupek ciljev, ki pa, nasprotno, imajo neke kriterije, ti pa so: svoboda (skorajda sinonim posameznikov in lokalne samozadostnosti), užitek (oz. veselje do tega, da živimo) in dolžina življenja ali vzdržnost (ki izraža našo željo, da svoboda in užitek trajata). Vsa ta stremjenja imajo že v sebi kriterij blagostanja. Končno je vse to odvisno od blagostanja narave – ideja, da lahko svoboda in užitek dolgo trajata v bolnem svetu, je popolnoma absurda”.

Andrej Vončina

Proti ekologiji nimam nič, proti "blefiranju" pač!

Eko Blef

S tem zapisom bom šel verjetno proti večini avtorjev pričujoče priloge. Kar malce nalašč. Četudi bi se kot teolog in recimo, da simpatizer papeža Frančiška, moral postaviti na tisto eko stran, ki jo nekako poudarja v Laudato si. Skeptičen do "eka" sem verjetno najprvo zato, ker v tem duhu nisem vzgojen. Pri nas se je metalo vse skupaj v en in isti zelen "kontejner" (bi rekel zbiralnik, pa bi uporabil prelepo besedo, glede na njegov izgled in vonj, ki ga je puščal). Tudi zdaj, ko imamo tri različne kante za tri različne vrste odpadkov (četrta, za papir, je pri drugem bloku, to najbolj vestno uporabljam), se kdaj zgodi, da vse skupaj pomešam v isto vrečko. Verjetno me je najbolj demotivirala plastična vrečka, ki sem jo zasledil v rjavi "kanti", ob tem, da sem sam vestno ločeval biološke odpadke... In to nerazgradljiva vrečka. In to ne enkrat, vsakič znova. Zato se mi na koncu velikokrat vse skupaj zdi navaden "eko blef". Nisem proti ekologiji, proti "blefiranju" pa. Zato gredo besede tudi in predvsem meni na dušo.

Ne morem sicer reči, da me niso skušali vzgojiti oz. da se nisem pustil vzgajati v tem duhu. Kot osnovnošolec sem obiskoval biološki krožek na lastno željo. Spomnim se, da smo zbirali odpadne tetrapake. Bilo nam je določeno, koliko naj bi jih minimalno prinesli v šolo. Nihče ni upošteval dejstva, da sem odraščal v dvočlanskem gospodinjstvu, kjer soka iz tetrapaka nisva pila in sem bil edini uporabnik mleka, drugih izdelkov v tetrapaku pa ni bilo moč dobiti ali pa jih nisva kupovala. Ko sem seznanil mamo, da se bo moja kariera "eko navdušenca" klavarno končala, če do

nekaj let shajal z bolj "eko" ventilatorjem, omisllil klimo. Ta je pet dni zapored segrevala okolje na račun mojega shajenega stanovanja. Klime so kar razširjena stvar po mestih, mesta pa so kar dobro razgreta. Tudi zaradi klim.

Problem "eka" je, da zadeva naš način življenja in problem ... no, saj že poznate refren. Dam konkreten primer: doma imam tri prenosne računalnike. Enega, ki čaka na odpis, enega, ki sicer še ni čisto za odpis, ampak bo kmalu. Zakaj? Ker imam rad bolj bleščeče stvari, ker sem občutljiv, če se mi stvari ne prikazujejo prav in če mi ne delajo, kot bi morale. Ker gre razvoj naprej. Ker je to način življenja, ki je res povezan s tem, da staro zavržem. In zavračanja je veliko, smeti zaradi tega še več.

Problem "eka" je, da zadeva naše imetje, in problem je, da pač moramo imeti. To najbolj iskreno pokažejo naši otroci. Oni zahtevajo. Mi najdemo tisoč in eno obrazložitev za to in ono zadevo, oni pa so trmasti, neučakani in hočejo imeti. No, letos niso preživeli, ne da bi imeli Fidget, Widget spinnerja ali kaj takega. Če ne veste, kaj je to, nič zato. Igrača, ki je ena največjih prevar vseh časov. Igrača, ki se vrti. In to je to. Vrti se. Bojda pomirja, pa povem iskreno, da poznam vsaj enega, ki ga ni nič pomirila, prej nasprotno. Torej, vrti se. Če mene vprašate, ne predstavlja nič drugega kot kup smeti za nekaj evrov. Morebiti sem zafrustriran, saj pri nas take igrace niso prišle "skozi". Niso prišle skozi sito uporabnosti. Ampak razumem starše, ki klonijo potem pod težo "imeti". "Saj imajo vsi drugi, zakaj jaz ne smem"? Danes moramo imeti.

Problem "eka" je, da zadeva naše ugodje, in problem je, da bi se morala bistveno spremeniti naša miselnost, ki pa je, resnici na ljubo, nismo pripravljeni spremeniti.

določenega datuma ne zberem dovoljšnjega števila tetrapakov, je le-ta stopila v akcijo. Ne le pri nas, pač pa tudi pri sosedih se je v tistih dveh tednih ustvarjalo vse mogoče iz mleka in odvečne embalaže se je v drugo nabralo dovolj, da sem bil pohvaljen. Nihče ni pomislil, da je število odpadkov za dvočlansko gospodinjstvo malce preveliko. Bil sem pohvaljen. Četudi zato, da se je ustvarilo več odpadka. Kvota je bila izpolnjena. Za nagrado sem dobil obesek za ključke iz iztisnjenih tetrapakov. Obesek mi ni bil nikoli všeč, dokler ga nisem pred nedavnim uporabil, potem ko so se mi vsi drugi porazgubili. Njegova življenjska doba je bila nekaj tednov (morebiti je bil problem, da je toliko let ležal v omari). Ne vem, kako bi takrat to vplivalo na moje "eko navdušenje", lepo pa prikaže moje obdobje navdušenja nad vsem, kar je "eko". Še enkrat ne zaradi "eka" samega, pač pa zaradi vsega, kar mu pritiče. Ker najprej pogledaš (zato sem toliko časa pustil obesek ležati v omarici, ker mi pač ni bil všeč) in ker tudi končno ugotoviš, da se največkrat kje zalomi (kot bom skušal prikazati na primeru ob koncu članka). Najprej pa k naši "iskreni" ekologiji. Zdaj so moderne varčne, pametne in ne vem kakšne še vse hiše, pri katerih najbolj prihraniš pri porabi energije. Pred njimi pa se večkrat bohotijo 4x4 "terenci", ki jih v mestu vsekakor potrebujemo. In ko smo že pri prevoznih sredstvih, naj povem, da vozim bolj "eko" "bencinarja" in ne "dizla". Vsaj tako so mi rekli. Priznam, da nisem nič boljši od "bohotnežev" z varčnimi hišami, saj se v pisarno vozim z avtom. Imam sicer možnost cenovno dokaj dobre železniške povezave. A z avtom prihranim pol ure na dan in ta pol ure je dragocen. Tudi za ceno kakšnega evra več, ki ga porabim za parkirino. Se pa sprašujem, ali je moj "bencinar", letnik 2010, res bistveno večji onesnaževalec od vsaj štirikrat toliko starega vlaka (pa mislim, da sem ga krepko pomladil). Ne bi naredili usluge okolju, če bi šli kar vsi z avtom? No, sicer pa glede na to, da se iz dveh mest, Domžal in Kamnika, moremo zjutraj malce čez šest vsi stlačiti v en vagon, bistveno ne bi doprinesli k večji (ne) čistosti okolja, če bi bilo drugače. Mularija bi imela probleme oz. starši bi jih imeli. Ampak to je že druga zgodba.

Ker imajo vsi. Da lahko smetimo. Ker, ko se odvrti, je za smeti. Ta "imeti" je pravzaprav še globlji. Zadnjič sem na blagajni neke trgovine slišal pogovor dveh možakarjev srednjih let. Da hodi v to trgovino, ker je druga preslabo založena. Radi imamo na dosegu roke. In če nimamo, smo jezni. In zato trgovec nudi, da imamo. Mora pa nuditi tudi tisto, česar ne potrebujemo. Trgovec, ki je preslab za možakarja, ima manj tega, česar ne potrebujemo. Trgovec, ki je dovolj dober za možakarja, ima tega več. Zaradi tega tudi več odvrže. Ko stopite v trgovino, sploh v tisti del, kjer so izdelki s krajšim rokom uporabnosti, si zamislite, koliko od tega je zavrženega. Samo zato, da trgovec zadovolji našo morebitno rabo. Ker mora trgovec imeti tudi, česar ne potrebujemo. Če ne, gremo drugam. Upam, da me bo kdo v vsem zapisanem demantiral. Da ne bom več tak skeptik. Da bom iskreno "eko" navdušenec. A težko me boste prepričali. Ker se, ob vsem naštetem, četudi bi povsem spremenil način življenja, čutim tako nemočnega. Zakaj? Vedno, ko spregovorimo o "eko", se namreč spomnim na novico, ki sem jo zasledil malce več kot pred letom. Iz Southamptonu je takrat izplula največja potniška ladja. Sprejme 6780 potnikov. Veliko več kot naš vlak. In veliko dlje gre. Tudi zavoljo porabe. Ki so takrat napisali mediji, porabi okoli 363.000 l dizelskega goriva na dan. Na gorivo se ne spoznam. Namreč, koliko bolj ali manj učinkovito od mojega je. Tega ne vem. Če pa naredim tak res primitiven račun, to pomeni na dan okoli 54 litrov goriva na osebo. Za toliko goriva se vozim več kot pol meseca, in to ne zato, da bi lahko med vožnjo počel tisto, kar lahko počnem brez porabe goriva (kino, bazen, nakupovanje itd.), ampak zato, da se vozim v službo. Pa še kakšen liter ostane. Ker je problem v "imeti", v načinu življenja, mišljenja ..., zato me "eko" težko prepriča. Pa tudi zaradi plastične vrečke med biološkimi odpadki. Četudi je v primerjavi z ladjo velikanko manjša. Kot je manjše prizadevanje za "eko" nasproti vsemu, kar se "ne-eko" okoli nas dogaja. Vem, precej brez upanja, precej ne-teološko ...

Matevž Vidmar

Ljubiti malenkosti

Če kruhek pade ti na tla ...

Oni dan mi je res padel, na drobni pesek pred hišo, tako da je dobesedno očrnel in se napil z malo večjimi in malo manjšimi kamnitimi zrni. Stresal sem ga, kolikor sem mogel, ga drobil, a ni nič pomagalo. Če sem se hotel držati svojih načel, sem ga moral pred vedno kritično publiko mladcev hočeš nočeš pojesti takega, kot sem ga držal v roki, čeprav je pod mojimi že nekoliko načetimi zobmi hrskalo in praskalo in hrustalo in sem se zaradi tega potil in v mislih iskal mogoče proste termine za obisk zobozdravnika. A tako pač je. Vrednota je vrednota in to ni več, če ti ni kdaj žal za to. Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga. Neumna pesmica iz starih, že minulih časov, ker je košček kruha zdaj mogoče dobiti

že za borih nekaj centov in ker nekaj tako cenene zato res ni potrebno ljubiti. Baje se na svetu zavrže tretjina vse pridelane hrane, to sem odprtih ust izvedel od svojega razgledanega prijatelja. Tretjina! In sem mu verjel. Ker sem nekega zgodnjega jutra, še v temi, ko sem šel maševati k redovnicam na Quarto Miglio, videl nekega temnopoltega mladeniča, kako je skušal iz smetnjakov izbežati tisto zavrženo tretjino, ki je je preveč na Zahodu in ki je zmanjkala v državah tretjega sveta. Ali pa na rimskih ulicah. Takrat sem se odločil, da bo tista o ljubem kruhu spet moja vsakdanja rima. Ne zaradi hrane, zaradi človeka. Zaradi tistega neimenovanega mladeniča, ki vsako jutro išče svoje življenje na dnu smetnjakov in ki ga v temi svojega preobilja težko opazimo. Kot težko opazimo drobtino na robu polnega krožnika.

Malo hvaležnosti premoremo. Hrana nam je samoumevna, in dokler nam bo samoumevna, bo vedno bolj dolgočasna. Ne bo zadostovala sol iz Sečovelj, po-

trebovali bomo ono s Himalaje, pa super živila in sto vrst kruha. Potrebovali bomo Tomaža in Emo, Gordona Ramsayja in ostale iz njihove družine, potrebovali bomo resničnostni šov s hrano v glavni vlogi in vedno več opolzlosti. Kruha in iger! Istočasno!

Zato je ta stara pesmica, tista o kruhu na tleh, naš kandidat za pesem Evrovizije. Morala bi zahreščati v zobovju Evrope, morala bi jo malce zaboleti in zaskrbeti kot množica temnopolnih z juga, ki buta ob valobran Lampeduse. Kruhek na tleh je grenko zdravilo za prenasršene želodce Evropejcev, ker je dar, ki nekaj sporoča, in malenkost, ki opozarja na svojo pomembnost. Umazani kruh je zame kot od toče in zmrazli oropana trta, kot podivjano vreme in kot umazani ljudje, ki brskajo po mojem smetnjaku. Ljubiti kruhek na tleh pomeni ljubiti malenkosti in pomeni ljubiti darila. Oboje je težko in oboje je potrebno. Ljubiti malenkosti pomeni postati spet pozoren in občutljiv. Ljubiti darila pa pomeni živeti kot nekdo, ki je nemočen, tudi če ima vsega, in ki se pušti biti od koga odvisen in obdarovan. Ti-

sti umazani kruhek je moral biti umazan, da sem se sklonil in priznal svoje napake. To je pot spreobrnjenja, postati spet ponižen pred hrano in pred življenjem. Kruhek na tleh boli. In kogar boli, začenja imeti hrano rad in začenja imeti rad človeka ob sebi. Tistega, ki ni ma. Kdor zmore poljubiti kruhek na tleh, zmore poljubiti gobavca in zmore poljubiti življenje, takšno, kakršno je. Vse je naš vsakdanji kruh.

In odpusti nam naše dolge. Tam, na tleh smo, kjer je naš vsakdanji kruh. In nekdo nas od tam vsak dan pobira in dviguje k ustom. Nekomu smo vsakdanji kruh.

Marko Rijavec

Smo uročeni, omamljeni, nemočni in brez spomina že vsi?

Neodvisni, močni, uspešni ...

Želja po sreči, moči in uspehu so bolj ali manj mladostniške sanje vsakega človeka; vsakega Adama in vsake Eve. Mladostnik se hoče osamsojviti in prav je tako. "Mož bo zapustil očeta in mater ...". Še Jezus je zapustil svojo mamo Marijo, ki jo je imel gotovo neizmerno rad. Žal pa vsako ločevanje od staršev ni zdravo. Na mlade, ki so razočarani nad starši, nad šolo, nad svojo t. i. "samopodobo" in celim kupom drugih stvari, preži cela vrsta različnih vrhunsko usposobljenih manipulatorjev, ki se zavedajo šibkih točk mladostnikov. Obljublajo jim uresničenje sanj, uspeh, moč, oblast nad drugimi, družbo, v kateri ne bo hinavščine, osvoboditev od vsega, kar jih

utesnjuje. Seveda se je potrebno, največkrat seveda na prikrit način, upreti staršem ter se osvoboditi vere in moralnih norm, ki človeka utesnjujejo. Zato se je potrebno sprostiti, se zabavati, poskusiti drogo in se v seksualnih orgijah osvoboditi zveri, ki je v nas. Potrebno je se osvoboditi tudi biološkega spola in sekati tudi z istospolnimi partnerji, živalmi ... Evforija je velika, orgazmi močni, lažnega optimizma je na pretek ... Ne manjka niti kokain, MDMA (ekstazi) in GHB (gama-hidroksi butirat), t. i. droga za posilstvo, ki se na skrivaj meša v alkoholne pijače ...

Obstajajo tisočere poti, ki jih predlagajo raznorazni guruji, vrhunsko izobraženi agenti, ki zelo dobro poznajo človeško psihologijo. Med njimi so nekateri tudi satanisti, ki prakticirajo t. i. satanistične "črne maše" in druge satanistične obrede.

Se na tak način zares lahko osvobodimo zveri, ki je v nas? Kaj se v resnici dogaja? Navajanje ljudi k kršenju Božjih zapovedi seveda ni brez posledic. V nekaterih sektah je potrebno kršiti ne le šesto Božjo zapoved "Ne nečistuj!", ampak tudi peto Božjo zapoved "Ne ubijaj"!, zato prihaja celo do umorov.

Do umorov seveda prihaja tudi zaradi neplačane droge in neplačanih posojil, zaradi ljubosumnosti in maščevanj. Mnogi mladi, ki so sprejeli te metode iskanja sreče, končajo v psihiatričnih bolnišnicah in zasvojenostih z drogami. Le redki se odločijo za zdravljenje v komunah. Namesto da bi postali neodvisni, so postali zasvojeni. Nekateri si režejo žile, nekateri naredijo celo samomor. Na svetu je vedno več depresije in farmacija s tem dobro služi ...

Toda vse to nas ne strezni. Biznis zahteva žrtve. Mediji, politika, filmska industrija, reklame ... podpirajo to, ta lov na mlade žrtve, ki bodo postali dobri klienti: podpirajo demonizacijo krščanstva in krščanske vzgoje; sprejemajo zakonodajo, ki je v

nasprotju z Božjimi zapovedmi; podpirajo permisivnost in liberalen odnos do drog ... Ko prihaja do zlorab, zločinov in tragedij, posebno če gre za ljudi iz t. i. elit, dominantni mediji, močljivi, državno tožilstvo je nedejavno, policije ni, sodišča ne delujejo. Novinarji, policisti, tožilci in sodniki, ki bi želeli razkriti resnico, so kaznovani.

Nemogoče je, da policija ne bi vedela za toliko kriminala, da tožilci ne bi poznali črnega trga, da sodniki ne bi našli dokazov ... Kot je za svoje mafijske posle vedela jugoslovanska udba, tako obstajajo skupine vplivnih ljudi - dvoživke s smrtonosnim orožjem, tudi danes. Ti ljudje dobro vedo, kaj se dogaja, skrbijo za svoje posle in za blokado informacij, ki bi razgalile njihovo umazano početje.

Kako se lahko upremo tej Zveri? Kdo se more boriti z Zverjo? Kako vzgajati mlade, da ne bodo nasledili ideologiji Velikega Jaza, Egocentrizma in Neodvisnosti? Kako reševati tiste mlade, ki so se znašli v neizprosnih krempljih Satana? V tem boju smo še kako odvisni drug od drugega, pa tudi od Božje pomoči.

Bogdan Vidmar

POGOVOR Aleš Košir

Ali vnesemo vase vse potrebno?

Z Alešem Koširjem, 34-letnim Kranjčanom, ki pa zdaj z družino (je oče dveh otrok) pretežno živi in dela v Mariboru, smo se pogovarjali o prehrani in treniranju. Aleš je namreč po izobrazbi profesor športne vzgoje, dela pa kot osebni trener, vendar takšen posebnosti sorte, kot bo bralec lahko zasledil, sicer pa tudi nekdanji sošolec na Škofijski gimnaziji v Vipavi avtorja intervjuja, Andreja Vončina.

Najprej zahvala za to priložnost, ker je tema pomembna, ne samo, ker je vse to čedalje bolj aktualno, ampak ljudje dejansko potrebujejo kvalitetne informacije s tega področja. Pri meni ne gre za tipičen trenažni proces, ko kdo pride, izvede vadbo, potem pa odide, temveč skušam vsakomur pomagati na več področjih - šport, prehrana, osebnost ... da, skratka, nekdo lahko zgradi neko zdravo identiteto.

Do te svoje službe si prišel prek športa ...

Tako je, moja zgodba, kakršno poznamo zdaj, se je začela pri športu (Aleš je sicer tudi nekdanji atlet, op. a.). Ko sem končeval študij, sem delal z osebami s posebnimi potrebami in tudi področje moje diplomske naloge so bile dejavnosti za gibalni razvoj otrok s posebnimi potrebami (kot prvotno lokacijo srečanja je sicer tudi nalašč izbral restavracijo "Druga violina", kjer so takšne osebe zaposlene, a se zaradi ljubljanske gneče ni izšlo, op. a.). V okviru teh dejavnosti sem tudi posnel dokumentarni film, ki je bil tudi nominiran za Viktorja; v njem so nastopale osebe z motnjami v duševnem razvoju. Naslov filma je bil Nevidni, napravil pa sem, da so bili vidni, pa tudi sam sem postal viden za nekoga, in sicer za profesorja s fakultete za šport. To je bil dobrodelni projekt, a takrat še nisem vedel, da dela tudi na področju prehrane. Tako sem prek dobrodelnosti zaplaval tudi na področje prehrane po spletu nekaj okoliščin. Ko športniki končamo kariere, pa ko dokončamo ljudje študij, se tudi spremenijo. Kot otrok in mladostnik sem, recimo, vedno mislil, da sta športnik in trener dva različna svetova - trener je tisti "močni", športnik pa tisti, ki mora biti "v formi". Nikdar pa nisem pomislil, da je tudi trener enkrat moral biti "fit", če že zdaj ni več. Na podobni poti takšnega trenerja sem bil tudi sam, preprosto povabilo dr. Staneta Pintarja pa je predstavljalo prvi korak. Tako je tudi v življenju - spremembe se vselej začnejo pri nas, če jim le damo priložnost.

Do tebe, recimo, pride neki človek, ki bi rad napravil neko spremembo, ker je, recimo, - ne bomo politično korektni -, predebel, pa me zanima, kako pristopiš k takšnemu človeku?

Predvsem želim spoznati to osebo. Želim videti, kakšni so vzroki za takšno stanje, kakšna je želja, kako močna je ... Veliko je trenutnega navdušenja, ko, recimo, vidijo spremembo svojega znanca ali prijatelja ali družinskega člana, pa bi radi tudi sami, a morda v tistem trenutku še niso pripravljeni. Najprej torej naredim analizo človeka. Najprej je zato brezplačni razgovor informativne narave. Moram videti, ali je oseba že zrela za ta proces ali ne, potem pa sledijo napotki za naprej. Najbolje je, da dobim njihovo krvno sliko, saj se navadno ljudje odločijo za spremembo šele takrat, ko je že nekaj narobe, ko se ne počutijo dobro.

Lahko torej že gre za neke procese, ki pomenijo neko zdravstveno tveganje, pa je dobro to vedeti in poznati. Morda je potrebno vključiti tudi še druge strokovnjake, kot, recimo, farmacevte ali zdravnike, saj gre za neko celostno obravnavo. Ne gre namreč samo za več gibanja in športa, temveč predvsem tudi za to, kar vnašamo v svoje telo. Gre za podobne procese, kakršne poznamo pri gradnji, kjer je pomembno, da imamo kakovostne materiale, pri svojih telesih smo pa kar precej skopušni. Če se pokvari pralni stroj, ga hitro zamenjamo, podobno je z avtomobilom, ko pa pride do našega telesa, ki je sedež naše duše in duha, pa znamo skopariti do onemoglosti.

Danes so sicer mnogi prepričani, da za telesno udejstvovanje ni mogoče najti časa. Tudi sicer se ne najde časa za marsikaj. Če vzamem svoje področje, ni časa za molitev, za udeležbo pri sveti maši. Podobno se ne najde časa za branje ...

V bistvu je tako, da gre za življenjski slog. Vse to mora biti del našega življenjskega sloga. Gre za preobrazbo identitete, pa ne v smislu osebne izkaznice. Gre za zelo močno spremembo osebnosti, ker gre za spremembo naših dnevnih vzorcev, naših vrednot. Težava je, da velikokrat na prvem mestu nismo mi sami, ampak ima prednost vse drugo. Kakorkoli že, smo načeloma mi sami zelo nizko na tej lestvici, prej ali slej pa se pokaže težava, da naše telo ne more več dohajati zahtev sodobnega časa in ne more izpolniti naših pričakovanj. Pri današnjih generacijah se to začne lahko že pri dvajsetih ali tridesetih letih oz. celo v najstniških letih ... Preprosto ne funkcionirajo in je vprašanje, ali bodo sploh dosegli starost svojih staršev. Gre torej za vprašanje našega življenjskega sloga in naše osebnosti - ali smo to pripravljeni spremeniti ali ne.

Danes imamo razne diete, ko bi mnogi radi na hitro spremenjali stvari na bolje, na hitro in čim bolj na lahko.

Zelo sem vesel tega vprašanja. Odsvetujem praktično vse diete kot take. Načeloma gre za neke kalorične in hranilne restrikcije, ki pa na dolgi rok niso dobre. Kdor želi shujšati, ohranjati telesno težo, skrbeti za zdravje, mora imeti zlasti zdrav vzorec prehranjevanja. To mora biti osnova - ne dieta, ampak prehranjevanje, ki telesu zagotovi vsa potrebna hranila, ki jih potrebuje za svoje normalno delovanje. Težava sodobnega človeka so, kot sem že omenil, prioritete, saj te določajo izkoristek našega časa. Druga zadeva je ta, da v telo ne vnesemo dovolj hranil. Imamo hrano, ki je sicer kalorično zelo bogata, a hranilno precej siromašna.

Danes je veliko poudarka, da so stvari "bio", ekološke in podobno.

Zelo poudarjam lokalno, domače in

sezonsko. Kar zadeva pa omenjene kriterije, lahko pride in dejansko prihaja tudi do veliko zlorab. Načeloma je tako, da, če je nekaj pridelano ekološko in bio, imamo tudi večjo verjetnost, da je to bolj kakovostno, ni pa to stoddostotno zagotovilo. Moje osnovno vprašanje je vedno, ali dosežemo hranilni vnos, ki ga naše telo dejansko potrebuje, ali ne. To ne velja na ravni kalorij, temveč na ravni makro in mikro hranil. Gotovo je nekaj resnice v tem, vendar pa moramo biti pozorni, ker so cenovne razlike lahko

zelo velike, saj lahko kaj prodajajo tudi za tisoč odstotkov dražje, a zaradi tega ni nujno, da je bolj kvalitetno od drugega. Najbolje je najti lokalne vires, ki so tudi cenovno dostopni, kar pa v naših krajih ne bi smelo predstavljati in dejansko ne predstavlja težav. Vedno se najdejo pridelovalci, če nimamo tudi sami svojega vrtnička ali vrta, čemur mi Slovenci pravimo njiva.

To vse zagotovo imamo, a kaj, ko raje kot do kmeta, ki lahko prodaja svoje pridelke tudi praktično v središču mesta ali pa je treba iti le nekaj kilometrov stran, gremo do veleblagovnice ali nakupovalnega središča.

Toda, kaj pa smo v resnici prihranili? Meni se zdi zelo visoka cena tega, da se, recimo, ne moremo skloniti, da bi se igrali z otrokom, da se upehamo po nekaj narejenih stopnicah - to je v resnici drago. Ko ni zdravja, bi zanj marsikdo plačal z veliko več od premoženja, ki ga ima, vendar je večinoma takrat že prepozno. Tako da je v resnici drago biti nezdravi. Spet pridemo do identitete in prioritete. Ali torej damo sebi prednost? Se cenimo v dovoljšnji, dovolj zdravi meri? Se imamo radi, se spoštujemo? Pa konec koncev ne gre samo za odnos do samih sebe, temveč do skupnosti, do okolja ... Všeč mi je, da se po mnogo letih slabega odnosa in celo prezira do lokalnega, do kmeta, pridelovalca spet začnemo ceniti domače, se spoštujemo zemlja in kar nam ponuja. Že po okusu je lahko komu jasno, da se nekaterih stvari sploh ne da primerjati. Najpomembnejša pa je vseeno hranilna vrednost. Gledal sem neko študijo, koliko časa v ZDA potrebuje jabolko, da pride od drevesa do potrošnika, pa sem bil sprva zgrožen, saj je bilo potrebnih 14 mesecev. A saj niti pri nas ni drugače, ko spomladi dobivamo jabolka iz prejšnje sezone ...

Če mogoče še odgovorim na vprašanje, kaj pa meni pomeni hrana ... Hrana so v bistvu naša čustva. In če primerjamo, je tako, kakor je lahko, recimo, razprava v politiki zelo vroča. Razprava o veri je lahko zelo vroča. Prav tako je zelo vroča lahko tudi razprava o prehrani. To pa zato, ker je to naša identiteta in in-

tima, zelo velika intima. Po letih dela z ljudmi sem torej spoznal, da je prehranjevanje naša identiteta, tudi čustvena. Velikokrat tako zadenemo ob neki bran ali zid, ker gre pri prehranjevanju za neke navade, stvari, ki smo jih prinesli iz otroštva, spomine, čustva ... Mi komuniciramo po hrani. Načeloma že dan začnemo oz. naj bi ga začeli s hrano, če damo poudarek na zajtrk in poznamo vrednost tega prvega obroka. Pri vseh praznovanjih in ob drugih priložnostih komuniciramo tudi prek hrane, zato tudi tako vroča tematika. Ljudje smo si med seboj zelo različni, zato pa so tudi diete tako uspešne - poznamo jih nekaj sto, da ne rečem na tisoče, z rahlimi odtenki, ki se jih ljudje poslužujemo, ko bi pa osnova moralo biti zdravo in uravnoteženo prehranjevanje. Gre torej za identiteto, potem je pa vprašanje posameznika, koliko je odprt in pripravljen, pripravljen tudi na to, da poskusi kaj drugega. Spet pa pridemo do tega, da je najtežje spreminjati samega sebe. Kot pametujemo o politiki ali nogometu, kjer bi vsi lahko bili selektorji, tako je tudi glede prehrane, vendar so tu tista dejstva, ki držijo, ki pa so včasih boleča. Dotikajo se namreč naše intimne in tega še nismo pripravljeni spreminjati, ali pa so dejstva preprosto drugačna od naših pogledov, pa se

tem nismo pripravljeni odreči.

Kaj pa povezava med človekom in okoljem?

Albert Einstein je dejal, pa je imel prav, da takrat, ko ne bo več čebel, tudi ljudi ne bo več. Zemlja nam zagotavlja preživetje, če pa do nje ne bomo imeli nekega odnosa, nam preprosto ne bo mogla več dati tistega, kar od nje pričakujemo. Zanimiva je v tem pogledu filozofija domorodnih severnoameriških ljudstev, ki niso poznali lastnine kot take, pa so dejali, da zemlja ni naša. Dejali pa so, da nam je tisto, kar nam je trenutno dano, dano od naših vnukov. Od nas je torej odvisno, kaj bomo iz tega naredili, da bo tem vnukom izročeno. Ni tako težava v tem, ali je to mogoče narediti, ker to je, vprašanje pa je naša pripravljenost, da to storimo. Dejstvo pa je, da se bomo morali pošteno potruditi, ker so nam nekatere stvari preveč samoumevne in smo "instant populacija", kakor je bilo omenjeno. Želimo tisto, kar je najlažje, kar je takojšnje. Gremo v trgovino, ne poznamo pa celotnega procesa, kako do kakega živila ali izdelka pridemo. Ne vemo, kaj da narava, kaj pa naredijo potem ljudje, da mi lahko jemo določen obrok.

Danes je precej v modi tudi vegetarijanstvo, morda še bolj veganstvo. Kaj meniš glede tega?

Spet se vračam k svojemu osnovne-

mu in prvemu vprašanju, ali dostavimo svojemu telesu vsa potrebna hranila? Imamo različne načine ali identitete prehranjevanja, kjer vsi poznamo tisto vsejedo, potem imamo pa tudi še, recimo, vegetarijanstvo in veganstvo, oboje pa se spet deli na številne podskupine. Človek se lahko prehranjuje tudi izključno rastlinsko, če želi, pa je lahko popolnoma zdrav, približno kakor tisti, ki se prehranjuje mešano, ampak mora dostaviti vsa potrebna hranila v svoje telo. Nekdo se lahko prehranjuje vegansko, pa se poslužuje precej veganskega "junk fooda", ki ga v trgovinah ne manjka, pa nima nobenih bistvenih prednosti pred mešano prehrano. Če se sprašujemo po tem, ali je možno, potem je možno, vendar mora biti v ospredju sestava obroka, ne pa neka filozofija, saj je navadno bolj vprašanje odnosa do živali. Navadno gre bolj za vprašanje, da hrana ni živalskega izvora, ne pa za vprašanje, da gre za kakovostno in hranilno dovolj bogato prehrano. Ljudje se vselej postavljamo v neke skupine, kjer se dobro počutimo, vendar se moramo vprašati vedno, kakšen učinek ima dolgoročno moj vzorec prehranjevanja, ali torej telesu damo vse, kar potrebuje, ali tvegana živila omejimo v zadostni meri, da na dolgi rok ne bodo imela negativnega zdravstvenega učinka. Smo to, kar jemo, po nekkih podatkih bi bilo potrebnih do 70 odstotkov manj obiskov zdravnika, če bi se ljudje primerneje prehranjevali.

Če bi prav na koncu lahko bil še nekoliko konkretnější glede tega, kaj bi to bila kakovostna živila, kakovostna hrana, uravnotežena prehrana ...

Skušal bom glede tega biti karseda jednat. Če pogledamo nekoliko drugače našo zgodovino - pa pustimo tisto o tradicionalnem slovenskem zajtrku po šolah, ki to ni -, pa vprašamo svoje stare starše, kako pogosto so jedli meso, kaj so jedli sicer. Ne govorimo o tem, kaj se je ob nedeljah, kaj nam pripravljajo danes oz. v letih sorazmerne blaginje, ampak o tem, kaj so jedli pred tem. Treba je jesti lokalno, sezonsko, domače, se držati čim bolj stran od močno procesiranih živil. Zlasti moramo

paziti pri vnosu maščob v svoje telo, saj imajo lahko številna živila zelo visok maščobni delež v sebi, nikdar pa ne smemo pozabiti na hrano rastlinskega izvora, zlasti na zelenjavo, predvsem pa tudi na vnos rastlinskih beljakovin. Uživati moramo polnovredna žita, krompir, ki je neke vrste slovensko "superživilo"... Tu ne bi govoril o t. i. "karbofobiji", strahu pred ogljikovimi hidrati, kar bi mogoče bilo primerno za kak drug članek. Ne smemo pozabiti na stročnice, ki so zelo bogate z vlakninami. Zdaj je tudi čas jagodičevja, ki je zelo primerno. Sadtje je pomembno in ga lahko jemo v primernem času in toliko, kolikor nam ustreza, vendar ne smemo nikdar pozabiti na zelenjavo. Zelenjava ima prednost pred sadjem. Pojesti je moramo čim več - tu ne moremo zgrešiti. Še enkrat opozarjam na vnos maščob, pri katerih raje poiščimo primarne vires, kot so, recimo, oreščki, avokado, oljke ... Zlasti pa maščob ne smemo segrevati ali pregrevati, pri tem mislim zlasti na olja. Če že uporabljamo, uporabljajmo v majhnih količinah in ne pregrevajmo - v ponvi danes olje nima kaj iskati, pa ne glede na poreklo ali sestavo.

Zahvaljujem se za pripravljenost in prijaznost, saj sva kar lepo pregledala naše področje, našo temo. Z veseljem.

Andrej Vončina

S spoštljivostjo sprejemajmo ljudi!

Sočutje in strah ob beguncih

Pred časom je bil v koprskem mladinskem centru pogovor o beguncih. Prireditelji so me povabili, da predstavim misel papeža Frančiška o beguncih in njegova prizadevanja na tem področju. Tematika me je pritegnila, iskal sem zlasti povezavo med sočutjem do teh ljudi in skrbjo zanje, obenem pa se soočiti s strahom, ki ga predstavlja tako število beguncev in migrantov iz drugih krajev, drugačno kulturo in miselnostjo.

Papež Frančišek je v novoletni poslanici ob dnevu miru 2014 pokazal smeri, kako naj v dobi globalizacije pristopimo k pojavu migracij in k izgradnji boljšega sveta. Najprej je izpostavil potrebo po **mednarodnem sodelovanju ter globoki solidarnosti in sočutju**. Kot drugo je poudaril, da se mora **takšno sodelovanje začeti že znotraj same države**, ki si prizadeva ustvarjati **boljše ekonomske in družbene pogoje**. Tretji element pa je **preseganje predsodkov in napačnega razumevanja beguncev in migrantov**. Potrebne so vse tri ravni spreobrnjenja in ukrepanja, da bi se spremenil odnos do teh ljudi in bi jih sprejeli v njihovi človeškosti ter dostojanstvu. Obenem pa je treba veliko narediti na ravni držav in mednarodni ravni, da bi ti ljudje dostojno zaživel v svojih krajih in bi se zaustavili valovi tako tveganih poti iskanja 'boljšega sveta'. Papež pri tem dodaja, da je potreben prehod od odnosa obrambe in strahu, nezanimanja in izključevanja, kar odgovarja 'kulturi odpadkov', k odnosom in h 'kulturni srečanja', ki je **edina zaratna zgraditi pravičnejši in bolj bratski svet**.

Veliki zgodovinski premiki

V zahodnem svetu se srečujemo s tehnično, ekonomsko in socialno razvito civilizacijo, ki bi jo lahko imenovali postkrščanska ali civilizacija, ki vsebuje še nekaj krščanske tradicije in vrednot, v svojem jedru pa je močno sekularizirana. Kljub vsej veličini ta civilizacija propada, ker je moralno razpuščena, brez volje do življenja in brez religioznih temeljev. Nekaj podobnega se je dogajalo z rimsko antično civilizacijo, ki je propadla zaradi notranje izčrpanosti in so te prostore zasedla tako imenovana barbarska ljudstva s severa. Danes prihajajo ta ljudstva z vzhoda in juga. Tam so sicer hude življenjske razmere, vendar pa živijo ljudje veliko bolj zdravo od zahodnjakov. Evropa se bo v naslednjih desetletjih spremenila, naselili se bodo drugi narodi in bo treba sobivati na vseh ravneh. Verjetno bo s tem povezan tudi padec zdajšnje gospodarske razvitosti in sociale. Veliko vprašanje so tu slovanski narodi, ki se drugače odzivajo na prihod beguncev in migrantov od ostale Evrope. Tu ni tako visokega standarda, obstaja pa še dokajšnja trdnost družine in odprtost za življenje ter duhovne in moralne vrednote.

Oseba in narava

Čeprav papež Frančišek zelo jasno poudarja, da je prednostna naloga kristjanov in ljudi dobre volje, da sprejememo begunce in migrante z vsem spoštovanjem in sočutjem, je treba upoštevati tudi različnost okolja, tradicije, vrednot in kulture, v katero prihajajo ti ljudje. Za vsakega človeka je pomembno njegovo osebno jedro, prav tako tudi narava, v kateri se oseba izraža. Oboje je treba upoštevati, čeprav ima prednost osebno jedro.

Nikakor pa ni mogoče iti mimo vsega skupnega, ki zaznamuje človeka, njegovo kulturo, jezik, vrednote. Krščanstvo je v zgodovini na različne načine pristopalo k narodu, kulturam in družbenim stvarnostim. Če je po svojem temelju nosilec osebnega principa in je z njim prekrasilo antično družbo, je s Konstantinom dalo večjo težo zunanjim strukturam in družbenim zakonitostim. Velik pomen je imela moralno trdna družina, ki je predstavljala alternativo prevladujočemu dekadentnemu načinu življenja v rimski družbi. Kljub temu je moralo v Severni Afriki in v Mali Aziji prepustiti svoje mesto islamu, ki je reševal in še rešuje ta odnos bolj v smislu narave kot osebnega. V srednjem veku je v krščanski misli zavladal aristotelizem in postavil večjo težo na naravo. V zadnjih stoletjih se je poglobila personalistična misel, vendar je dobila svojo sekularistično preobrazbo. Toda kljub velikim besedam o solidarnosti, enakosti, svobodi ter dostojanstvu človeka se v zahodnem svetu srečujemo s propadom osebnega, z individualizmom, uživaštvom, nenaklonjenostjo življenju ter razkrojem družine, naroda, vsega, kar naj bi imelo moč za obnovitev življenja.

Z vidika zatona civilizacije in razkrojem družine so begunci in migranti logična posledica zgodovinskega razvoja. Če narava odpove, se tudi osebni princip ne more v njej utelesiti. Vprašanje je, kdo bi rodil novo civilizacijo.

Papež Frančišek se ne ustavlja pri tem vprašanju in poudarja, da je kljub velikim spremembam in težavam v mednarodni družbi treba dati prednost osebnemu. Žal njegovega prednostnega odnosa do ubogih, migrantov, do vseh, ki trpijo in so jim kratene osnovne človeške pravice, nekateri kristjani ne morejo ali nočejo razumeti.

Sočutje

Osebnost se razodeva še posebej v ljubezni in sočutju. Beseda sočutje ima v latinski obliki pomen skupaj trpeti, trpeti s tistim, ki trpi. Čeprav ne moremo neposredno stopiti v njegovo trpljenje, smo mu lahko blizu in ga čutimo v njegovi bolečini. Vsak normalen človek se zaveda tega, zato se tudi kakovost medsebojnih odnosov pozna po tem, kako znamo skupaj prenašati težave in bolečine. Toda prevladujoča potrošniška in individualistična miselnost ne želi biti ob trpljenju drugih. Na vse načine propagira brezbržnost in beg od trpljenja. Tako kot nekatere predhodne ideologije želi ustvariti raj na zemlji in v vzhodnjaškem duhu odmisлити trpljenje, minljivost, težave in smrt. Osebni princip pa je v tem, da smo blizu našim bližnjim v dobrem in v težavah. Že pregovor pravi, da prijatelja spoznamo v težavi.

Sotrpljenja ne more rešiti državna sociala, niti različna filantropija, ampak samo osebni odnos med ljudmi. Bližnjega ne izbiramo sami, poslan je v naše življenje, pride sam in navadno takrat, ko ga najmanj pričakujemo. Toda pride in je naš bližnji. V socializmu so ga imenovali tovariš. Naš bližnji ne more biti prisiljen, pustiti mu moramo svobodo, da ga lahko obdarimo in mu pomagamo. Pa tudi on nas obdari in razveseli.

O tem govori prilika o usmiljenem Samarijanu iz Lukovega evangelija. Neznane človeka so oropali in pustili na pol mrtvega ob cesti med Jeruzalemom in Jeriho. Mimo njega sta šla duhovnik in levit. Videla sta ga, vendar se nista ustavila in mu nista pomagala, ker sta bila prepričana, da imata drugo bolj pomembno opravilo. Pri njem se je ustavil popotni tujec iz Samarije, se ustavil in mu pomagal ter poskrbel zanj, da je prišel k sebi. Ta človek bi lahko šel z večjim razlogom mimo kot njegovo

va sonarodnjaka. S to priliko je Jezus povedal, da je treba uresničiti usmiljeno ljubezen do ubogih ne glede na to, za koga gre in od kod prihaja. Ko gre za človeka in njegovo dostojanstvo, ne more biti hinavščine, privilegijev in kompromisov. Zato mu tudi ni bilo težko pokazati farizejev njihovo hinavščino in napuh. V bistvu so ti božji služabniki izdali Boga, ki je potrpežljiv in usmiljen. (Ps 145,8) Razlika je v sočutni ljubezni. Samarijan je videl in začutil ubogega človeka v svojem srcu ter se zavzel zanj. Tudi duhovnik in levit sta videla, vendar sta šla indiferentno mimo njega. To ni bilo v njunem interesu, njuna ljubezen je bila kot narkotizirana, ostala sta zunaj njegove bolečine.

Strah

Če kličejo begunci in migranti na področju osebnega sočutja in pomoči, se na ravni narave oglašajo strah, kako bomo sobivali, kaj pomenijo te množice prišlekov za narodne korenine, kulturo, družbene odnose? Smo ljudje in zato nas je tudi strah. Nekateri govorijo o strahu in tesnobi. Strah je predvsem bojazen pred nečim konkretnim, določenim, ko je to, česar nas je strah mogoče identificirati in na to pokazati, tesnoba pa je neko splošno notranje stanje v povezavi z našo ogroženostjo in ranljivostjo, ki pa nastopa tudi v povezavi s konkretnimi strahovi. Vsekakor obstajajo različne ravni prestrašenosti, strahu, pa tudi potlačene strahu, ki prehaja v tesnobo, kar je že patološki pojav.

Strah more biti opozorilo, največkrat pa prihaja v nas, ko smo negotovi in dvomimo. Tako nas mučijo različni strahovi, strah pred prihodnostjo, pred vojno, pred izgubo sočloveka, strah pred boleznijo, smrtjo, pred nesmiselom in nesprejetostjo. Določena okoliščina pripravi zunanji povod za strah, morda naletimo na misel ali dvom v stvarnost in že prodre v našo zavest. Ta jo lahko odvrne ali pa jo sprejme in pusti, da v nas razraste in nas podredi njeni preobrnjeni podobi resnice, podobno

kot računalniški virus, ki začne podirati urejeno znanje in sistem za razbiranje. Tako izgubimo zaupanje vase in v bližnje, k temu se prikradeta še čustvo nemoči in ogroženosti ter nesposobnost ali nepravilnost, da se s tem jasno soočimo in pokažemo, da je strah votel in ga okrog ni nič. Zgodi pa se, da svoj strah zavestno objektiviziramo in ga povežemo z določenim predmetom, okoliščino, osebo in tako se iz strahu porodi ogroženost, ki povečuje bivanjski strah in je suženjstvo, ki nas vklepa. Zato se je treba boriti proti strahovom in tesnobi, kar pa ni tako lahko in pri čemer ne pridemo nikoli povsem do kraja. Edvard Kocbek je napisal delo *Strah in pogum*, v katerem je predstavil pogum kot alternativo strahu.

tehez bujenju upanja v današnjem času, papež Benedikt XVI. je napisal okrožnico o upanju. V deželi teme in smrtne sence mora zasvetiti luč. To je naloga prerokov in učiteljev, da na osnovi svoje lastne izkušnje povedo mlajšim, da sta upanje in izhod. Noč in tema podobne civilizacije imata upanje in rešitev, če se naslonita nanj, ki je premagal smrt in hudobijo. To označilo kaže naprej in opogumljavo tiste, ki zaupajo Kristusu in njegovemu delu odrešenja. Namesto straha, ki je povezan z naravo, morata stopiti v ospredje upanje in moč za premagovanje najhujših stisk s Kristusovo močjo.

Premagati strah

Strah bo še vedno ostal spremljevalec naših poti in morali ga bomo sprejeli kot svojega sopotnika.

Ljudje smo minljivi, nemohčni, potrebujemo pomoč. Janezovo pismo pravi, da ljubezen premaga strah. Če so ljudje sprejeti in ljubljeni, jih ni strah. Zelo pomembna je prvotna sprejetost v življenju vsakega človeka. Tudi vera je povezana s to prvotno gotovostjo. Vernik priznava in sprejema Božje bivanje, ki se razodeva po človeški ljubezni in po drugih oblikah njegovega delovanja v svetu. Bistven je odnos zaupanja in zavarovanosti. Vera nas pripravlja na soočenje s strahom pred samim bivanjem. V veri so namreč Božja rešitev, ljubezen in zavarovanost. Gospod je skala za naše bivanje, hrepenenje, ljubezen. Te skale ni mogoče premakniti. Na osnovi te temeljne predanosti se rojeva naše zaupanje do bližnjih in zaupanje sebi ter svoji poklicanosti. Iz tega se rodi odprtost do življenja in tudi do prihodnosti.

Pomembna je tudi varnost na ravni družbe, klana, okolja, da se ne čutijo ljudje ogroženi v svojem bivanjskem okolju. Tu se v zadnjem času kaže veliko občutja ogroženosti, ljudje se sprašujejo, kam bo šlo življenje našega rodu, domovine,

kakšna bo prihodnost naših otrok in kdo bo nadaljeval našo pot. V islamu in nekaterih drugih kulturah so te razsežnosti bolj upoštevane kot v svetovljanski in globalni Evropi.

Za odpravo marsikaterega strahu je koristen pogovor, da vidimo strahove, se o njih pogovarjamo in zlasti, da poiščemo rešitve za osebne ter družbene probleme. Kjer si ljudje prizadevajo za mir in sožitje, s tem vzdušjem odpravljajo spore in celo vojne. Strahovi pa nam lahko tudi pomagajo, da se zavemo svoje zgodovinske odgovornosti in nanjo odgovorimo z ljubeznijo ter življenjem. Daljnoročno bo odločilno življenje in ne kakovost odnosov. Življenje pa more priti iz notranje osebnosti in nanjo odgovornosti. Za zgled si lahko vzamemo Izraelce, ki zavestno gobjo večje družine in posvečajo posebno skrb otrokom.

Kljub temu ostajata merilo in dolžnost kristjanov in ljudi dobre volje, da z vso spoštljivostjo sprejememo ljudi, ki prihajajo v naše okolje in jim pokažemo, da so dobrodošli in naši bratje ter sestre. Gostoljubje in sprejemanje tujcev sta že od davnih časov znamenje ljubezni in spoštovanja dostojanstva vsakega človeka, je zapisala komisija pravičnosti in mir. Škofije v Italiji so sprejele kar lepo število beguncev, v glavnem muslimanov. K temu jih spodbuja zlasti papež Frančišek, čeprav ta dejanja niso tako preprosta in razumljiva. Samo velika ljubezen more storiti kaj takega. Težko je zamenjati usmerjenost *mors tua, vita mea*, ki ga podobni individualizem močno uteleša. Evangelij poudarja, da nas bo ob koncu življenja Sodnik vprašal samo po tem: lačen sem bil in ste mi dali jesti, žejen sem bil in ste mi dali piti, nag sem bil in ste me oblekli, bolan sem bil in ste me obiskali, begunec sem bil in ste me sprejeli, mi pomagali. To so najgloblja merila osebnega in človeške vesti. Prav tako pa je treba poskrbeti za mir v domači hiši in za življenje, ki je izraz prebujenosti, osvobojenosti in upanja.

Primoz Krečič

Razhajanja v katoliški Cerkvi Grozi Cerkvi nov razkol?

Dejstvo je, da med kristjani obstaja veliko razdeljenosti. V zgodovini je prišlo do razkolov in mnoga razhajanja med Cerkvami, kljub ekumenskim prizadevanjem, še vedno obstajajo. Na Teološki fakulteti v Ljubljani so nas profesorji učili, da do razkolov ni prišlo le po krivdi ene strani, temveč je bila krivda sredi zapletenih zgodovinskih, političnih, ekonomskih in kulturnih okoliščin, na obeh straneh; torej tudi na strani Rima. Ta razhajanja so prisotna tudi danes. Ne gre le za razhajanja med ločenimi Cerkvami, razhajanja ne manjka niti znotraj posameznih Cerkva. Katoliška Cerkve pri tem ni izjema. Danes smo priče vedno ostrejšemu razhajanju med t. i. konservativnimi in liberalnimi strujami znotraj katoliške Cerkve. Ta razhajanja niso nova in imajo že dolgo tradicijo. Prisotna so bila že na 2. vatikanskem koncilu in še prej. Dejstvo je, da se Cerkve skozi zgodovino neprestano prenavlja in razvija ter na neki način tudi spreminja svoja stališča. "Ecclesia semper reformanda est": pomislimo na odnos Cerkve do Judov, do vprašanja verske svobode, do vprašanja večnega odrešenja, do pogreba samomorilcev in mrtvorojenih otrok ... Za te spremembe so zaslužni teologi in škofje, ki so zmogli biti kritični do neustrezne tradicije. Do kakšnega razvoja katoliške Cerkve lahko pride v prihodnosti? Vsi vemo, da so danes pereče različne interpretacije sinode o družini in različno razumevanje posinodalne spodbude Radost ljubezni (Amoris Leatitia, 2016). Lahko spremenimo nauk o zakramentu sv. zakona, ki je po zdajšnjem nauku Cerkve nerazvlečljiv in dosmrten? Kaj narediti, če v herezijo zapade papež? Iz izkustva, pa tudi iz socioloških raziskav vemo, da nekateri kristjani gredo k sv. maši le še za največje praznike, ne verujejo v večno življenje, se ne

držijo moralnega nauka Cerkve in o njem menijo, da je zastarel in nesprejemljiv. So ti kristjani, se sprašujejo tisti, ki so na konservativnih okopih. A razmejitve med liberalno in konservativno strujo v Cerkvi ni jasno določena; tudi mnogi med tistimi, ki redno hodijo k sv. maši, se ne strinjajo s Cerkvijo glede vprašanj o nerazvlečljivosti zakona, glede prepovedi obhajila za tiste, ki živijo v izvenzakonskih skupnostih, glede tega, da je spolnost pred poroko greh ... Torej si tudi mnogi zvesti nedeljniki želijo liberalizacijo katoliške Cerkve, po zgledu protestantskih Cerkva, kjer je v različnih Cerkvah možno marsikaj: žensko duhovništvo, abortus, istospolne poroke ... Do tega preobrata naj bi, po željah t. i. liberalnih kristjanov, prišlo tudi v katoliški Cerkvi. Se je papež Frančišek postavil na liberalno stran? So kardinali, ki so na konklavah glasovali zanj, to želeli in pričakovali? Ali pa jih je Frančišek presenetil? Vsekakor sta večino kardinalov, ki so l. 2013 glasovali za J. M. Bergoglia, imenovala prejšnja dva papeža, ki sta veljala za konservativna. Lahko si mislimo, da se bo naklonjenost liberalnim rešitvam še povečala, saj zdaj kardinali imenuje papež Frančišek. Mnogi se sprašujejo, ali je 2. vatikanski koncil pravi odgovor na vprašanja za soočanje s t. i. modernim svetom. Zdi se, da ne, saj v Evropi doživljamo zaton krščanstva, da Cerkve doživlja katastrofo: malo duhovnih poklicev, praznjenje cerkva ... So imeli prav tisti tradicionalisti, ki so ta koncil videli kot herezijo? Imajo prav t. i. liberalni teologi, ki predlagajo, da se Cerkve še bolj prilagodijo željam ljudi? Katere spremembe v Cerkvi so potrebne in katere bi bile škodljive?

Pri vseh teh vprašanjih ne smemo pozabiti, da Cerkve vodi Sveti Duh in ni vse odvisno samo od naših programiranih in prizadevanj. Še bolj goreče izrekajmo molitve za Cerkve in njene voditelje!

Bogdan Vidmar

Znana pianistka iz Goriške je slavila okroglo obletnico

Visok jubilej dr. Damjane Bratuž

V krogu prijateljev je te dni v Kanadi, kjer živi, praznovala visok jubilej pianistka, glasbenica in glasbena pedagoginja dr. Damjana Bratuž, ki se je rodila v Biljah 31. julija leta 1927 materi Mariji Frandolič in znane-mu goriškemu javnemu delavcu ter kavarnarju Rudolfu Bratužu. Sama nam je pred časom, ko smo jo intervjuvali za Novi glas, povedala, kako ji je mama pripovedovala, da so ji želeli dati ime Danila, da je pa takrat že veljal fašistični zakon, po katerem so bila slovenska imena prepovedana, in da je zato takratni biljenski župnik, priljubljeni g. Zamar, ni mogel krstiti z imenom Danila. Ponosna je, da je dosegla visoko starost, "prva med vsemi Bratuži". Povedala nam je tudi, da se je upokojila leta 1993, a se je vedno trudila, da bi ostala aktivna.

Jeseni leta 2016, med konferenco o glasbenem minimalizmu v Helsinkih, ki se je udeležila, je finska muzikologinja Susanna Välimäki napravila intervju z njo. "Mnogo spominov mi je oživilo med več dni dolgim snemanjem pogovora, tudi o Parizu in o tečajih, katerim sem tam sledila leta 1954-1955, zlasti tečajev Alfreda Cortotja. Spomnila sem se tudi opozorila učiteljice Cecilie Seghizzi, okrog leta 1942 je bilo, na knjigo o klavirskih tečajih francoskega mojstra Alfreda Cortotja, ki mi je dolgo služila kot primer pravega cilja glasbene interpretacije", nam je povedala. Gospa Damjana se spominja tudi Cortotjevih tečajev v Parizu, prihoda njenega starega klavirja iz Gorice v Kanado, ki ji ga je oče skupaj s partiturami poslal leta 1967: "Med poslanim je bila tudi mapa z napisom "Cortot, 1955", v katero sem shranila vse be-

leške".

"V Tokiu sem nedavno odkrila, da je na tamkajšnji akademiji poučeval evropski klavirski mojster Leo Sirota, s katerim sem leta 1959 opravila ameriški 'Master's degree' v St. Louis-u", je še dodala.

Gospa Damjana se spominja tudi časov, ko je prišla v Ameriko s študentsko Fulbright, ki ji ni dovolila ostati v deželi po dokončanem študiju: "V Indiani sva nastopala

kar duo; japonski glasbenik Tsutsumi je bil asistent mojstra Janosa Starkerja, jaz pa Györgyja Seböka, ki sta sestavljala svetovno znan par, čelo in klavir". "Novembra leta 2016 sem bila gost Glasbene fakultete pri University of Victoria v British Columbia s programom "Italian Opera and its Singers: una carrellata personale". Namenjena je bila učencem petja, klavirja in italijansčine. Citirala sem jim Pavarotija, ki je rekel, da imam v operi: "amore, odio e morte, cantati e non solo parlati". Z današnjo čudežno tehnologijo sem lahko pokazala trg, na katerem sem v poletju 1935 videla svojo prvo opero, La Gioconda, ki jo je predstavil Il

Carro di Tespi. Povedala sem tudi, da sem tam doživela kot otrok prvi trenutek velike groze, ko so se na odru nenadoma odprla vrata mrtvašnice in je mož, inkvizitor, prisilil mlado ženo, naj spiše strup. Bilo je morda kot neka slutnja: leto in pol kasneje se je groza pojavila sorodnikom v Podgori; in še kasneje, bila sem s staro mamo na goriškem pokopališču, blizu mrtvašnice, in vaščani, ki so prišli iz cele okolice Gorice, so vdrli, da bi odprli vrata, kjer je ležal stric Gigi", se slikovito spominja hudih časov gospe Damjana. Svojega strica in žrtev fašizma Lojzeta Bratuža imenuje z imenom Gigi, kakor so ga poznali vsi domači.

"Z videom o Trgu Ginnastica, kot smo mu pravili, sem se lahko ustavila ob stavbi Sala Ginnastica, v kateri je bil leta 1941 moj oče Rudi zaprt z drugimi Slovenci, preden so vsi bili odpeljani v Urbisaglio in drugam. Spal je v dvorani na slami pod klavirjem. Z videom sem se ustavila tudi ob veliki palači, kjer sem leta 1942 videla in slišala Mussolinija na balkonu", še pove gospa Damjana.

Po maturi na slovenskem klasičnem liceju v Gorici je dr. Damjana Bratuž obiskovala tržaški konservatorij Tartini, na katerem je leta 1950 diplomirala iz klavirja, izpopolnjevala se je v Salzburgu in Parizu, od leta 1958 pa je nadaljevala študije v ZDA, kjer je na Indiana University dosegla doktorat. Dolga leta je poučevala v Londonu, v Ontariu v Kanadi, kjer živi tudi danes.

Dr. Damjani Bratuž voščimo veliko dobrega in ji želimo, da bi tudi v prihodnje bila povezana s slovenskim svetom in še posebej z ljubo Goriško!

JUP

Zborovsko tekmovanje Seghizzi

Pozornost so pritegnili otroški glasovi

V saka izvedba mednarodnega zborovskega tekmovanja Seghizzi ima izstopajočega protagonista, ki ni nujno tudi zmagovalček, a je zagotovo tisti, ki na katerikoli način izraziteje obarva celoten dogodek. 56. tekmovanje so zaznamovali otroški glasovi, ki se po pravilniku pomerjajo v tem okviru z odraslimi zbori in so tudi tokrat dokazali, da ne izostajajo. Otroški in mladinski zbor sta tokrat pritegnila pozornost in simpatijo občinstva in sta tudi osvojila prvi nagradi v obeh združenih kategorijah (velika nagrada pa jima je spodletela).

Na poseben način je blestel filipinski otroški zbor Loboc, najprej ker so ljubitelji zborovskega petja vajeni predvsem filipinskih zborov odraslih pevcev in so se tokrat lahko soočili z zborovsko šolo, ki predstavlja prvi korak do obče priznane, vrhunske kakovosti. Otroci so ob tehničnih in umetniških vrlinah pokazali tudi spoštljiv odnos do samega nastopa, od kričecih, a dodelanih uniform do discipline, obvladavanja odrskega prostora, nasmejanih obrazov, ki vabijo poslušalca k najboljšemu razpoloženju. Zbor je prejel nagrade za koreografijo, najvišje absolutno točkovanje, obetavnega zborovodjo under 30, prvo nagrado v drugi združeni kategoriji (ljudski program, pop in spiritual) in nagrado občinstva. Pozornost je pritegnil tudi moldavski mladinski zbor Cantemus, predvsem zaradi obvladavanja zvoka v niansah pianov (pri katerih je zborovodja pretirano vztrajal), kar je za tako številčen in mlad zbor velik dosežek. Zbor je prejel prvo nagrado v najbolj ugledni,

združeni kategoriji po zgodovinskih dobah.

Nastop slovenskega zbora je letos ostal na robu dogajanja: APZ Tone Tomšič ni presenetil in se je zato ustavil pri finalu z ljudskim programom. Veliko bolje pa se je odre-

veškega zbora Grex Vocalis, ki je v preteklosti slovel, a ni poiskal poti do ažurirane podobe, tako v repertoarju kot v načinu petja.

Letošnjega tekmovanja so se udeležili zbori s Filipinov, iz Italije, Moldavije, Norveške, Poljske, Srbije, Slovenije, Ukrajine in Madžarske. Široka "geografska" paleta potrjuje široko priljubljenost tega že zgodovinskega dogodka v primerjavi z najvidnejšimi evropskimi tekmovanji. Ugled Seghizzija je občini v ponos, kot je na slovesnosti nagrajevanja poudaril župan Rodolfo Ziberna. Ustanova

italijanski ženski zbor Hebel (Saronno), ki se je predstavil s specifičnim repertoarjem pop priredb, s katerim je osvojil prvo nagrado v svoji kategoriji. Zbor je vodil eden najbolj priznanih aranžerjev italijanskega zborovskega ambienta: dirigent in skladatelj Alessandro Cadario.

Najpomembnejšo nagrado, in sicer veliko nagrado Seghizzi, je prejel ukrajinski zbor Sophia, ki je blestel bolj po pevski izobrazbi svojih pevcev kot po standardnem in distanciranem dirigiranju zborovodje, kateremu pa je umetniška komisija podelila posebno nagrado. Marsikdo med dolgoletnimi prijatelji tekmovanja je z velikim zanimanjem spremljal tudi nastop nor-

ve potrjujejo podporo, predsednik in glavni organizator tekmovanja ter vseh stranskih koncertnih dogodkov Italo Montiglio pa je pred leti strateško pripeljal tekmovanje v gledališče Verdi, da bi se ob zboru "spotaknil" tudi, kdor navadno ne zahaja na pevske dogodke. Zanimanje predvsem strokovne publike se je tako povečalo, mesto pa vztrajno ne diha zborovsko, saj se okrog prihoda pevcev z vsega sveta ne dogaja prav nič. To pa je stara zgodba, ki tudi druge postavlja vprašanje o splošnem pristopu k zborovski glasbi, množičnemu svetovnemu gibanju, ki v splošni zavesti očitno ostaja niša za ljubitelje.

PAL

Vladka Tucovič

JEZIKOVNICA

20

Z dvemi ali dvema artikloma?

Med poletnimi dopusti nas pot nemara večkrat zanese čez prag trgovine z oblačili, še zlasti, ko nam trgovci na razprodajah ponujajo blago po nižji ceni. V zadnjih tednih sem tudi jaz podlegla potrošniški mrzlici, ki me sicer ne zagrabi pogosto, in z obešalniki v roki vstopila v kar nekaj kabin, ki so namenjene pomerjanju nove obleke. Tam pa so me pričakali raznovrstni napisi. Niti enega ni bilo, kjer ne bi bilo take ali drugačne napake! Najprej je moj jezikovni čut zadel prvi: *V kabino vstopajte z največ dvemi artikli*. Seveda me je najprej zmotila napačna raba števila. Če sta artikla dva, v knjižni slovenščini, v kateri morajo biti zapisani javni napisi, ne moremo rabiti množine, pač pa seveda dvojino, zato je pravilno: *z dvema artikloma*. Množino bi rabili, če bi bilo kosov več, torej *s tremi, štiri, petimi artikli*. Nekoliko sporna je tudi raba besede artikel, saj bi prevzeto besedo lahko zamenjali z besedo kos ali oblačilo, vendar to ni najbolj skrb vzbujajoče. Neustreznejša je raba nedovršnega glagola vstopati, kot da se dejanje vstopanja v kabino sploh ne zaključuje, ustrežnejše bi seveda bilo *vstopite*, celoten napis pa bi bil pravilen, če bi bil takšen: *V kabino vstopite z največ dvema oblačiloma*. Še najbolj absurdno pa je, da kupec to navodilo prebere, šele ko je že v kabini, in ima lahko v rokah že več kot samo dva kosa obleke, ker pač tega navodila med izbiranjem oblačil še ni dobil. Naslednje obvestilo je bilo: *Spodnjega perila in kopalk, ne zamenjujemo*. Tu je seveda napačna vejica, saj je ta enostavna poved sploh ne potrebuje. Pravilno je: *Spodnjega perila in kopalk ne zamenjujemo*, enaka struktura je npr. v stavku: *Mleka in mlečnih izdelkov ne jem*. Kam in zakaj bi tu postavili piko? Nikamor je ni treba postaviti, ker imamo en sam povedek (glagol) brez naštevanja, vrčkov itd. O napačnih vejicah (pa še čem) se lahko učinkovito poučite, če preberete imeniten priročnik prevajalke in lektorice Aleksandre Kocmut: *Pravipis: zbirka pogostih pravopisnih kavljev* (2012).

Moj jezikovni čut pa je bil čisto dotolčen, ko sem v še eni trgovini prebrala tole (točno tako je bilo zapisano): *Pozor! Naši izdelki so va-*

rovani proti kraji! prosimo Vas, da varoval ne odstranjujete sami, saj bi s tem lahko poškodovali stvari ki se nahajajo v vaši lasti varovala bodo odstranjena na blagajni Hvala lepa. (Te zadnje pike v izvirniku ni bilo.) Joj! Najprej moram zajeti sapo, da se lotim razčlenbe. Seveda je najočitnejše umanjkanje pravilne velike začetnice, manjka končno ločilo pika, ni vejice pred veznikom ki, ki uvaja odvisni stavek, glagol biti je brez potrebe nadomeščen z glagolom nahajati (stvari so v naši lasti, odveč je rabiti, da se nahajajo). Najhuje pa je, da obvestilo sploh ni razumljivo. Kako so lahko oblačila v naši lasti, če pa jih šele pomejamo?! Želi trgovec kupcu sporočiti (mu med vrsticami že kar grozi?), da bo prisiljen v nakup, če se loti odstranjevanja varovala in da si bo z odstranitvijo varovala poškodoval oblačilo, ki ga bo itak moral kupiti, čeprav ga je najprej imel namen ukrasti? Ne vem, ne vem, pravi narobe svet. Pa še velika začetnica pri osebnem zaimku vi, ki naj bi poudarjala spoštljivost (čeprav pravopis v tovrstnih nagovorih dovoljuje rabo tako velike kot tudi male začetnice)! Tu deluje kot posmehovanje, saj je iz preostalega besedila očitno, da trgovec kupca sploh ne ceni. Moj predlog napisa bi bil: *Pozor! Naši izdelki so varovani proti kraji! Prosim vas, da varoval ne odstranjujete sami, saj bi s tem lahko poškodovali oblačila. Varovala bodo odstranjena na blagajni. Hvala lepa.* Tokrat sem izpostavila samo tri napise, čeprav takih jezikovno (in še kako drugače) spornih sporočil okoli nas kar mrgoli. Fotografirana so zbrana med drugim tudi v zaprti skupini skropucalo. si na družbenem omrežju Facebook. Žal bi tudi o nekaterih tam objavljenih napisih oz. nestrpnih komentarjih lahko rekli kakšno pikro, npr. da izpostavljajo sporočila z napakami, ki so jih v nemalokrat zasebnih besedilih zagrešili tujci, ki slovenščine ne obvladajo povsem. Kako že gresta tisti resnici o brunu v lastnem očesu in pometanju pred svojim pragom ...?

Doc. dr. Vladka Tucovič na Oddelku za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete na e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

52. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA 2017

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA
OPČINE (TS) – DUNAJSKA CESTA 35

Petek, 1. septembra 2017

Ob 16.30: dr. Maja Smotlak

● **POJMOVANJE NARODNE IDENTITETE MED SLOVENCMI NA ZAHODNI NARODNOSTNI MEJI OD 19. STOLETJA DO SODOBNOSTI SKOZI PRIZMO ROMANA**

Ob 19.00: predvajanje dokumentarnega portreta o življenju Borisa Pahorja "Boris Pahor. Portrait d'un homme libre" avtorice in režiserke Fabienne Issartel

Sobota, 2. septembra 2017

Ob 16.00: mag. Valerija Perger

● **KAKO DOLGO BO PORABJE ŠE SLOVENSKO?**

Ob 19.00: ob sedemdesetletnici priključitve Primorske Sloveniji bomo v sodelovanju s Kinoateljejem predvajali dokumentarno videonovelo MOJA MEJA, ki jo bo predstavila avtorica Nadja Velušček

Nedelja, 3. septembra 2017

Ob 9.00: sveta maša za udeležence Drage. Somaševanje bo vodil škofov vikar v Goriški nadškofiji Karlo Bolčina

Ob 10.30: dr. Igor Bahovec

● **O VERNOSTI NA SLOVENSKEM: OD SOCIOLOŠKO-ANTROPOLOŠKE ANALIZE DO KRŠČANSTVA, KI PRINAŠA UPANJE, POGUM IN USTVARJALNOST**

Ob 15.30: slovesna izročitev 6. Peterlinove nagrade

Ob 16.00: ddr. Klemen Jaklič

● **O DILEMI NAŠEGA ČASA: PRAVICE ČLOVEKA ALI DRŽAVLJANA**

Kratke

Veliki Šmaren - Repentabor vabi

Repentabor s svetiščem, posvečenim Mariji, ob prazniku Marijinega Vnebovzetja privablja vernike že stoletja v svoja nedrja. Večdnavno praznovanje obsega kulturno, versko in družabno druženje. Višek pa doseže prav na sam Marijin praznik.

Repentabor ima tudi velik simbolični pomen za naše slovenske vernike. V njem se prepletajo zgodovina, kultura in vera našega človeka. Moč tega praznika romarje vsako leto usmerja v prihodnost, jim nakazuje pot in osvetljuje smisel življenja. Letošnji poudarek bo na potrditvi krstne pripadnosti in zahvale, da nas je Jezus poklical med graditelje božjega kraljestva.

Predpraznični program

Lansko leto smo imeli ob jubilejnem letu v tem predprazničnem času srečanje bolnikov, ki ga je organizirala Vincencijeva konferenca skupaj z župnijo. Ker je lepo uspelo, kljub slabemu vremenu, je padla odločitev, da to organiziramo tudi letos. Srečanje starejših in bolnikov bo **v soboto, 12. avgusta, ob 17. uri** s sveto mašo in bolniškim maziljenjem. V nedeljo **ob 20.30** so vabljeni marijanski molivci na molitveni večer za mladino in družine.

Praznični program

Letos bo župnija s svojimi sodelavci in z občino Repentabor pripravila tridnevno slavo.

Začelo se bo v **ponedeljek, 14. avgusta**. Najprej bo branje poezij na pesniški poti **ob 18 uri**.

Ob 19.30 bo sledilo na repentabskem dvorišču odprtje razstave Branke Sulčič "Bohinjska železnica". Sodeloval bo Združeni pevski zbor "Repentabor". **Ob 21. uri** bo v cerkvi koncert za klavir in violino, oblikovala ga bosta mlada glasbenika Rok Dolenc, klavir, in Aleš Lavrenčič, violina.

Torek, 15. avgusta: praznik Marije Vnebovzete

Ves dan je posvečen samo verskemu doživljanju tega velikega Marijinega praznika. Prva romarska maša bo **ob 8. uri**. Kot vsako leto bo tudi letos jutranji shod **ob 10. uri** vodil tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi. Popoldansko slovesnost **ob 17. uri** bo vodil letošnji zlatomašnik Ivo Miklavc, župnik v Trebčah, član salezijanske skupnosti na Opčinah. Letos bo prvič med nami tudi salezijanski duhovnik, Metod Ogorevc, ki prihaja v pomoč slovenskemu delu tržaške Cerkve.

Pri obeh shodih bo tudi priložnost za zakrament sprave.

Sreda, 16. avgusta: župnija praznuje praznik župnijskega zavetnika sv. Roka. Zjutraj bo sv. maša **ob 10. uri**, zvečer **ob 19. uri**. Tudi letos nas bo zvečer **ob 20.30** razveselila nabrežinska godba na pihala. Njihov zavetnik je prav tako sv. Rok. Dolgoletno sodelovanje je tako postala že tradicija. Ta dan je namenjen predvsem druženju in povezovanju. Nabrežinska godba že veliko let povezuje dve naši župniji z istim župnijskim zavetnikom. Romarje čakajo kuhani štrukliji, domača kapljica in druge dobrote samo 14., 15. in 16. avgusta.

Movida ja, movida ne...

Minil je prvi konec tedna, odkar je stopil v veljavo nov pravilnik, ki urejuje nočno poslovanje lokalov v občini Trst. Glasba pred lokali je po novem dovoljena do 22.30. Izredno dovoljenje pa velja do 15. septembra in omogoča glasbo do 1. ure ponoči le ob sobotah in predpraznikih. To dovoljenje pa je že naletelo na kritike prebivalcev, stanovanja katerih spadajo v območje nočne movide. Predsednik tržaške Zveze javnih lokalov Bruno Vesnaver pa izraža nasprotovanje glede pravilnika, ki je preveč tog in okoren. Določila so absurdna za tako turistično mesto, kot je Trst, je dejal. Odbornik za trgovino Giorgio Rossi zagotavlja, da so spremembe k pravilniku še mogoče, pomembno pa je, da norme zagotavljajo ravnovesje med zahtevami občanov in upraviteljev lokalov. Odbornik sicer dodaja, da se pravilnik nanaša na hrup, ki nastaja pred lokali, ne na glasbo, ki se izvaja pred lokali.

Pismo deželnih kmetijskih organizacij za ministra Martino

Krasu gre izjema pri dodeljevanju sadilnih pravic!

"Danes je zgodovinski dan". S temi besedami je pred podpisom dopisa za kmetijsko ministrstvo začel svoj nagovor deželni odbornik za kmetijstvo Cristiano Shaurli, ko so bili ob mizi pred vinsko kletjo Edija Kante-ta zbrani vsi predstavniki deželnih stanovskih organizacij in slovenska deželna svetnika. Da je prišlo do pomembnega dogodka za naše kmetijstvo, je v največji meri njuna zasluga.

Shaurli je dan označil za zgodovinski, ker so prvič stopile skupaj vse deželne stanovske organizacije (Kmečka zveza, Zveza neposrednih obdelovalcev, Confagricoltura, Confederazione italiana agricoltura, Copagri in Cooperative Fedagri), kar pomeni, da so trezno presodile zahtevne kraške vinogradniške pogoje in da so Kras podprle pri svojih legitimnih zahtevah. Pismo na dveh straneh

vsebuje eno samo, a zelo pomembno postavko. Kmetijskega ministra Martino nagovarja, naj se Krasu prizna izjema pri letnem dodeljevanju sadilnih pravic za nove vinograde. Podpisniki z odbornikom Shaurlijem na čelu se sklicu-

Cristiano Shaurli

jejo na izjeme, ki jih Bruselj že predvideva za območja z manj kot 30 centimetri zemlje in so jim torej priznane težje naravne danosti. "Gre za natančno izrisan teh-

nični okvir in za jasno politično voljo, Rim pa bo težko šel mimo obeh ugotovitev", je poudaril Shaurli.

Pri tem gre poudariti, da vse ostalo, ki je vezano na ureditev novega vinograda, ostaja po starem. Še

vedno so predvideni vsi potrebni načrti, med njimi pa ustvarjajo pri vinogradnikih največ preglastic predpisi zaščitnega območja Natura 2000. In prav glede tega je odbornik dejal, da bo deželna uprava do konca mandata poskrbela za ureditev upravljalnih načrtov za območja SIC in ZPS v sklopu Natura 2000. Na omenjene načrte čakamo že deset let, v tem času pa se udeležajo najstrožji evropski predpisi, kar seveda ustvarja kme-

tom in vsem, ki želijo živeti lastno zemljo, velike težave. Pred slovesnim podpisom si je odbornik ogledal potek del v proseškem bregu. Konzorcij za bonifikacijo posoške ravnine je namreč pri koncu pomembnega posega, ki je predvidel širitev glavne poti v vinograde

pod samostanom sv. Ciprijana, tako da je danes prehodna za manjšo mehanizacijo. Dela so zahtevala nekaj več kot milijon evrov, jeseni pa naj bi prišlo do podobnega posega tudi v bregu pod Kontovelom. Gostje so si za postanek izbrali pašne priznanega praprovskega vinogradnika Sandija Škerka, ki je pred nekaj leti uredil ličen vinograd glere prav nad Grljanom in Miramarskim gradom. Opravljeno delo sta predstavila podpredsednik posoškega konzorcija Fabio Coser in glavni direktor Daniele Luis, svoje zadovoljstvo pa je izrazil tudi tržaški župan Roberto Dipiazza. V prvi osebi videti in doživeti breg ter si živo predstavljati, kaj pomeni obdelovati zemljo na terasah ali paštnih, kot jim pravijo domačini, so mnogi prvič videli, še posebno predstavniki kmečkih organizacij, ki pretežno delujejo v Furlaniji. Morda so po tem poučnem sprehodu z lažjim srcem in bolj prepričano podpisali pismo.

MR

Vinogradništvo

"Minister naj prednostno obravnava Kras!"

Pismo, ki so ga pred kratkim podpisali v Praproto, ima po besedah kmetijskega odbornika Furlanije Julijske krajine Cristiana Shaurlija zgodovinski pomen. "Deželna uprava in kmetijske organizacije enotno prosijo ministra za kmetijstvo, naj pri določitvi novih vinogradniških površin za leto 2018 prednostno obravnava Kras", je vsebino zahteve strnil Shaurli, ki skupno prošnjo razume kot veliko priznanje kraškimi kmetovalcem in hkrati kot

znak podpore celotnemu kraškemu območju. Shaurli namreč poudarja, da so prednostno upoštevanje Krasa podprle vse stanovske organizacije Furlanije Julijske krajine, kar je redek primer. "Verjamem, da bo minister Maurizio Martina to znal razumeti", je dodal deželni kmetijski odbornik, ki se je izrecno zahvalil deželnim svetnikom Igorju Gabrovcu in Stefanu Ukmarju za pomoč pri tiskanju vezi in iskanju podpore. Shaurli si je pred tem ogledal še pašne med Prosekom in Križem. Na

tamkajšnjem območju je deželna uprava z namenskim prispevkom konzorciju za izboljšavo tal omogočila razširitev dober kilometer dolge poti med vinogradi, utrditev opornih zidkov in namestitev namakalne infrastrukture. Dela so vredna milijon evrov, z

vzdrževanje goratih območij pravkar uredila nekaj stez, ki se s kraškega roba spuščajo do Grljana. Za ta dela je deželna uprava odštela 80.000 evrov. "Skrbi za kmetijstvo smo dodali še skrb za turistično plat", je dejal Shaurli, ki meni, da sta pogled na morje in edinstvena lega

nedavnim rebalansom proračuna pa so za njihovo dopolnitev dodali še tristo tisoč evrov. Na istem območju je deželna služba za

izvrstna razloga za turistično promocijo območja, s čimer se je strinjal tudi tržaški župan Roberto Dipiazza.

ARC/PV

Srečanje v Vili Manin

Pomembni sklepi deželne vlade

Med sklepi, ki jih je deželna vlada sprejela med sejo 28. julija v Vili Manin, izstopa odločitev, da se visokošolskim ustanovam iz Furlanije Julijske krajine namenita dva milijona evrov več od predvidenega. Po triletnem načrtu, ki ga je deželna vlada sprejela novembra lani, bi tržaška in videmska univerza, šola Sissa ter konservatorija v Trstu in Vidmu prejeli 13 milijonov v treh letih, in sicer pet v letu 2016, štiri letos in prav tako štiri tudi

prihodnje leto. S tem sklepom pa so dotacijo za letošnje leto in za l. 2018 povišali na pet milijonov. Temu so dodali še izredni prispevek v vrednosti 500.000 evrov za raziskovalne dejavnosti. Deželna vlada je tudi povečala število družin, ki bodo v prihodnjem šolskem letu prejele subvencijo za vpis otrok v vrtce. S to odločitvijo bodo subvencijo prejeli vsi prosilci, kar pomeni 3.552 družin. V lanskem letu je bilo te ugodnosti deležna 3.201

družina. Vlada je tudi določila datum dveh referendumov, na katerem se bodo prebivalci petih občin v Karniji izrekli o združitvi. Poenotili bi se Ligosullo in Treppo Carnico, v eno občino pa se zlili še Lauco, Raveo in Villa Santana. Referenduma bosta 29. oktobra. Seja vlade je bila v Villi Manin, da bi se predsednica Debora Serracchiani in njeni odborniki po njej lahko udeležili tudi tamkajšnjega srečanja deželnih zdomcev.

ARC/PV

Vsako leto na praznik sv. Jakoba apostola pridejo kolesarji po Jakobovi slovenski poti, ki se konča v Trstu, počastit svojega zavetnika s sveto mašo. Tokrat jo je daroval vikar pri Sv. Jakobu g. Klemen Zalar. Utrujeni od vročine in naporne poti, so se vrnili polni blagoslova in hvaležnosti za opravljeno Jakobovo pot. Nasvidenje naslednje leto...

Vabilo za vse, ki imajo radi dobro domačo hrano

Praznik terana in pršuta v Dutovljah

Od petka, 11. avgusta, do nedelje, 13. avgusta 2017, bo v Dutovljah na Krasu potekal 47. Praznik terana in pršuta. Na njem bodo številni kraški proizvajalci predstavljali svoje izdelke in pridelke, med katerimi bosta seveda kraljevala teran in pršut. Celotno dogajanje bo popestril raznolik spremljevalni program z nastopi priznanih glasbenih skupin. Praznik se bo začel v petek, 11. avgusta, na Bunčetovi domačiji v Dutovljah, kjer bodo v popoldanskih urah odprli razstavo kamnoseških izdelkov. Isti dan bo tudi diaproyekcija fotografij Alumnov kluba Višje strokovne šole Sežana. Nato bo na sporedu kulinarčni dogodek *Terra Carsus – Kulinarika Krasa*. Zamislila sta si ga prireditelja dogodka, Zavod za šport, turizem in prosti čas Sežana ter Območna obrtna zbornica

Sežana. S svojimi pridelki se bodo predstavili mnogi kraški vinarji, gostinci, sirarji in "pršutarji". Obiskovalci bodo seveda lahko okusili njihove dobrote. Slastne vabe iz kuhin-

skrbele glasbene skupine Rok'n'band, Pop Design in Nera. Isti dan bodo na OŠ Dutovlje odprli razstavo slik kraškega likovnega samorastnika Marjana Miklava in društva kmetič

je bodo protagonistke tudi v soboto, 12. avgusta, ko bodo kraški gostinci v večernih urah ponujali svoje poslastice na prireditvenem prostoru v Dutovljah. Za zabavo bodo po-

Sežanske občine. Razstava bo na ogled tudi v nedeljo. Najbolj pestro bo prav v nedeljo, 13. avgusta, ko bo vse živo že zgodaj zjutraj, ko se bo začel voden pohod po *Teranovi poti*.

Na njej si bodo udeleženci ogledali vinograde in tipične kraške domačije, kamnite kraške štirne, korita, kale in še druge krajevne zanimivosti. Tudi kolesarji bodo prišli na svoj račun, saj bo isti dan tudi voden kolesarski izlet *S kolesom na teran in pršut*. Organizatorji zagotavljajo, da je 25 km dolga krožna proga pretežno nezahtevna. Tudi ta vodi mimo nekaterih lokalnih znamenitosti. Tudi kolesarji bodo seveda lahko pokesili kraške dobrote. Za udeležbo na izletu je v primeru predhodne prijave po elektronski pošti info@sport-sezana. com treba vodniku na dan prireditve plačati 15 evrov. Brez predhodne prijave in na dan izvedbe izleta bo cena nekoliko višja, 22 evrov. Za otroke do 14 leta je udeležba brezplačna; dodatne informacije o dogodku dobite na spletni strani www.visitkras.info/praznikteranainpršuta. V nedeljo dopoldne bo vrata odprla tudi pršutar na Kras Šepulje v Šepuljah, kjer bodo na voljo vodeni ogledi pršutarne, razstava in degustacija pršutov. Ob 11. uri bo tudi posebna vodena degustacija kraškega pršuta in vin iz kleti Vinakras. **IK**

Obvestila

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič prirejata v okviru poletnega niza Srečanj pod lipami avtobus za tradicionalno Romanje treh Slovencev na Sveto Višarje. Odhod izpred Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici v nedeljo, 6. avgusta, ob 7. uri, odhod s Sv. Višarja pa popoldne. Če bo odziv, bo poskrbljeno tudi za postanek na Tržaškem. Informacije in prijave v uradu Kulturnega centra Lojze Bratuž od ponedeljka do petka med 8.30 in 12.30, na telefonski številki 0039 - 0481 - 531445 ali po elektronski pošti info@centerbratuz.org

Romanje starejših in bolnikov k

Mariji na Repentabru bo v soboto, 12. avgusta 2017: zbiranje pod lipami, začetek ob 17. uri s sprevedom v cerkev, kjer bo sv. maša z bolniškim maziljenjem; nato prijateljsko druženje; kdor more, naj pripelje kako starejšo oz. bolno osebo, ki se drugače ne bi mogla udeležiti pobožnosti (avtomobilom dovoljen dostop do cerkve); vabita Vincencijeva konferenca in repentabrsko župnijsko občestvo.

Darovi

Za cerkev v Bazovici: v spomin na pokojno **Marijo Mesarjevo** daruje Ema Križmančič 50 evrov; ob obletnici smrti **sina Edija** darujejo starši 30 evrov.

Vabilo na srečanje Sloveščina z empatijo Posvečeno bo Vladimirju Bartolu

Naslednje srečanje iz niza *Slovenščina z empatijo* bo posvečeno našemu pisatelju Vladimirju Bartolu in njegovi književnosti. Srečanje bo v

Upravitelj sladoledarne Gelato Marco, Marco Dema, navdušen nad pobudo, poklanja nagrado Bartol za komentar, za katerega bo komisija ocenila, da je po določenih kriterijih najboljši. Komentarji se lahko nanašajo na Bartolovo literarno delo, ki je bilo prebrano v celoti, ali na odlomek iz Bartolovega literarnega dela ali na več odlomkov iz Bartolovih literarnih del. Sladoledarna Gelato Marco poklanja kupon za deset slastnih kepice sladoleda. V sklopu srečanja *Slovenščina z empatijo*, ki bo posvečeno Bartolovemu liku in njegovi književnosti, bo Dragica Štirn s Kmetije Štirn ponudila udeleženkam in udeležencem srečanja slastno osvežilo pijačo iz domačega izvrstno pridelanega bezgovega sirupa. Dragica Štirn je prejela za kakovost svojih pridelkov velika zlata priznanja na odmevnih prireditvah v Sloveniji. Vabljeni so bralke in bralci Novega glasa, da se čim prej odzovejo vabilu k branju in h komentiranju Bartolovega literarnega dela ali Bartolovih literarnih del. Komentarje pošljite na naslednji e-naslov: elenacerkvenic@gmail.com.

petek, 15. septembra, v sklopu Slofesta, na Borznem trgu. Prireja ga Elena Cerkevnič v sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih društev in s Krožkom za družbena vprašanja Virgil Šček. Zanimanje za pobudo, namenjeno širjenju in poznavanju literarnega lika Vladimirja Bartola in njegove književnosti, delita Mestna knjižnica Attilio Hortis in Državna knjižnica Stelio Crise, podpira ga tržaška sladoledarna Gelato Marco.

Finančna razmerja med državo in FJK

Serracchiani v Rimu s predsednikom vlade Gentilonijem

Predsednica Furlanije Julijske krajine Debora Serracchiani se je 27. julija v Rimu sestala s predsednikom vlade Paolom Gentilonijem. Glavna tema srečanja so bila finančna razmerja med državo in deželo, ki naj bi jih urejal nov dogovor. Tega pripravljajo funkcionarji deželne uprave ter ministrstev za finance in za deželna vprašanja. "Obetam si, da bomo razmeroma kmalu končali usklajevanja, saj je treba sklepe iz dogovora zapisati še v zakon o proračunu, ki

ga mora sprejeti parlament", je po srečanju s premierjem dejala predsednica Furlanije Julijske krajine. Ta je obenem dejala, da bi se rada izognila scenariju, po katerem bi finančna razmerja med državo in deželo spet urejal sporazum iz leta 2010, ki sta ga sklenila takrat-

ni predsednik dežele Renzo Tondo in finančni minister

Giulio Tremonti. Dogovor sta leta 2014 Debora Serracchiani in minister Pier Carlo Padoan deloma spremenila. Serracchianijeva si obenem prizadeva, da bi nov sporazum potrdil avtonomni status Furlanije Julijske krajine. **ARC/PV**

V tržaški "ribarnici" in muzeju Sartorio Sgarbijeve tajne sobe

Do 20. avgusta je na ogled razstava *Le stanze segrete di Vittorio Sgarbi*, se pravi tajne ali skrivne sobe slavnega italijanskega umetnostnega kritika in kritičnega komentatorja na italijanski televiziji; razstava je obkrožila več mest v Italiji (Osimo, Cortina), Španiji in Mehiki. Sgarbi je zadnjih 30 let, podobno kot drugi zgodovinarji in ljubitelji umetnosti (Longhi, ljubljeno-osovraženi Zeri), prišel do velike zbirke kakih 4000 pretežno italijanskih umetnin, od Quattrocenta do Novecenta. Kot zbiralec se je osredotočil na nepoznane mojstre in stvaritve, ki niso še popisane. "V teh delih odseva bistvo lastne avtobiografije in mišljenja", kot sam pravi, zato torej *tajne sobe*, ki jih želi razkriti še ostalim. Razstavo posveča Vittorio Sgarbi mami Rini Cavallini, ki mu

je bistveno pomagala pri nastanku zbirke, z udeležbo na dražbah in z ustvarjalno prizadevnostjo pri pridobitvi skritih biserov, tudi v ZDA.

Tržaška razstava, ki jo je uredil Pietro Di Natale v slikoviti ambientaciji tržaške ribarnice *Salone degli Incanti*, ponuja 200 del iz zbirke fundacije Cavallini - Sgarbi. Gre za privlačne in barvite slike, kipe, risbe in ornamente, senzualne, fantastične, renesančne, manieristične, baročne in sodobne umet-

nine, ki so razstavljene v žametno rdečih, zaprtih in odprtih prostorih, na dveh daljših krakih mogočne dvorane. Ob vходу je Tržačanka Barbara Fornasir ustvarila intimen knjižni kotiček "Sedere e leggere" za nekatera tržaška dela zbirke (Orell, Schott-Sbisa'). Osrednja "apsida" je okrašena s tremi velikimi Sbisajevimi alegorijskimi panoji, za temi je najskrivnostnejša soba, z deklico s knjigo v rdečem Uga Celade da Virgilio, ki je nosilna slika razstave. Ob bokih sta sobi, v katerih se vrtita dokumentarca *Sgarbi- stan* (2015) režiserke Marie Elisabette Marelli in *Belle di notte* (2001), ki ga je Elisabetta Sgarbi realizirala z bratom in Lucianom Emmerjem. Potem se odpre prava galerija italijanskih slikarjev in šol, od beneške in lombardijske do ferrarske, toskanske in rimske, od Emilije Romagne do Mark. Tu so manj in ze-

lo znana imena, kot so Lotto, Artemisia Gentileschi, Guercino, Nicolo' Pisano, Dell'Arca, Cagnacci, Hayez, Prevati... in 50 slikarjev iz naših krajev: Tominc, Veruda, Leonor Fini, Nathan, Marussigh,

Mušič. Ob velikih okenskih steklih se v sobah vijeta dolgi vrsti skulptur, pretežno italijanskih, a tudi Meštrovicjev Križani. Morda je Sgarbijeva mama kupila katero sliko tudi zase ali za moža Giuseppeja, oba sta bila premožna lekarnarja, a tega sin Vittorio nam ni razkril. Razstava, ki jo prireja Občina Trst s prispevkom Fundacije CRTrieste, je odprta ob ponedeljkih od 15.00 do 19.30; od torka do petka od 10.30 do 13.30 in od 15.00 do 19.30; ob sobotah, nedeljah in praznikih od 10.30 do 19.30. Ob tem je še **vzporedna razstava v Muzeju Sartorio** na oširku Largo Papa Giovanni XXIII z deli samega muzeja in mestnih muzejev, po izboru samega Sgarbija in Lorenze Resciniti. Urnik: od torka do četrтка od 10.00 do 13.00; ob petkih in sobotah od 16.00 do 19.00; ob nedeljah in praznikih od 10.00 do 19.00.

Davorin Devetak

Spomini na nekdanje dni Na Solkanskem polju ...

V času oddiha, ko se vsaj malce otresemo vsakdanjih skrbi, ki tarejo duha, se lahko prepusimo tistim čarobnim trenutkom, ki jih doživljamo tudi v domačem okolju. Tega sicer kar dobro poznamo - ali vsaj mislimo, da ga - pa včasih vendarle ne ujamemo ali ne zaznamo vsega, kar nam kraj, v katerem živimo, podarja. Sama sem močno navezana na severni del našega obsoškega mesta, ker sem brezskrbna otroška leta preživela prav tam, v zelenem obzoru tako imenovanega Solkanskega polja. Le-ta se razteza od Svetogorske ulice (via Montesanto), v njenem najsevernejšem delu proti Solkanu, do soškega brega, ki se ozira na Štmaver in Sabotin. Odkar meja fizično ne zamejuje več tega področja, se ljudje prosto pretakajo čez to nekdanje zelo zastraženo mejno črto, tudi tam, kjer je nekoč bil mejni prehod, namenjen samo kmetom. Ti so bili seveda tudi iz bližnjega Solkana, ki jih je druga svetovna vojna tako kruto ločila ne samo od sorodnikov, ampak tudi od zemlje, ki jim je kot dobra mati vsako leto ponujala svoje sadove. Solkanci so namreč od nekdanj imeli na tem predelu svoje njive, kjer so pridelovali marsikaj, tudi tisto, zdaj tako opevano "goriško rožo", ki so ji nekoč preprosto pravili rdeč ra-

dič oz. "rus jedrik". Na gojenje te povrtnine še danes spominjajo na pol razpadajoče "barake" iz lesa in pločevinastih plošč, ki so jih kmetje postavili, da so v mrzlih zimskih in prvih pomladnih dneh v njih lahko čistili radič, ki je bil že takrat kar donosna vrtnina. V 60. letih prejšnjega stoletja so po ulici Brigata Etna, vzdolž katere se dvigajo redke hiše in ki vodi do ulice Degli Scogli proti soškemu bregu - na drugi pa proti Svetogorski ulici, tam je bila nekoč "šranga", pri kateri je bilo treba plačati cestnino -, počasi stopali voli. Večkrat so bili vpreženi v škripajoče vozove. Njihova hoja je bila še bolj upočasnjena, ko so se trudni vračali s polja, kjer so vlekli plug ali brano. Kje so tisti časi! Zdi se, da je že pretekla cela večnost, ko so se po Solkanskem polju razlegali klici, ki so spodbujali živino, da bi bolj čvrsto stopala med brazdami. Polagoma pa so vole začeli nadomeščati brneči traktorji.

Ko se je zaiskrilo poletno sonce in so škržati neutrudno peli svojo pesem, je za nas otroke predstavljala pravo čudo velikanska potujoča mlatilnica za razna žita. Vsako leto so jo z velikim trščem pripeljali na prostorno dvorišče kmetije "pri Peponu", v začetku ulice Brigata Etna. Njen ropot je odmeval daleč naokrog med

ogromnimi oblaki prahu. Zvedavo smo otroci občudovali ta "čudežni" stroj, iz katerega so na eni strani prihajali snopi slame, na drugi pa dragocena zrna. Mlatilnica je s svojim puhanjem, hroplenjem, drdranjem bila za nas čudo vseh čudes in tudi tiste pravokotne bale slame, do potankosti zrezane in zvezane, so nas privlačevale, tako da smo me

sestrice vsako leto prosile nonota, naj nas spremlja k "Peponu" gledat, kako mlatijo žito. Tega je bilo tedaj na njivah Solkanskega polja kar precej. Očarljivo je bilo zreti v valovanje klasja v vetru in iskati z

očmi med klasi rdeče glavice maha, zraven katerih so bolj sramežljivo razpirale svoje drobne modre cvetove "plavice". Tako smo po domače imenovali te cvetlice, ki so bile kot modre oči med pšenico, ovsom ali ržjo ... Ko pa je od žita ostalo na njivi le strnišče, smo otroci smeli pogledati, če je ostala na njej kakšna cela slamica, ki smo jo potem hranili kot največjo dragocenost in z užitkom iz

obrodile. Na njivah na Solkanskem polju so ob začetku zime iz zemlje silili na plan tudi rožnati "gomolji" repe. Ta je bila tudi nepogrešljiva. Spominjam se, kako je nekega dne nenapovedano prišel k nam na obisk goriški nadškof Peter Cocolin (1920-1982) v družbi prelata Slavka Bavdaža (1920-1993), ki je bil tedaj v Vatikanu v službi na tajništvu papeža Pavla VI. kot komornik. Poleti je prihajal v Gorico na počitnice, saj je njegova rojstna hiša bila prav v ul. Brigata Etna. Nadškof Cocolin je v zelo prijetnem in prijaznem pogovoru povedal tudi, kako so se kot mladi, zmeraj lačni semenišniki pogosto sprehajali na tem koncu mesta, in ko so šli mimo njiv z repo, so zmeraj kakšno izpulili in jo s slastjo kar surovo pohrustali. Koliko nepozabnih spominov je vezanih na ta kosček zemlje ob

Soči!

Lučaj stran od kmečkega mejnega prehoda še zdaj ponosno stoji "vila de Nordis", ki bi morala po zemljepisni legi spadati na solkanska tla. A ob zamejitvi so ji vezi njenih gospodarjev z anglo-ameriški vojaškimi oblastmi omogočile, da je ostala na italijanski strani. Nad tem mnogo let kasneje ni bila prav nič navdušena grofica Liduška de Nordis, ker je večkrat potožila, da Italija terja od nje zmeraj več davkov. Odkar počiva v miru v družinski grobnici na pokopališču na Sveti Gori, ji je gotovo veliko lažje ... Do te grofice smo otroci imeli neko "strahospoštovanje" - prirojen slovenski tlačansko - podložniški čut! - tudi zato, ker je bilo za nas njeno življenje dokaj skrivnostno. Od aprila do oktobra je živela v Gorici, v tej vili čisto ob robu Solkanskega polja, tako rekoč že v Solkanu, ostale mesece v letu pa je preživljala v daljni afriški državi Keniji, kjer je podedovala posestvo. Spominjam se, da je bil prvi črnc, ki sem ga kdaj videla, prav njen sloki, lepi "lakaj", ki smo ga vsi radovedno opazovali, ko je stopal po naši ulici Brigata Etna, namenjen v mesto ali v vilo de Nordis. Prav ob tej hiši je tekla meja, ki so jo označevali mejni kamni. Pozorno pa so jo stražili mrki miličniki. Ti so nehalno stopali ob tej črti sem in tja v spremstvu psov, nemških ovčarjev, in poganjali strah v kosti s svojimi srepimi pogledi. Z njimi se ni dalo se šaliti. Če je kdo skušal prekoračiti mejo ilegano, se niso

pomišljali, so kar streljali. Več kot kakšen ubožec je prva leta po drugi svetovni vojni pod streli tu končal svoje dni. Hudo je bilo! Za nas malčke pa je bila težko razrešljiva uganka, zakaj so ti stražarji na meji, prav tu na severnem koncu Solkanskega polja, na "grobbljah" katerega so spomladi svoje nežne glavice dvigali zvončki, poleti oz. v jeseni pa opojno dišeče ciklame. Groblje so veliki kupi kamenja, ki so ga odlagali kmetje, ko so "čistili" njive, ki so ga bile ob ponovnem oranju spet kar polne - nekoč je bajte tu tekla struga Soče. Groblje je poraslo razno grmičevje, ki je ustvarjalo primeren habitat za žlahtne cvetke, pa tudi za mah, ki je rad obraščal te kamnite gmote in smo ga v mrzlih decembrskih dneh nabirali za jaslice. Eh, zdaj je na Solkanskem polju zmeraj manj te "idle". Čeprav se na njem še bohotijo vinogradi in na nekaterih njivah še zmeraj uspeva rdeč radič, v zgodnjem poletju na nekaterih zadisi celo sivka, marsikatera polja, žal, ždijo zapuščena in se na njih širi "siršča" tako smo jo nekoč imenovali - trdoživ plevel, ki ima nekakšen "klas". Temu smo mi pravili "zastavica" in je bil za otroke tako zelo privlačen. Zato smo jih včasih utrgali in prinesli domov. Pa nas je nono takoj naglal nazaj in nas opozoril, naj odvržemo tisto "klasje", da se ne bi usejalo na vrtu. Težko bi ga bilo iztrebiti.

Namesto volov so zdaj na njivah in v vinogradih traktorji. Tudi trgači in tisti kmetje, ki sklonjeni zlagajo v šopke izkopen radič, niso več tako glasni kot nekoč. Vse je bolj tiho. Po ulicah in stezah Solkanskega polja se vozijo avti, predvsem pa se sprehajajo sprehajalci s psi. Teh je zmeraj več. Prihajajo iz mesta z avtomobilom, parkirajo ob robu kakega travnika in se s psom odpravijo na krajsi sprehod. Solkansko polje pa so k sreči znova odkrili tudi Solkanci. Kar precej jih je, ki se odločajo za sprostitveno hojo ali tek mimo teh njiv. Tako je Solkansko polje spet malce bolj "od Solkancev". Tudi na tem skrajno severnem delu Gorice se je v malem odslakovala etnična podoba našega mesta: na poljih sta se mešala slovenski in furlanski jezik - v manjši meri italijanski. V ul. Brigata Etna in Degli Scogli pa so v glavnem živeli Slovenci. Z leti se je, žal, navadno zaradi porok sinov ali hčera z Italijani, marsikatera družina poitalijančila, kar pač odraža tudi splošno stanje v Gorici, v kateri so sicer zdaj prisotni tudi pribežniki nešteti narodnosti. Nekdanjega sveta ni več, kot večkrat ponavlja naš odgovorni urednik Jurij. Takim nostalgikom, kot sem podpisana, pa ostajajo le topli spomini na nekdanje, mislim, srečnejše dni.

Iva Koršič

Katja Ferletič

TAKI SMO (4)

Kdo je ustvaril Marilyn Monroe?

Kozmetika je danes sektor v stalnem razvoju; na italijanski državni ravni je v letu 2016 ustvaril več kot 10,5 milijarde evrov dobička. Strokovnjaki predvidevajo dodatnih 4,6 % dobička za leto 2017. Iz leta v leto se okusi in navade potrošnikov spreminjajo, a prodaje kozmetičnim salonom, parfumerijam ali končnemu kupcu se stalno večajo. Kupovanje ličil in kozmetičnih sredstev na spletu se je povečalo za 7,8 %: to pomeni ob koncu leta 2017 približno 300 milijonov evrov samo na italijanskem tržišču. Vzponredno naraščajo zanimanje v trgovinah in na spletnih straneh za naravne proizvode in tiste "cruelty free", pri proizvodnji katerih ne pride v poštev testiranje na živalih. Kozmetika je sektor, ki se je začel razvijati v antiki. Že

stari Egipčani so gojili kult lepote, ljubili so dišave in ličila. Na oči so si s palčico nanašali "kohl" - prah temne barve, ki so ga pridobivali iz svinca, brona, pepela in zažganih mandljev, in to ne samo iz estetskih razlogov, ampak tudi iz terapevtskega namena, da bi oči branili pred infekcijami. Stari Rimljani so si s kohlom barvali obrvi in trepalnice. Gospe so že v 3. stoletju pr. Kr. zelo skrbele za svoje lase: nosile so čudovite pričke in uporabljale barvila. Z okro so poudarjale ustnice, z "gipsom" pa belile kožo. Bela koža je bila značilna za bogate družbene sloje tudi v naslednjih stoletjih. V viktorijski dobi (19. stol.) so dame uporabljale rižev prah na obrazu in dekolteju, a zastrupljale so se tudi z ličili, ki so vsebovali svinec in arzenik.

Na začetku 20. stoletja so postala ličila dostopna vsem ženskam. V ZDA se je ta sektor začel razvijati vzporedno s filmom: v tridesetih letih so vse gospe hotele biti podobne slavnim igralkam, kot sta Greta Garbo in Marlene Dietrich - usta so morala imeti obliko srčka, tanke obrvi pa so uokvirjale

obraz. S prvimi velikimi kozmetičnimi hišami se je začela razvijati industrija make up-a. Poleg Elizabeth Arden in Helene Rubinstein je v tistih letih v ZDA zaslovel tudi izkušeni masker Max Factor, ki je skrbel za podobo hollywoodske elite. Prav on je proti koncu 40. let v svojem salonu "Blonde Room" mlado dekle s temnimi lasmi spremenil v slavno plavalaso filmsko ikono z rdečimi ustnicami - Norma Jeane Baker je postala Marilyn Monroe. Njen make up je še danes aktualen in glamurozen. Rdečo šminko "ruby tuesday", ki jo je Marilyn ljubila, še najbolj uporabljajo profesionalni maskerji in navadni ljubitelji make up-a. Po drugi svetovni vojni je nastopil čas optimizma in barv. Filmska zvezda, ki so jo v teh letih vse posnemale, je bila Audrey Hepburn, kozmetična hiša

Avon, ki še danes obstaja, pa je prvič uspešno uvedla tehniko prodaje od vrat do vrat. Sledila so leta izredno hitrega razvoja na tem področju. V 70. letih so bili v trgovinah prvič na voljo različni spreji za lase in telo, pri ličenju je bil poudarek na očeh, ki so bile odete v zelo barvane senčke. Sledilo je obdobje velikih finančnih naložb v tehnološki razvoj in izboljšanje kakovosti proizvodov, ki traja še danes. Mazila, kreme, različni pripomočki in stroji za negovanje telesa so nasičili tržišče. Do pred nekaj leti so v laboratorijih kakovost ličil preverjali z uporabo naravne ali umetne svetlobe, danes pa, v času, ko nas bolj zanima, kako izgledamo na slikah, ki jih objavljamo na družbenih omrežjih, kot pa v realnosti, to počnejo z uporabo kamer različnih pametnih telefončkov. Zadnje raziskave na področju kozmetike dokazujejo, da bodo morali v naslednjih desetih letih proizvajalci postati še bolj učinkoviti, naravni in primerni za zadovoljevanje potreb posameznika. Industrija make up-a se mora prilagoditi "selfijem".

nje srkali limonado, ki je bila v vročih dneh najbolj priljubljena pijača.

Ja, včasih je bilo Solkansko polje na pogled res pravi kmečki svet v malem. Na njem so se od nekdanj bohotili tudi lepo urejeni vinogradi s trtami malvazije, rebule ... V času trgatve je vse oživel: glasni trgači so spretno iskali grozde med listi in jih z natančnimi rezi odvezli trti ter jih zlagali navadno v pletene koše, nato pa jih usuvali kar v čeber, ki je stal na vozu. Od vsepovsod je dišalo po moštu. Vinski bratci so po sv. Martinu tako radi posedali v osmici "pri Peponu", se pogovarjali, včasih tudi peli ali se prerekali, še največkrat pa igrali "moro". Ob koncu njiv, kot nekakšni mejniki - stražarji, so širile svoje bohotne veje grčave murve, ki so spominjale na čas med vojnami, ko so tudi v naših krajih gojili sviloprejke. Murve so bile zelo priljubljene nam otrokom. Neučakano smo opazovali, kdaj bodo drobne murvice nabrekli, se napolnile s sladkimi sokovi in se rahlo obarvale v rožnate ali skoraj vijolične barve. Kako so bile sladke in dobre! To je bil edini sadež, po katerem smo otroci lahko segali. Nič drugega nas ni smelo privlačevati. Vse bi bilo kraja, le murvic ni bilo prepovedano trgati. Kakšna poslastica so bile: prepolne sladkorja, da so se roke in prsti kar lepili! Najbolj žalostni smo bili, ko so kmetje od časa do časa oklestili njihove veje. Takrat smo vedeli, da naslednje leto murve ne bodo

Prejeli smo

"Igrica" je vedno ista

Že več dni se po medijih vrstijo prispevki o našem glasbenem šolstvu, točneje o sredstvih v višini 150.000 evrov, ki naj bi jih SCGV Emil Komel prejel zato, da se z Glasbeno matico združita v en sam subjekt. Primerjava z nečim, čemur je bila naša skupnost že priča, se mi naravno vsiljuje.

Pred nekaj leti sem bil namreč pri SSO zadolžen, da spremljam postopek uvajanja novih pravil za financiranje tako imenovanih manjših ustanov. Kaj kmalu je postalo jasno, da je katerakoli sprememba že obstoječih pravil, ki ni

le lepota narave, vezana s celo vrsto, jaz jih imenujem tehnično-pravno-knjigovodstveno-administrativnih, dilem, ki niso rešljive enostransko, ampak samo v sozvočju obeh strani: manjšinskih ustanov in Dežele. Prosili smo odborništvo za tehnično omizje, na katerem bi nam pristojne deželne službe pojasnile, v kateri (navajam v skrajšani obliki) pravno-knjigovodstveni okvir nameravamo postaviti določene spremembe. Samo tako bi namreč lahko naši predstavniki pravilno ocenili njihov učinek. Srečali se nismo niti enkrat. Deželni odbornik je

nato pripravil predlog za nov pravilnik, ga poslal v pogled našim ustanovam in rekel, naj se izrazimo oziroma predlagamo spremembe. Z nekaterimi zadevami smo se strinjali, z drugimi pa ne. Vendar tudi tiste, s katerimi smo se strinjali, so imele eno in isto hibo: ni bilo mogoče podati končne ocene, dokler nam ne bi Dežela povedala, v kateri pravno-knjigovodstveni okvir jih name-rava postaviti. Zopet smo prosili za tehnično omizje in... sredi poletja odbornik Torrenti skliče se-stanek ter objavi, da bo prisoten še glavni za deželno knjigovodstvo. Pridemo na sestanek, toda glavnega za knjigovodstvo ni od nikoder.

/str. 18
Albert Devetak

Za ureditev državnih zadev je treba povečati volilno udeležbo in zaupanje v demokracijo

Odločitev o meji med Slovenijo in Hrvaško deli vlado

Poletja niso vsa enaka, čeprav sonce enako sije in zmeraj vpliva in deluje na ljudi in stvarstvo. Toda človek je za svoje razpoloženje v veliki meri odvisen tudi od razmer in dogodkov v državi in življenju. V tem času nas obremenjujejo ponavljajoči se požari, ki so tudi posledica malomarnega in brezdušnega odnosa državnih organov in njihovih pomanjkljivih ukrepov. Premier Miro Cerar pa svojo vlogo v tej zadevi vidi skoraj zgolj v obiskovanju pogorišč in besedičenju, da bi morali požare in ekološke težave hitreje in uspešneje preprečevati. Lagoden in oddihu namenjen mesec avgust je očitno čas intervjujev z znanimi politiki, ki pa po večini samo razlagajo svoja mnenja o razmerah in krizi na več področjih v Sloveniji in o rešitvah, ki jih nudijo. Hkrati pa mnogi ljudje iz različnih razredov in slojev t. i. navadnega sveta in življenja razmišljajo o tem, kje bodo dobili denar za plačilo zloglasnih položnic, to je za plačilo življenjskih stroškov. Javna občila provladnih ideologij in politične usmeritve o težavah in stiskah omenjenih državljanov ne poročajo ter raje ustvarjajo nekakšno idilično po-

dobno o življenju in razmerah v Sloveniji. Časnik Delo je v ponedeljek, 24. julija, v rubriki Nepreliščano objavil mnenje prof. dr. Verice Trstenjak, "da bi v Sloveniji bili radi nad Švico, delali pa bi kot na Balkanu". Toda ona je v intervjuju na spletu najbolj kritično obravnavala zlorabe v slovenskih bankah, za katere še nihče ni odgovarjal in ki bodo še

zaposliti. Dobila pa je mesto profesorice za ustavno pravo na ugledni dunajski univerzi. Mediji levega izvora in opredelitive tudi niso, na primer, objavili pomenljive ugotovitve neodvisnega poslanca Bojana Dobovška, "da je v največji vladni stranki, SMC oziroma Stranki modernega centra, dejavno preveliko moči, kar ustvarja možnosti zlorab, tega pa

bliko, je razložil svoje poglede na razmere v Sloveniji. V dolgem pogovoru za družbenopolitični tednik Demokracija je menil, "da se domovinska ravnodušnost pri nas širi in pogloblja. To se vidi tudi v tem, da se javnost na neumne politične odločitve in krivične sodne procese vse manj odziva. Tudi v osrednjih javnih medijih je zaznati vse večji pogum za širjenje laži in neresničnih informacij. Vendar ob vsem tem lahko tudi opažamo, da manjši, a kritični del prebivalstva postaja vse aktivnejši. Nastajajo vse večji nemiri in protesti. Nekateri celo menijo, da smo na pragu nove državljanske vojne. Edino zdravilo je dvigniti volilno udeležbo in povečati zaupanje v demokracijo. Imam nadalje vtis, da evropsko množično krščanstvo resnično blede, vendar se hkrati očitno krepi krščanska zavest manjših skupin in posameznikov. Verjetno so taka ciklična razvoja gibanja normalna in celo potrebna. Nobeno gibanje – in krščanstvo je gibanje –, se ne ob-

novi in ne utrdi, če ne gre skozi krizo. Kriza mu lahko da nov zagon in nov kakovosten razmislek. Kljub vsemu sem torej optimist", zatrjuje France Cukjati. Kljub množici drugih dogodkov pa je v Sloveniji še vedno osrednja tema razmišljanj in ocenjevanja sodba arbitražnega sodišča v Haagu o meji med Slovenijo in Hrvaško. Pričakovanje, da bo vrh slovenske države in politike o njej imel enotno opredelitev in mnenje, se ni uresničilo. Premier Miro Cerar izjavlja, da zdaj ni čas za napovedovanje ukrepov zoper Hrvaško, ki razsodbe o meji ne prizna, in grozi, da bo preprečila njeno uresničevanje. Predsednik vlade zatrjuje, "da mora Slovenija zdaj pokazati pripravljenost, da s Hrvaško doseže dogovor o izvajanju arbitražnega sporazuma. To bomo ponavljali in Hrvaški še nekaj časa ponujali roko". Zunanji minister Karel Erjavec pa odločno nasprotuje vsakršnemu dogovarjanju s Hrvaško, "ker Hrvaški ni mogoče zaupati". Jansen in odločen v prid Hrvaške je minister za gospodarstvo Zdravko Počivalšek. On je po sestanku s svojo hrvaško kolegico Martino Dalić dejal, "da bi Hrvaška že morala biti vključena v schengenski sistem, v okviru EU". Na podlagi različnih izjav in dejstev je zelo očitno, da premier in ministri koalicijske vlade razsodbo o meji med Slovenijo in Hrvaško, kolikor je mogoče, izkoriščajo za pridobivanje simpatij in podpore javnosti, najbolj volivcev, zato ker se je v Sloveniji predvolilna javnost političnih strank že pričela. V komentiranje o meji se je vključil tudi veleposlanik Ruske federacije v Sloveniji, Doku Zavgajev. Na srečanju s časnikiarji

je dejal, "da obstaja arbitražna sodba, ki jo je treba spoštovati tudi zato, ker sosedov ne izbiramo". In v nadaljevanju še zanimivo in nemara celo aktualno mnenje, ki ga je v komentarju o arbitraži za določitev meje, objavljenem v časniku za družbo in kulturo, Slovenski čas, objavil Jernej Letnar Černič. Navaja, "da sta za tango potrebna dva", in sprašuje: "Ali je smiselno vztrajati pri odločitvi arbitražnega sodišča, če hrvaška stran zavrača njeno izvrševanje. Hrvaško nasprotovanje namreč ustvarja nov spor glede pristnosti, veljavnosti in izvrševanja arbitražne odločitve. V slovenskem kontekstu je tudi vprašljivo, kako odločbo o meji uresničiti z ustavnopravnega vidika, saj jo bo treba prenesti v naš ustavni pravni red. Tu pa se lahko pojavijo težave, saj temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije določa, da so meje slovenske države s sosedami že določene". Ob koncu tega prispevka navajam podatke, ki je naši javnosti najbrž neznan. Generalni tajnik Izzeljenskega društva Slovenija v svetu, Boštjan Kocmur, je v intervjuju ob 25-letnici delovanja društva povedal, da se je v obdobju od osamosvojitve Slovenije pa do zdaj iz Argentine vrnilo okoli 500 naših rojakov, zvečine nekdanjih političnih beguncev in njihovih potomcev. Še vedno pa prihajajo posamezni mladi ljudje, ki so se odločili za študij na slovenskih univerzah. Boštjan Kocmur, ki je tudi sam povratnik iz Argentine, pa je tudi opozoril, "da Slovenija dobro desetletje po osamosvojitvi ni bila pripravljena sprejemati svojih izseljencev".

Marijan Drobež

Robert Capa v Ljubljani in Trstu

V Cankarjevem domu retrospektiva Na gradu sv. Justa fotografije iz Italije

Vse do 27. avgusta poteka v Cankarjevem domu (CD) v Ljubljani obširna **retrospektivna razstava "največjega vojnega fotografa vseh časov"**. Robert Capa se je rodil kot Endre Friedmann v židovski družini 22. 10. 1913 v Budimpešti in umrl v Vietnamu, kjer je med fotografiranjem usodno stopil na mino 25. 5. 1954. V slikoviti lokaciji tržaškega **Alinari Image Museum** na gradu sv. Justa pa je postavljena do 17. septembra fotografska multimedijška razstava **Robert Capa v Italiji**. Ljubljanska retrospektiva je nastala ob 70-letnici fotografske agencije **Magnum Photos**, ki jo je Capa ustanovil l. 1947 s Francozom Henryjem Cartierjem-Bressonom, Angležem Georgejem Rodgerjem, Poljakom Davidom "Chimom" Seymourjem idr. Pri postavitvi v CD je sodelovala sama agencija s posredovanjem zastopnika za Jugovzhodno Evropo zavoda Photon iz Ljubljane. Ob skrbi koordinatorke Nine Pirnat Spahič, odgovorne za postavitev Katarine Štok Pretnar in grafičnega oblikovalca Braneta Žalarja je nastal čist koncept, ki s prehodom preko podzemnih, elegantno zatemnjenih zastorov predstavlja esenco Capovega razmeroma bogatega delovanja.

V **International Center of Photography** (ICP) v New Yorku je ohranjenih preko 70 tisoč negativov iz njegove zapuščine in ljubljanski izbor 97 črno-belih fotografij dokumentira ključne mednarodne dogodke in vojne od polovice 30. let do njegove prezgod-

nje smrti. Začne se s slovitimi kadri prve reportaže 19-letnega Cape o Trockijevem predavanju v Københavnu l. 1932 o ruski revoluciji, ob začetku njegovega nomadstva iz Budimpešte skozi Berlin, Dunaj, Pariz in New York, ki zapo- pače kar 23 držav s štirih celin. Začne se njegovo zlato obdobje, med Francijo in Španijo (1936-39). Gre za prave fotografske spomenike, od manifestacij Ljudske fronte v Parizu do dramatičnih, realističnih in tudi nežnih slik državljanske vojne: oblegani Madrid, Barcelona, Cordovska fronta. To je delno posnel v družbi Gerde

no vojno kot "akreditirani tujec" (madžarski državljan) v okviru ameriške vojske šele leta 1943 v Severni Afriki. Potem so na vrsti posnetki iz Velike Britanije, Italije in Francije (1941-44): osvoboditev Sicilije in Juga Italije, priprava izkrcanja v Normandiji, zgodovinski posnetki D-Dneva na obali Omaha in nezadržna pot zaveznikov do Berlina, Belgija 1944, Nemčija 1945. Kot nekakšen intermezzo so portreti prijateljev pisateljev, režiserjev in igralcev: Hemingway, Steinbeck, Capote, Hudson, Bogart, Cooper in Bergmanova, s katero je bil v razmerju.

prerok, vsaj zase ne, saj eden njegovih rekov se glasi: "Upam, da bom do konca življenja ostal brezposeln kot vojni fotograf".

CAPA V ITALIJI - V TRŽAŠKEM ALINARI IMAGE MUSEUM NA GRADU SV. JUSTA

Tržaški pregled pa je s svojimi 35 tiskanimi fotografijami in preko 100 digitalnimi izključno posvečen vojni kampanji zaveznikov v Italiji leta 1943 in 1944, od izkrcanja na Siciliji do neapeljske vstaje, od Montecassina do Anzia. Novost tržaške Alinarijeve razstave, ki je obkrožila ves polotok, je poseben multimedijški kompleks, ki s pomočjo velikih in malih zaslonov, 3D animacije, holograma in računalniških povezav z osrednjim Alinarijevim fotoarhivom nadgrajuje možnosti predstavitve in analize fotografskega opusa. Mimo najbolj znanih in ikoničnih Capovih fotografij iz Italije, od žalujočih mater na pogrebu mladih padlih v Neaplju do kmetiča, ki kaže s palico smer čepečemu ameriškem vojak, so posebej povedne tiste manj spektakularne iz sicilske vasi **Troina**, ki slikajo vsakdanje opravke vojakov, umivanje, kosilo, pregled okolice, prenos ranjencev na nosilih, utrinke spet normalnega življenja civilistov. Razstava je nastala iz sodelovanja **Fundacije Fratelli Alinari in Madžarskega narodnega muzeja iz Budimpešte** (kuratorica Beatrix Lengyel). Fotografije so iz serije Robert Capa Ma-

Nemški ujetnik Sicilija 1943

ster Selection III, se pravi iz izbora 937 fotografij, ki sta ga opravila Capov brat Cornell in biograf Richard Whelan med leti 1990 in 1992. Prva serija pripada tokijskemu sponzorju Fuji Art Museum, druga newyorškemu ICM, tretja pa madžarskemu muzeju. Massimiliano Pinucci je avtor multimedijskega dela. Razstava je odprta do 17. 9. in si lahko ogledamo sam grad sv. Justa, ki so ga Avstrijci dogradili v skoraj dvesto letih (1468-1636) in so v njem bivali cesarjevi poveljniki do l. 1750. Zanimivi so grajski mestni muzej, z bogato renesančno sobano Caprin, orožarna in lapidarij, z izvirnimi kipoma Mihca in Jakca in mestnim simbolom (melon). Urnik tržaške razstave: od torka do nedelje, od 10. do 19. ure. Ljubljanska pa je odprta vse dni, od 10. do 19. ure, v četrtek od 10. do 21. ure, ob nedeljah od 10. do 18. ure. Mnogo fotografij Roberta Cape spada v dediščino in zgodovino preteklega, "kratkega", razburljive-

ga stoletja, a tudi sodobnega skupnega imaginarija. Zlasti iz ljubljanske retrospektive bi lahko opozorili na številne umetnine, ki jih kritiki in zgodovinarji fotografije stavijo ob bok velikom slikarstvu. Tu ni prostora za to in zato smo na naši spletni strani objavili še nekaj bolj pomenljivih vzorcev. Mor-da le za pričevanje bi povedal, da sva si razstavo v CD ogledala s fotografom Giovannijem Montenerom. Za naju je bilo to neke vrste romarstvo. Oba skoraj najstnika sva bila presunjena od zgodovinske razstave **Venezia '79 Fotografia**, ki je leta 1979 prvič v Italiji obelodanila summo fotografije. Sam sem se "prvič" seznanil in vzljubil to obliko umetnosti, Montenero pa se je po obisku delavnice Giannija Berenga Gardina tej usodno zavezal. Oba sva ugotovila, da je bil eden od glavnih botrov za to prav Capa. Montenero je tudi, strokovno, ugotovil, kako se je kakovost in ostrina posnetkov v razponu dvajsetih let Capovega dela izpopolnjevala z razvojem tehnologije. Kot fotografu z vojnih in kriznih prizorišč Balkana so mu bili blizu sočustvujoči posnetki nemških ujetnikov, tako šokiranega rekruta kot arogantnega esesovca. Do konca julija je bila v Ronkah, na sedežu društva **Leali delle Notizie**, Montenerova razstava **Finis Jugoslavie** o samostojnosti Slovenije. Njegovi mehki črno-beli posnetki o mladih slovenskih vojaki in federalcih, navadni dogodki ob tankih, detajli življenja so bili enako občuteno podani. Tudi meni sta se vtisnila v spomin užaloščeni wehrmachtovski vojak, ki ga je Capa posnel z neverjetno empatijo, in umrl nemški vojak na plaži pri Anziju.

/str. 18
Davorin Devetak

Vojni nasmeh Barcelona 1936

Taro, poklicne in življenjske partnerice, ki je bila ubita l. 1937. Priča je "globalizaciji" vojne z obiskom Kitajske v družbi dokumentarista Jorisa Ivensa za japonsko-kitajsko vojno 1938. Najbolj "znani vojni fotograf na svetu" je uradno začel dokumentirati 2. svetov-

Kratek oklepaj "miru" predstavlja jo antropološke fotografije iz Sovjetske zveze (1947) in Vzhodne Evrope (1947-49). V novoustanovljenem Izraelu (1948-50) in Francoski Indokini (1954) pa spet spregovori vojna. Capa, izredni sodobni zgodovinar, ni bil enako dober

NA BOŽJO POT PO EVROPI SEM IN TJA (67)

Mariza Perat

Zelo znana so bila romanja dunajskih mož, ki sta jih vodila jezuit p. Abel in sv. Klemen Dvoržak. Tako beremo v Bgobju, da sta julija 1906 z Dunaja prispela v Marijino Celje dva vlaka dunajskih mož – božjepotnikov, katerim se je pridružilo še 90 mož iz Gradca ter preko 20 iz Celovca. Tu je treba omeniti, da iz Gradca, pa tudi iz drugih krajev Štajerske, tudi danes vsako leto, navadno v mesecu maju ali juniju, peš priroma v Marijino Celje skupina mož, žena in mladih, in to ob vsakem vremenu. Iz Gradca do Marijinega Celja je pot dolga približno 100 km in, kot posebna romarska pot, vodi preko gozdov in travnikov. Romanja prirejajo župnijski skupaj s športnimi središči. Kot že omenjeno, je celjska božja pot veljala kot osrednja božja pot avstro-ogrskega cesarstva.

Cesar Ferdinand III. je Celjsko Marijo imenoval "Veliko Mater Avstrije". Madžari so ji dali naziv, kot je že bilo povedano, "Velika ogrska Gospa", Čehi, Slovaki in Slovenci pa "Mati slovanskih narodov". Leta 1954, v Marijinem jubilejnem letu, pa je Celjska Marija do-

Romarji v Marijinem Celju

Madžarki primas, kardinal Jozef Mindszenty

ništvu v Budimpešti, nato je odšel v Rim in končno na Dunaj, kjer je umrl. Sam je dejal, da bi takrat, "ko bo moskovska zvezda padla z neba", rad odšel domov. Želja se mu je izpolnila in od 3. maja 1991 počiva v stolnici v mestu Esztergom, sedežu glavne madžarske nadškofije.

V času, ko je bil pokopan v celjski baziliki, so njegov grob obiskovale trume Madžarov.

Kot zanimivost naj dodam še naslednje: ko je cesarici Ziti, soprogi zadnjega avstrijskega cesarja Karla I., danes blaženega, ob njeni 90-letnici bilo dovoljeno stopiti na avstrijska tla, je njena prva pot bila v Marijino Celje. Navezanost na marijacejsko božjo pot se je pokazala tudi, ko se je njen vnuk Karel tu poročil. Celjska bazilika s svojo mogočnostjo, s svojimi znamenitimi orglami tudi danes očara vsakega obiskovalca. Vsako leto obiskuje to božjo pot približno en milijon romarjev in tu, kot nekoč njihovi predniki, prosijo Božjo Mater za varstvo in pomoč.

Svetišče oskrbujejo benediktinci, ki so tu tudi župniki in ki so tudi danes odvisni od opatije v St. Lambrechtu.

Naj ob koncu še omenim, da je svetišče v Marijinem Celju v Avstriji pobrateno z istoimenskim svetiščem v Marijinem Celju nad Kanaalom. Tamkajšnji župljani zato občasno radi poromajo k Celjski Mariji na Štajersko.

VIRI:

Hajnšek p. Odilo: Marijine božje poti. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1971
Klinec Rudolf: Na božjo pot, Trst 1965
Lapajne Ivan: Zgodovina štajerskih Slovencev, Ljubljana 1884

Rihar Franc: Marija v zarji slave, izdala Mohorjeva družba v Celovcu 1909

Podatki: Logar Slavica; Knjižnica Dušana Černeteta v Trstu

Romarji iz Marijinega Celja nad Kanaalom v avstrijskem marijacejskem svetišču

Bazilika v Marijinem Celju

Stolnica v mestu Esztergom

bila naslov "Kraljica narodov", kar je vsekakor zelo primeren naziv, saj so na to božjo pot od začetka romali in se tu srečevali različni narodi. Leta 1907 je svetišče bilo odlikovano z naslovom "manjše bazilike".

Dne 13. septembra 1983 je marijacejsko svetišče obiskal sv. Janez Pavel II., 8. septembra 2007 pa je sem priromal papež Benedikt XVI.

V eni izmed kapel na levi, madžarski strani svetišča je bil 15. maja 1975 pokopan madžarski primas, kardinal Josef Mindszenty (1892-1975). Po nekaj letih ostrega zapora v svoji domovini je našel zatočišče najprej na ameriškem veleposla-

S 17. strani / Robert Capa v Ljubljani in Trstu

V Cankarjevem domu retrospektiva ...

To mi je dalo misliti, da ne poznam (o) skoraj nič glede fotografije z vidika poražencev. Obstajajo knjižna pričevanja o drugi svetovni vojni z nemške strani (Sven Hassel, Ernst Juenger), o fotografiji pa, ne zgolj poveljevalni ali propagandni, nisem doslej zasledil nič. O tem bi bilo zanimivo raziskovati... Na obeh razstavah sta v prodaji priložnostna kataloga, v Ljubljani pa tudi velika Phaidonova izdaja o

Vrsta španskih republikanskih beguncev, ki jih vodi francoski oficir

R. Capa in G. Rodger v Neapelju leta 1943 - ustanovitelja Agencije Magnum

omenjeni Robert Capa Master Selection, z 937 izbranimi fotografijami, ki jo je uredil Richard Whelan. Na ljubljanski razstavi sem prebral ocene domačih in tujih obiskovalcev. Večkrat sem zabeležil izraz pretresljivo, amazing, nekdo se je vprašal, "zakaj ni v barvah", mlajša znanka iz Trsta je zapisala: "Kar me pri njegovem delu vedno znova pretrese, je aktualnost". Ko je vzel v roke Phaidonov

očitno so ga Capovi izrezi iz zgodovine in resničnosti prevzeli. Kdo ve, ali je zapazil dolgo vrsto španskih republikanskih beguncev, ki jih vodi francoski oficir med selitvijo iz internacijskih taborišč leta 1939. In kdo ve, ali je dobil kakšno asociacijo s filmom Meje Damjana Kozoleta, ki je bil nagrajen na tržaškem festivalu ShortS 2017 in je bil tudi sklepni del predstave SSG, von Horvathovega Sem pa tja: dolga vrsta beguncev se vije z juga Evrope proti severu skozi zeleno pokrajino v spremstvu slovenske policije...

S 16. strani

"Igrica" je ...

Odbornik pove, da se mora ukvarjati s pomembnejšimi stvarmi: deželni rebralsom. Tako so dileme ostale. Jasno pa je postalo tudi naslednje: ali sprejmemo nov pravilnik za financiranje ustanov takšen, kakršen je, in obdržimo dileme in tveganja v zvezi z njimi ali predstavimo nove predloge; v tem primeru pa bo moral cel odobritveni postopek pravilnika začeti znova. Posledice: če ga sprejmemo, kot je, bodo naše ustanove prejele prispevke "le" s približno enoletno zamudo, če se začne vse znova pa..., kdo ve kdaj. Tako je odbornik Torrenti prisilil naša društva, da so sprejela pravila, ki jih je sam vsilil, saj bi se drugače skoraj gotovo znašla v finančno nevzdržnem položaju.

Kaj ima vse to skupnega z afero okrog združitve glasbenih šol? V istem poletju, leta 2015, je odbornik Gianni Torrenti postavil

SCGV E. Komel pred podobno dilemo: ali sprejme diktat o združitvi in posledično dobi sredstva za izhod iz finančne krize ali ga ne sprejme in v tem primeru tvega, da tone v dolgovih. Kaj so upravitelji šole, odgovorno, lahko naredili? Sprejeli, kaj pa! Še več: mislim, da v kratkem času, ki so ga imeli na razpolago za odločitev, niso mogli niti pravilno oceniti, ali je združitev sploh mogoča, pod katerimi pogoji in katere bodo posledice. Saj spojitev dveh ustanov sledi v bistvu pravilom o združevanju podjetij: to pa ni nekaj enostavnega! Ni niti izključeno, da na koncu ugotovimo, da spojitev ni mogoča. Pri vsem tem pa je še eno bistveno vprašanje: za združitev dveh je potrebno privoljenje obeh! Recimo, da je takrat res SCGV Komel privolil; kje pa je imel odbornik privoljenje Glasbene matice? Če bi se Glasbena matica ne hotela združiti s SCGV

Komelom, je Center Komel ne more prisiliti! Jo bo izsiljeval odbornik? In če sta obe šoli pripravljene na spojitve, vendar pod različnimi, neusklajljivimi pogoji, kaj se zgodi? Bo odbornik Gianni Torrenti diktiral, kateri naj obveljajo?

Mislil, da je popolnoma jasno, da tu ni problem, če in kaj je SCGV Komel sprejel ali kaj in kako namerava Glasbena matica; problem je, da se deželni odbornik vede kot diktator, ki misli, da edini ve, kaj je za manjšino prav; in še dobro, da naj bi bil to "naš", torej tak, ki je Slovencem naklonjen!

A, da ne pozabim! Zopet smo sredi poletja in isti odbornik že skuša vsiliti manjšini nove kriterije za dodelitev finančnih sredstev, tokrat pa primarnim ustanovam.

Po medijih torej teče polemika med Slovenci glede glasbenih šol. Ste kdaj pomislili, da je mogoče prav to, kar odbornik Torrenti hoče: divide et impera? Staro pravilo, s katerim je rimski imperij prevladal tudi tam, kjer bi drugače ne mogel! S spoštovanjem!

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (164)

Naturopatski nasveti na dopustu (3) Intenzivna naravna nega nohtov

Za intenzivno krepitev nohtov lahko izvajate tudi naslednje: nohte namočite v limonin sok in jih dajte v toplo vodo, kamor ste stisnili eno celo limono. Pustite namakati 10 minut. To vam bo pomagalo, če imate oranžne, rumene, temne nohte. Kadilec se pogosto obarva v temno. Ponoči pa nohte namažite z oljčnim oljem, dajte si plastične rokavičke in pojdite spat, jutraj bo regeneracija nohtov in rok izrazito vidna.

Predstavljene naturopatske nasvete za krepitev las in nohtov je vredno poskusiti, potrebujemo le čas in doslednost, saj so

cenovno dostopni vsakomur.

www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljok, e-mail paljok@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Francka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 19 F 08532 12400 00000730643, SWIFT ali BIC koda: ICRAITRESO

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publitar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publitarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebnostne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskovnikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 1. avgusta, ob 14. uri

V некоč obljudene kraje se domačini vedno vračajo ...

Vas, ki je samo postaja - Topolovo (2)

V Topolovo se lahko pripeljem z avtom ali pa pripešačimo z nahrbtnikom na rami. To je vas, kjer se avtomobilska cesta, ki vodi sem iz Čedadada po dolgi, ozki in slikoviti dolini Kozce, enostavno konča. Naprej gredo le steze, ki so do petdesetih let prejšnjega stoletja povezovale vas tudi z dolino in ostalim svetom. Cesto, po kateri se peljemo danes, so dokončali namreč šele leta 1953. Od tedaj se lahko prebivalci ene izmed najbolj slikovitih italijanskih vasi udobno pripeljejo z avtom do Furlanske nižine. A kaj, ko sta gorskim predelom nenaklonjena politika, predvsem pa železna zavesa zdesetkali življenja na teh nežnih, zelenih pobočjih. Leta 1891 je bilo v Topolovem 490 prebivalcev, leta 1900 jih je bilo polovico manj, decembra 2007 pa je v vasi živelo le nekaj nad trideset duš. Moški so v preteklosti odhajali v svet kot potujoči trgovci in obrtniki, nato se je začelo množično izseljevanje v Belgijo, Švico, Francijo, Nemčijo in celo Avstralijo. Veliko žensk je šlo za deklo, za "diklo" v domačem narečju, v bližnjo Furlanijo. Njive je začela počasi preraščati robida, otroški smeh je utihnil, živine ni bilo več. Podob-

na usoda je sicer doletela večino gorskih vasi v Karniji in drugod po Italiji. A Topolovčani so bili tudi žrtve "železne zaves": političnega pritiska, raznarodovalne politike in meje, ki je ubijala upanje in življenje. Prelepa vas, ki se v obliki pravilnega trikotnika širi od cerkve sv. Mihaela nadangela proti ozki soteski Koderjane, je ostala prazna, brez upanja na prihodnost.

No, zdaj, ko turizem predstavlja edino pot v prihodnost, veliko ljudi prihaja v Topolovo peš, po številnih stezah, ki peljejo v vas. Najdaljša, čeprav ne najbolj priljubljena, je grebenska pot, ki se začne pri Hlastri (Clastra), gre navkreber čez senožeti, nato pa po prelepem mešanem gozdu, kjer ne manjka mogočnih, stoletnih kostanjev, do cerkvice sv. Martina in istoimenskega vrha (983 m). Od tu, kjer ne moreš ubežati razgledom in lepoti, se potem spušča in na Briezi sreča s potjo, ki pripelje iz Livka. Po strmih bregu, ki mu domačini pravijo Škarje, mimo umetniških stvaritev, ki so jih izdelali kiparji iz najrazličnejših držav, pridemo končno, v manj kot pol ure, do Topolovega. Druga, veliko bolj strma, a bolj priljubljena planin-

radi prehodi avstrijski turisti, ki so baže v teh pozabljenih dolinah našli svoj južni, sončni raj. Ni namreč slučaj, da je ravno neka nemška turistična revija uvrstila Topolovo med najlepše italijanske zgodovinske hribovske vasi.

Manj znana in bolj primerena za izkušene pohodnike, ki radi tavajo po zaraščenih, že skoraj izbrisanih stezicah med travami in grmovjem, je pot, ki vodi iz vasi navzdol v dolino potoka Koderjane. Ta kleše v skale pravo sotesko. Tu so dva lepa slapova, bogati, kristalno čisti tolmuni, med cvetjem in grmovjem pa se skrivajo ostanki starega mlina, ki je sicer, tako pripovedujejo, deloval do l. 1956. Zanimivo je, da podobne razvaline, ki sta jih že dobrodu načela čas in vegetacija, najdemo po vseh beneških dolinah. Največkrat so skrite v težko dostopnih globelih, ki skrivajo bistre, mrzle vodotoke in pravo bogastvo trav, zelišč in cvetja. Skoraj povsod še najdemo rečne rake, številne ptice in večjo divjad. Predvsem pa kraljujeta tu tišina in preteklost. Narava je tu edini go-

spodar, ki brani kraljestvo škrtov in krivapet pred naglico in hrupom potrošniškega vsakdana. Najverjetneje so prvi zametki vasi Topolovo nastali ravno v obdobju slovanske kolonizacije, okoli leta 700 do 1000. Na slovanski izvor kaže tudi ime, fito - toponim, katerih je v Rečanski dolini kar nekaj. Prvič v zgodovini naj bi bila vas omenjena leta 1275 kot fevdalna posest Konona in Volrika Mumigliana. Drugič je omenjena v prvem uradnem zapisu iz leta 1321, in sicer kot "de Topolou", leta 1632 kot Topolo, leta 1650

našli prostor še za manjši latnik ali klop za posedanje, ki sta gledala na zelena pobočja ali na ozke, tlakovane ulice, dostopne še danes samo pešcem.

Čisto nad vasjo, na vrhu namišljenega trikotnika, stoji kot ponosen stražar cerkev sv. Mihaela, ki so jo vaščani zgradili sami, brez denarne pomoči, in dokončali leta 1847. Uporabili so izključno kamen iz bližnjih kamnolomov in les iz domačih gozdov. Na pročelju je lep mozaik, ki ponazarja sv. Krištofa, v notranjosti pa lahko občudujemo tri oltarje, po-

porodila zamisel o edinstvenem in svojevrstnem kulturnem srečanju, ki naj bi se dogajalo v zakulisju zelenih bregov, tlakovanih ulic, neobdelanih teras in vaških borjačev. Zaradi vasi predvsem... Zaradi njene zapostavljenosti, zaradi njene zgodovine, zaradi jezika, ki ga ljudje kljub hudi preteklosti še vedno radi govorijo. Zaradi meje, ki je bila in je ni več. Zaradi vseh meja. V imenu ljubezni, v imenu drugačnega, namišljenega sveta. Rodila se je Postaja Topolovo, Stazione Topolo' v italijanski, ki traja od začetka, tja do srede julija, in ki privablja na ulice, balkone in v gozdove ene najlepših gorskih vasic, kar jih poznam, umetnike iz najrazličnejših krajev Italije in Evrope. Začelo se je z umetniškimi kolonijami, ki so jih gostili krajani sami, preraslo v širše, napredno umetniško iskanje, v iskanje identitete, smisla in prihodnosti. Zdaj je Postaja Topolovo z glasbenimi, filmskimi in eksperimentalnimi delavnicami in spektakli znana daleč naokoli. Tako znana, da morajo nekajkrat celo zapreti ozko cesto, ki vodi sem iz Hlodiča, ter obiskovalce prevažati z manjšimi kombiji. Topolovo ni oder, Topolovo je vas, v kateri se vse dogaja in kateri je dogajanje namenjeno. Topolovo je vas, v kateri se vedno vse začneja in končuje brez urnikov. Čez vse leto in tudi med Postajo. Topolovo je vas, v katero se zaljubiš in kamor se vračaš. Tako kot znani italijanski režiser, igralec in televizijski voditelj Pif (Pierfrancesco Diliberto), ki postaja stalni gost privedite. Postaja Topolovo plete medčloveške odnose, ustvarja vtise, briše bolečino preteklosti in rojeva upanje ne samo za Topolovo, ampak za prihodnost Nediških dolin nasploh. Kot pravi Donatella Ruttar, tu, sredi tlakovanih ulic in lesenih gankov, ni težko začutiti, "da ni nujno biti 'ekleziast' za razumevanje tega, da to, kar velja, je LJUBEZEN".

Suzi Pertot

Topollo, leta 1676 pa v obliki "de Tappollo".

Topolovo je strnjeno naselje. To daje vasi še poseben čar, predvsem takrat, ko jo gledamo z dna doline ali z bližnjih pobočij in imamo vtis, da slonijo hiše različnih barv druga na drugi. Stavbe so ohranile prvotno strukturo, materiala sta les in kamen, vhod v zgornje nadstropje posameznih domov je skoraj povsod po zunanem balkonu. Ponekod so ob hišah ozki kozolci, odprtine na stenah nakazujejo hlevce in svinjake. Domačini so vsak najtesnejši kotiček domiselno uporabljali za shranjevanje orodja ter sušenje in skladiščenje poljščin. Najsrečnejši so v strmini strnjenega naselja

svečene sv. Mihaela, Devici Mariji in sv. Jožefu. V cerkvi še vedno mašujejo vsak teden, in to na sobotni večer, k pobožnosti pa prihajajo poleg prebivalcev Topolovega tudi verniki iz bližnjih vasi. Zaradi Topolovega, zaradi lepote teh beneških gozdov... Zaradi tišine. Tu, v vasi, kjer se ceste končajo in od koder so ljudje leta in leta odhajali, je molitev bližje večnosti. V Topolovem, na pozabljeni postaji, kamor se počasi vračajo pozabljeni ljudje.

Vas, ki se je počasi praznila in izginjala z zemljevida, je leta 1994 doživela popoln preobrat. Skupni kulturni delavcev z vseh vetrov, med katerimi je bila tudi domačinka Donatella Ruttar, se je

MLADE TELOVADKE CHEERDANCE MILLENIUM

Trenirale so z olimpijko

Mlada ekipa tekmovalk društva Cheerdance Millennium se vsako sredo srečuje v telovadnici osnovne šole Franceta Bevka na Opčinah v sklopu poletnih priprav v sodelovanju z Združenjem slovenskih športnih društev v Italiji. Prejšnji teden je med 16 prisotnimi dekleti iz otroške in mladinske skupine pred treningom vladalo pozitivno vznemirjenje, saj jih je obi-

Mateja Volčiča, spoznala dekleta in jim že posredovala nekaj koristnih nasvetov. Že uvodoma, ko jo je predstavila vaditeljica Kristina Žerjal, so si dekleta ogledale na računalniku posnetek njene vrhunske nastopa. Macrijeva, letnik 1990, je še danes steber tržaškega društva Artistica 81, pri katerem je vaditeljica in še vedno tekmovalka v ekipni A1 ligi, kjer so Tržačanke že vrsto let

ske sanje z nastopom v Pekingu. Sodelovala je na ekipni tekmi, na kateri so azzurre zasledile deseto mesto. Vso kariero je tekmovala ob boku sijajne Vanesse Ferrari, ki je njena vrstnica in je bila tudi svetovna prvakinja posamezno. Veliko pa se je od nje naučila mlajša društvena sotekmovalka, Slovenka Tea Ugrin, ki zdaj vneto trenira, da bi se po hujši poškodbi, ki jo je stala olimpijado v Rio de Janeiru, in opravljeni maturi polagoma vrnila v reprezentanco.

Federica Macri' se z upravo društva Cheerdance Millennium pogovarja o morebitnem tehničnem sodelovanju, da bi na primer enkrat mesečno pomagala na treningu pri piljenju nekaterih akrobatskih skokov. Njene izkušnje, pa tudi zgled, bi predstavljali za mlade članice dragoceno pridobitev. Športna gimnastika oziroma določeni elementi na parterju so namreč podlaga za nekatere večšine, ki jih morajo obvladati plesne in navijaške skupine. Macrijeva naj bi se septembra ob koncu A1 lige poslovala od tekmovalanj in bo odšel samo trenirala mlajše rodove.

HC

skala legenda tržaškega športa, olimpijka v športni gimnastiki Federica Macri'. Spremljala je vadbo, ki je potekala pod vodstvom trenerja

v samem državnem vrhu. Z reprezentanco je bila evropska prvakinja ekipno leta 2006 v Grčiji, dve leti kasneje pa so se ji uresničile olimpij-

Nov način doživljanja tretje življenjske dobe

- Nastanitev v apartmaje za eno osebo
- Osebnega nega
- Domača kuhinja prilagojena po potrebi
- 24-urna pomoč z našim osebjem
- Zdravniška in medicinska zunanja oskrba
- Vsakodnevno čiščenje prostorov
- Razne družabnosti
- Interna pralnica

Kakovostna alternativa domu za ostarele

Silicanum residence za starejše

Ulica degli Scogli 53 - 34170 Gorica - Tel. 0481 538556

Cell. 335.1395483 - info@silicanum.com

www.silicanum.com

Pokojninski sistem in politične računice

Kaj je pravzaprav luč na koncu tunela?

Pokojnine ... ena glavnih skrbi vseh, ki so vpeti v službene obveznosti in iščejo uteho s pogledom, usmerjenim v prihodnost. Upokojitev. Kot bi šlo za čudežno besedo. Za vse, ki so tik pred koncem delovne dobe je upokojitev kot luč na koncu tunela. Za ostale, ki bodo do upokojitve morali čakati nekoliko dlje ... pa tudi. Le da je v tem primeru tista luč pogosto samo razsvetljava naproti drvečega vlaka.

Kaj je s pokojninami v Sloveniji?

Mimo teh opazk pa je pokojninski sistem res zanimiva pojava. To velja tudi za Slovenijo. Poglejmo njegovo splošno delovanje in nekaj nevarnih navzkrižnih razmerij, ki jih prinaša ta sistem. A najprej nekaj splošnih ugotovitev. Tako kot povsod drugod po Evropi postaja pokojninska blagajna tudi v Sloveniji vse težje obvladljiva. To je v prvi vrsti seveda posledica precejšnjih sprememb v sociodemografski sliki Slovenije. Leta 2001 je za vsakega upokojenca prispevke plačevalo 1,80 zaposlenih (z različnimi oblikami dela), leta 2015 je bilo to razmerje samo še 1 proti 1,37. Čez 20 let naj bi po projekcijah Evropske komisije bilo več upokojencev kot zaposlenih. Pokojnine so danes približno 11 odstotkov slovenskega BDP, transfer iz proračuna v osrednji pokojninski sklad, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ), pa je v zadnjih letih presegel milijardo evrov. Slovenski pokojninski sistem sloni na treh stebrih. Prvi temelji na obveznem pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki ga izvaja prej omenjeni ZPIZ (prispevke vplačujejo delodajalci in delojemalci). Drugi stebel sestavljata obvezno dodatno in

prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Obvezni del v tem sklopu izvaja Kapitalska družba (Kad), prostovoljni del pa vzajemni pokojninski skladi, pokojninske družbe in zavarovalnice. Tretji stebel pa je prosto individualno varčevanje. To storitev nudijo banke, zavarovalnice in DZU.

Strateško... za politične točke

Krajši uvodni prikaz slovenskega pokojninskega sistema nam bo služil samo kot baza za analizo dveh osrednjih pravnih subjektov, ko govorimo o slovenskem obveznem pokojninskem zavarovanju, o zavodu ZPIZ in o družbi Kad. Analiza je zanimiva, ker sta obe telesi lahko tudi učinkovit vzvod politične in ekonomske moči. Pravzaprav gre za pravo navzkrižje interesov, ki presega samo vprašanje pokojnin in upokojencev. Pogosto se spreminja v politične igrice. Začnimo pri ZPIZ, ki je najbolj splošna baza, iz katere se izplačujejo pokojnine.

Tukaj je zanimivo vpogledati v lastniški portfelj zavoda, kjer bomo našli pomemben delež v največji in najpomembnejši slovenski zavarovalnici, zavarovalnici Triglav. ZPIZ je največji posamični lastnik ljubljanske zavarovalnice s 34 odstotnim deležem. Drugi delničar po pomembnosti naložbe je upravljalec državnih naložb SDH z 28 odstotki. Skratka, država je več kot 50 odstotni lastnik. Zavarovalnica Triglav je hkrati v posebni strategiji državnih naložb označena kot strateška naložba oziroma ena od tistih naložb, v kateri naj država ohrani večinski delež. Klasifikaciji vseh naložb je vlada Mira Cerarja opravila leta 2015. Ideja vladajoče stranke SMC in takratnega finančnega ministra Dušana Mramorja je najprej bila ohranitev samo

kontrolnega deleža v višini 25 odstotkov. Ob tem predlogu sta koalicijski partnerici Desus in SD vzrojili in dosegli, da je država ohranila v Triglavu večinski delež. Pri tem je največji posamični lastnik še vedno ZPIZ, zavod, ki skrbi za osnovno pokojninsko zavarovanje. Seveda, zavarovalnica Triglav ponuja tudi storitve na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, a tovrstno upravljanje naložb ni njegova primarna in edina naloga. Delež ZPIZ v zavarovalnici Triglav mnogi opravičujejo z dejstvom, da je bila taka ureditev zako-

ličena z referendumom. To sicer drži, a kljub temu ne moremo mimo ugotovitve, da je taka rešitev nenavadna. Posebej, kot smo že prej omenili, zaradi političnih računov, ki se okoli vsega tega spleta. "Pokojninariji" in naložbeniki Med najbolj zagretnimi nasprotniki privatizacije zavarovalnice Triglav so bili namreč isti politični krogi, ki so v letu 2015 zavrli tudi poskus privatizacije Telekomu. In na tej točki je takrat v ospredje stopil Desus – stranka upokojencev, Zveza društev upokojencev Slovenije (Zdus), pa tudi Zveza borcev. Ko je šlo za zavarovalnico Triglav, je na

vladni ravni Erjavec porazil Mramorja, v medijski javnosti pa je bila takrat zelo glasna takratna predsednica Zdus Mateja Kožuh Novak. Oba zmagovalca "bitke za Triglav" sta kot glavni argument v podporo svoji tezi navedla prepričanje, da največje slovenske zavarovalnice država ne sme odvzeti zavodu ZPIZ. Tukaj sta seveda šla krepko čez svoja pooblastila, saj je zavarovalnica Triglav precej več kot samo pokojninski zavod. Taka stališča pa so bila v tistem obdobju (govorimo o fazi, ko je Slovenija morala resno zagristi v jabolko privatizacij) kot nalašč za pridobivanje političnih točk. Takrat se isti krogi niso "borili" za ohranitev državne prisotnosti samo

cije Telekomu uspel veliki met. Družba je ostala v državnih rokah. Ohranjanje državnega lastništva v zavarovalnici Triglav je torej samo ena od zgodb, ki prinaša politične točke. Zavarovalnica Triglav in Telekom imata med skupnimi lastnostmi na primer to, da se lahko pohvalita z izjemnim denarnim tokom in z bogatim poslovanjem, kar je seveda nadvse pomembno za vsakega delničarja. Tudi za tistega, ki ima politično računico.

Navzkrižni interesi pri družbi Kad

Pa smo še pri drugem akterju pokojninske zgodbe, ki smo ga omenili že v začetku zapisa, nosilcu drugega pokojninskega stebra, družbi Kad. Tukaj je navzkrižnih interesov še več. Kad že po definiciji ni samo sklad za pokojnine, temveč tudi državni sklad za upravljanje naložb. Pred ustanovitvijo SDH je imel precej pomembnejšo vlogo, kljub temu pa je pomembne naložbe ohranil vse do danes. In med pomembnimi naložbami lahko samo enkrat domnevate, o čem govorimo. Kad ima v Telekomu 5,6 odstotni delež, kar mu je v lanskem letu prineslo 1,8 milijona evrov dividende. Pomembne lastniške deleže najdemo še v Krki (10 odstotkov), Gorenju (16,37 odstotka), Loteriji Slovenije (25 odstotkov), Petrolu (8,27 odstotka), Luki Koper (slabih 5 odstotkov), Hitu (20,32 odstotka), Union hotelih (18,75 odstotka) in Termah Čatež (23,79 odstotka). Pri vseh teh investicijah se lahko vprašamo podobno kot že v gornjih vrsticah. Kakšna je njihova vez z dejavnostmi sklada za pokojnine? Pač, retorično vprašanje. To je predvsem politična računica. Podjetja, kakršna so Krka, Gorenje ali Petrol, sicer prinašajo Kadu dobiček, ker gre - tako kot pri Tele-

komu – za velika podjetja z izjemnim denarnim tokom. Vprašanja političnih računov pa postanejo kompleksnejša pri zadnjih treh naštetih firmah. Hit se že dalj časa bori z visoko stopnjo zadolženosti, Union hoteli in Terme Čatež pa so bili do pred nekaj leti del tragičnih zgodb propadlih menedžerskih prevzemov pri podjetjih ACH in DZS. To so pač stranski učinki politike "naložbene požrešnosti".

Na čelu Kapitalske družbe je bil dalj časa Borut Jamnik, eden od glavnih državnih upraviteljev v Sloveniji. Ko je zapustil to mesto, je zasedel stolček predsednika Modre zavarovalnice (njen 100 odstotni delničar je Kad), a pri tem ohranil precejšen vpliv tudi na Kapitalsko družbo, kjer so vodilna mesta ohranili Jamnikovi sodelavci. In prav Jamnik je bil v vsem tem času med pomembnejšimi zagovorniki nacionalnega interesa oziroma nasprotnik morebitnih prodaj. Najsodobnejši primer te logike je vezan na dogodek v lanskem letu in na še eno gospodarsko področje, ki je moralo za vsako ceno ostati v državnih rokah. Kad je skupaj z SDH lani poleti od DUTB (slovenske slabe banke) odkupil slabe terjatve podjetja Sava d. d. Omenjeno podjetje posluje na področju turizma, kar je pod zadnjo vlado postala strateška naložba. Prvotna uprava DUTB, ki so jo sestavljali švedski strokovnjaki, je želela slabe terjatve podjetja Sava prodati v tujino. Ker se Švedi niso upognili zahtevam politike, jih je vlada jeseni 2015 odpustila. Nova uprava DUTB je seveda potem posel s slabimi terjatvami družbe Sava izpeljala z državnima SDH in Kad.

Pa smo spet pri tem. Sklad, ki bi moral skrbeti za pokojninsko zavarovanje Slovencev, je še enkrat odigral politično igro in (po nepotrebnem) špekuliral s sredstvi upokojencev in tistih, ki morajo za ta status še garati. Vprašanje o tem, kaj je pravzaprav tista luč na koncu tunela, postaja ob takih potezah vse bolj zlovešča slutnja.

kil

S 1. strani

Generalka pred ...

Ker so prihodki od obresti temeljnega pomena za pozitivno poslovanje bank in pomenijo Draghijeve negativne obrestne mere manj prihodkov za banke, je spojitev sredstvo za lažje

preživetje. Pri tem se seveda poraja vprašanje, ali lahko zaradi

tega v prihodnosti pričakujemo nova združevanja z drugimi italijanskimi zadružnimi bankami? Robert Devetta nam je dejal, da je danes o tem preuranjeno govoriti. Po njegovem mnenju je v prvi vrsti

pomembno, da bo nova enotna slovenska banka delovala kakovostno na območju, ki ga pokriva. To je najboljši porok za avtonomijo. Številke združevanja Na srečanju s člani je uprava doberdobske banke predstavila tudi pomembnejše podatke poslovanja obeh bank in njun seštevek, kot se bo predstavil v novi bančni ustanovi.

Stanje na dan 31. 12. 2016	ZB Doberdob in Sovodnje	ZKB	Skupaj
Osnovni kapital (v mln evrov)	13,63	36,74	50,37
Količnik Cet 1 capital ratio	17,86 %	15,14%	15,79%*
Kritje nerednih terjatev	48,23%	49,62%	49,37%*
Neposredne vloge (v mln evrov)	105,32	354,31	459,63
Posredne vloge (v mln evrov)	25,41	125	150,4
Skupaj posojila strankam (v mln evrov)	82,99	261,64	344,63
Dobiček (v mln evrov)	0,27	1,72	1,99
Število članov	1.117	2.232	3.349

* - ponderirano povprečje

Neurejena zakonodaja o lovu v Sloveniji

Velika divjad ogroža vasi v Posočju

V Posočju so se skozi novejšo zgodovino pojavljali volkovi, medvedi in risi le občasno in še to posamično, danes pa jih oblastniška birokracija naseljuje sistematično že kaki dve desetletji. Čeprav v bistvu tu zanje niso ustrezni pogoji in ogrožajo življenjsko eksistenco že tako težko preživljajočih se domačinov, jih oblasti prostoru dobesedno umetno vsiljujejo, pri povračilu škode

prizadetim ljudem pa niso uvidevne. Slovenskega državljana drži v pesti še vedno duh izvajanja komunistične zakonodaje, čeprav se je ta ponekod delno "že" spremenila. Tako je tudi v lovstvu, saj lastnik zemljišča nima pravice sam streljati divjadi oz. upravljati pravico lova na svojem posestvu, da bi si lahko poravnal škodo, ki jo divjad povzroča, in kot dober gospodar gospo-

daril s pridelki na svoji zemlji in s tem držal v ravnotežju tudi populacijo divjadi. Kot ugotavljajo kmetje po Sloveniji, se situacija v zadnjem desetletju celo slabša, namesto da bi oblast z zakonodajo sledila sosednji Avstriji (njeni preizkušeni zakonodaji demokratične tradicije), ki je nekoč segala tudi v naše kraje. Kmetje vlagajo vladajoči politiki pobude in zahteve, toda te se odbijajo od debelega zidu ideoloških in parcialnih interesov lobijev. V začetku so pričakovali, da jim bo pri tem pomagala Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), toda ta je bila doslej, žal, uspešna le kot star medved v kletki sistema.

Miran Mihelič

Poletni seminar ZCPZ

Bližajo se pevski dnevi

Tudi letos se pevke in pevci, organisti in zborovodje ZCPZ iz Trsta od nedelje, 6., do sobote, 12. avgusta, odpravljajo na poletni seminar. Tokrat jih bo pot vodila do Male Nedelje pri Ljutomeru, kjer bodo teden dni intenzivnega dela, a tudi počitnikovanja preživali v Biotermah. Tudi ta seminar bosta vodila lanska zborovodja. Tako bo sakralni

program vadila Damijana Božič Močnik, ki bo med drugim s pevci in pevkami naštudirala malo znano slovensko mašo. Napisal jo je Anton Kosovel, Srečkov oče, ki je bil tudi dolgoletni zborovodja in organist na Krasu. Okrog te maše pa je dirigentka izoblikovala še ostali program pesmi, ki ga bo zbor izvajal pri sklepni maši v petek, 11. avgusta. Posvetne pesmi pa

bo vabil Hilarij Lavrenčič, ki je za to priložnost predlagal nekaj svojih priredb in uglasbitev. Kot je že ustaljena praksa, bo tudi letos potekal tečaj za organiste, ki ga bo vodil že večletni mentor na teh poletnih seminarjih, ljubljanski stolni organist Gregor Klančič. Organizatorji tudi letos obljubljajo, da se za popoldanski čas napovedujejo izleti in obiski okoliških zanimivosti in seveda kopanje ter koriščenje termalnih uslug. Prisotni otroci pa bodo v jutranjih urah imeli svoje pevske vaje in delavnice.